

EGİTİMEBAKİŞ

EĞİTİM - ÖĞRETİM ve BİLİM ARAŞTIRMA DERGİSİ

ISSN: 1305-1202

Yıl: 19 / Sayı: 56 / Ocak-Şubat-Mart-Nisan 2023

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Berkan Uzun / **Türkçe Öğretim Faaliyetleri** • Dr. Öğretim Üyesi Ender KORKMAZ / **Kamu Diplomasisinde Dil Öğretimi** • Muhammed Mazhar ŞAHİN / **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı** • Erdal DEMİRTAŞ / **Dezavantajlı / Göçmen Çocuklara Türkçe Öğretimi** • Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN / **Tarihsel Perspektif ve Dil Politikaları Bağlamında Yabancılara Türkçe Öğretiminin Stratejik Önemi** • Muhammed Mazhar Şahin / **Şiir Metinlerinden Yararlanmanın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimindeki Etkisi** • Musa ŞAHİN / **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dizi ve Filmlerin Konuşma Becerisine Etkisi ve Kültürel Aktarımı** • Zeynep DOMAZETOVA / **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dijital Oyunların Kullanımı ve "Criminal Case" İncelemesi** • Hıdır YILDIRIM / **Mehmet Akif İnan'ın Hatipliği ve Konferansları**

EGİTİMEBAKİŞ

EĞİTİM - ÖĞRETİM ve BİLİM ARAŞTIRMA DERGİSİ

ISSN: 1305-1202

Yıl: 19 / Sayı: 56 / Ocak-Şubat-Mart-Nisan 2023

İÇİNDEKİLER

Türkçe Öğretim Faaliyetleri 01
Berkan Uzun

Kamu Diplomasisinde Dil Öğretimi 09
Dr. Öğretim Üyesi Ender KORKMAZ

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı 19
Muhammed Mazhar ŞAHİN

Dezavantajlı / Göçmen Çocuklara Türkçe Öğretimi 27
Erdal DEMİRTAŞ

Tarihsel Perspektif ve Dil Politikaları Bağlamında Yabancılara Türkçe Öğretiminin Stratejik Önemi 33
Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN

Şiir Metinlerinden Yararlanmanın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimindeki Etkisi 41
Muhammed Mazhar Şahin

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dizi ve Filmlerin Konuşma Becerisine Etkisi ve Kültürel Aktarımı 47
Musa ŞAHİN

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dijital Oyunların Kullanımı ve "Criminal Case" İncelemesi 57
Zeynep DOMAZETOVA

Mehmet Akif İnan'ın Hatipliği ve Konferansları 63
Hıdır YILDIRIM

Yayın türü

Yaygın süreli

Sahibi

Eğitim-Bir-Sen adına

Ali YALÇIN

Genel Başkan

Sorumlu yazı işleri müdürü

Muammer KARAMAN

Genel Başkan Yardımcısı

Editör

Doç. Dr. Rıdvan KARABULUT

Editör yardımcısı

Dr. Öğr. Üyesi Enver TÜRKSOY

Grafik tasarımı

Ertan GÜLDİBİ

Baskı, tarihi ve adeti

Semih Ofset /24.04.2023-8.000 adet

İdare yeri

Eğitim-Bir-Sen Genel Merkezi

Zübeyde Hanım Mahallesi Sebze Bahçeleri Caddesi No: 86 Kat: 14-15-16 Altındağ/Ankara-TÜRKİYE

Telefon no : (0.312) 231 23 06

Bürocell : (0.533) 741 40 26

Faks : (0.312) 230 65 28

Web adresi : www.ebs.org.tr

E-posta : ebs@ebs.org.tr

www.egitimebakis.org

Eğitim-Bir-Sen'in ücretsiz yayınıdır. Parayla satılamaz.

EGİTİMEBAKİŞ'in bu sayısı 8 bin adet basılmıştır. Kurumlara ve eğitim çalışanlarına dağıtımı il ve ilçe teşkilatlarımız tarafından yapılmaktadır.

Muammer KARAMAN
Genel Başkan Yardımcısı

Türkçe Öğrenmek Gönül Dilini Öğrenmektir

Dil varlığın ana unsurudur; anlaşma ve düşünme aracının da ötesinde dil varlığın 'olma' ve 'kendini gerçekleştirme' aracıdır. En kapsamlı anlamını Heidegger'de bulduğu şekliyle dil varlığın evidir. Varlık ve hayat dille mümkündür. Dilsiz hiçbir canlı var olamaz, varlığını sürdüremez. Bu itibarla hayatın, kültürün ve en geniş anlamıyla iletişimin asıl unsuru dildir. Ve yine aynı gerekçelerle dil, kendine özgü mantığı, inceliği, ruhu ile ancak kendi kültür ikliminde, kendi yaşamı içinde öğrenilir. Anadil öğrenimi sürecinde dil-kültür bağlantısı kendiliğinden gelişir. Birbirini besler şekilde dille birlikte akıl, duygu, zekâ, bilgi gibi insani ve kültürel niteliklere bağlı olarak dil de gelişir. Her dil varlıkla farklı bir ruh ve duyarlılıkla ünsiyet kurmak demektir. Dil öğrenimi insana hayatı ve dünyayı daha oylumlu, daha boyutlu anlama ve kavrama donanımı sağlar; varlık ve hareket alanımızı genişletir. Dilimiz ne kadar zenginse o kadar zengin duyar, düşünür, ifade eder, açılım sağlarız. Duygu ve düşüncemiz ne kadar zenginse ifade kudretimiz de o ölçüde artar. Dil öğrenimi bir anlamda o dille var olan duygunun, düşüncenin, hayatın öğrenilmesidir. Bu anlamda farklı veya 'yabancı dil öğrenimi' diller arasında kültürel ilişkiler kurmaktır. Belki de asıl zorluk işte bu ilişki kurma esnasında karşıtlıklar, örtüş-türmeler ve kodlamalar yapmaktadır.

İlişki ve iletişimin alabildiğine yakınlaşıp yaygınlaştığı dünyada yabancı dil eğitim ve öğretimi zaruret halini almıştır. Yaşadığımız çağda olgu olarak birçok şeyin iç içe geçtiği küresel realite, kimi dillerin egemen yaygınlığına yol açmış olsa da ekonomiden, bilimsel çalışmalara, turizme

kadar yabancı dil öğrenimi ve eğitimi stratejik bir mecburiyettir. Bu mecburiyetin farkında olan ülkeler eğitimlerinde dil öğrenimine ayrı bir yer ve önem vermektedir. Bu sayede en azından dünyaya kopuk ve habersiz kalınmamış olmaktadır. Dijital çağın gelişen araç ve yöntemleriyle, eskiden hayli zor olan dil öğreniminin oyun ve eğlence tadında kolaylaşması, büyük imkân ve avantajdır. Araçlarıyla iletişim imkânlarını çeşitlendirerek çoğaltıp zenginleştiren teknoloji, dil öğrenimini hem daha kolay hale getirmiş hem de zaten dijital nitelik ve içerik kazanan 'yenidünyanın dili'ni öğrenmeyi kolay ve mümkün kılmıştır. Çoğu zaman oyun ve eğlence düzeni içinde neredeyse kendiliğinden öğrenme şansı sağlayan bu araç ve yöntemler yaygın, etkin kullanılmalıdır.

Her alanda toparlanıp güçlenen Türkiye'nin ve Türk dünyasının dünyanın daha fazla ilgisini çekmeye başlamasıyla birlikte yabancılarda Türkçeyi öğrenme merak ve çabasının gün geçtikçe arttığı gözlenmektedir. Dünyanın birçok yerinde sosyal, ekonomik, kültürel etkimizin artması ile Türkçe öğrenmeye yönelik yoğun ilgi daha da artmaya başlamıştır. Bununla birlikte ciddiyet ve önemiy-le meselenin farkında olan ülkemizin, yurt içinde TÖMER, yurtdışında Yunus Emre Enstitüsü başta olmak üzere çeşitli örgüt ve araçlarla dilimizi öğretme çalışmalarına hız vermesi memnuniyet vericidir. Dilimizi öğrenmeyi amaçlayan ilginin tarihi ve kültürel görkemimize uygun bir karşılık bulması, küresel varlığımız adına çok önemlidir. Dille birlikte hayat tarzımızın, düşünce ve edebiyatımızın kısaca kültürümüzün öğrenildiğini unutmamalıdır.

Sömürgeci ülkelerin kendi dillerini dayattıkları bir gerçektir. Dayatma, farklılıklarıyla var olan kültürleri yok etmeyi, olmuyorsa asimile etmeyi amaçlamıştır. Bizim Türkçeyi öğretme arzumuz başka insanlara dillerini ve kültürlerini unutturmak için değil, birlikte daha zengin, daha güçlü var olma, yaşama ve başarıma imkânını artırmak içindir. Dünyanın Türkçe öğrenmesini ihtiyaca dönüştüren birçok sebep vardır. Kültür, siyaset ve ticarete temerküz etmek yanında belki de dünyada en fazla göçmen ağırlayan bir ülke oluşumuz, Türkçe öğrenimini zorunlu kılan başka önemli sebebidir. Türkçe öğrenen bir yabancı fonetik ve nesnel değerler dışında asıl sevgiyi, yardımlaşmayı, vicdani, merhameti, ruhun serinliği-

ni, kalbin esenliğini, hâsılı dünyanın bugün hayati ölçüde muhtaç olduğu erdemleri öğrenir. Çünkü Türkçe medeniyet dilidir, gönül dilidir.

Epey bir zamandır yaşadığımız çağın araç, olgu ve anlayış olarak dikkat çektiğimiz yeni mecburiyetlerin, eğitimde kullanılacağı alanlarından biri de dil öğrenimidir. Ancak bu yeni gerçekliklerin realitesine veya bu realitenin gerçeklerine göre kendini yapılandırıp güncelleyenler başarılı olacaktır. Bu değerlendirmelerle öteden beri yabancı dil eğitimini hep gündemimizde tuttuk. Bu kez, bu sayımızda dikkat çektiğimiz 'Yabancılara Türkçe Eğitimi' konusu okurlarımız dışında, akademisyen ve tüm ilgili kişi ve kurum için yararlı ve ufuk açıcı olacaktır.

ALİ YALÇIN
Genel Başkan

Dil, Bir Kültür Aktarıcısı ve Kültür Taşıyıcısıdır

“Dil, düşüncenin evrenidir” der, düşünür. Düşüncenin gerçekleşebilmesi kelimelerle mümkündür. Kelimelerle düşünür, düşündüklerimizi kelimelerle tespit eder, kelimelerle tartışır, başkalarına kelimelerle aktarırız. İletişimin en önemli aracıdır kelimeler. Kelimelerle olan ilişkimizin gelişmişliği düzeyinde nitelikli, farklı ve hızlı düşünür; düşündüklerimizi okuyanın dimağında lezzet uyandıracak parlak cümlelerle kaydeder, paylaşır; anlam ayrımlarının farkında olarak yanlış anlaşılma kaygısından azade, sağlıklı ve başarılı iletişim kurabiliriz.

Çinli bilge Konfüçyüs, dilin ve dilin ana yapı taşı olan kelimelerin önemini şöyle dile getirir: *“Bir ülkenin yönetimini ele alsaydım, yapacağım ilk iş, hiç kuşkusuz dilini gözden geçirmek olurdu. Çünkü dil kusurlu ise, sözcükler düşünceyi iyi ifade edemez. Düşünce iyi ifade edilemezse, görevler ve hizmetler gereği gibi yapılamaz. Görev ve hizmetin gerektiği şekilde yapılamadığı yerlerde âdet, kural ve kültür bozulur. Âdet, kural ve kültür bozulursa adalet yanlış yollara sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. İşte bunun içindir ki, hiçbir şey dil kadar önemli değildir !...”*

Kelimelerden -bilinçli ya da bilinçsiz- uzak durarak seçkin, düzeyli, entelektüel çerçeveye uygun bir yaşam sürdüremeyiz. Günlük ihtiyaçlarımızı ancak karşılayabildiğimiz bir kelime kadrosuyla entelektüel bir yükü taşıyamayız; düşüncelerimiz, sıradanlığın ötesinde bir dikkat çekiciliğe asla ulaşamaz. Dil yetersizliğimiz, toplumsal statü elde etmede daima işimizi güçleştirdiği gibi mevcut statümüzün sunumunda ve işleyişinde de sorunlar meydana getirir. İletişimimiz; dil yetersizliğiyle ma'lûl gerçekleştiğinde ve alıcıda beklediğimizden farklı bir tepkinin geliştiğini görmenin ardından, istediğimizi ifade etmek için yanlış kelimeleri görevlendirdiğimizi fark etmenin ezikliğiyle çeşitli te'vil ve mazeret cümleleriyle gölgelenir.

Kişinin sosyal hayatta, akademik ilerleyişte gelişimini ve üretimini inşa ettiği ilk temel, anadilidir. İlk öğrendiğimiz kelimeler, ihtiyaçlarımızı dile getirdiğimiz ilk kelimeler, halis muhlis anadilimizin

mührünü taşır. Çevremizden duyduğumuz ilk kelimelerle başlayan zihinsel inşa, yerel ve evrensel; tarihten günümüze insanlığın bütün üretiminin edinilme çabasının erişebildiği nihai düzeye kadar kelimelerin rehberliğinde devam eder.

Dil, millet olmanın ve millet kalmanın ana damarlarından birisidir. Dilini kaybeden milletler önce milli birliğini sonra millet varlığını kaybeder. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın *“Türkçem, benim ses bayrağım”* ifadesinde kastettiği mana budur. Bayrak nasıl millet varlığını sembolize ediyorsa, Türkçe de millet varlığını ve milli varlığın ilelebet payidar olacağını ifade etmektedir. Yahya Kemal, Türkçenin cevelan ettiği yerleri milli sınırlar içerisinde sayar ve vatan kabul eder: *“Türkçenin çekilmediği yerler vatanıdır. Ancak çekildiği yerler vatanlıktan çıkar. Vatanın kendi gövde ve ruhu Türkçedir.”* der. Yahya Kemal bu yaklaşımıyla bin yıllık tarihin hasılasını bir arada tutma yükünü Türkçenin omuzlarına bırakır.

Binlerce yılda, bir oya gibi işlene işlene güzelleşmiş bir dildir Türkçemiz. Türkçe, Türk milletinin dolaştığı ve hüküm sürdüğü bütün coğrafyaların lezzetini taşır. Büyük milletlerin dilleri büyük olur. Fâtih milletler, dilleri de fetheder. Büyük milletler büyük coğrafyalarda dolaşır. Milletimiz Adriyatik'ten Çin Seddi'ne, Afrika içlerinden Hind kıtasına kadar yerkürenin neredeyse tamamında adaletiyle ve asaletiyle varlık ortaya koymuştur. Buralarda karşılaştığı, tanıştığı ve kaynaştığı milletlerin dillerinden büyük bir özgüvenle ve herhangi bir komplekse kapılmadan kelimeler almış, aldığı kelimeleri millileştirmiş ve güzel Türkçemiz, değişik tad ve kokularla zenginleşmiş; çeşitlenmiştir.

Bir millet tarih sahnesinde ne tür badirelerle karşı karşıya kalma tehlikesi altındaysa, o milletin dili de aynı tehlike altındadır. Günümüzde dünya, tek dinli, tek dilli, tek bayraklı bir global devlete dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Baskın bir kültürlemeyle, aynı şekilde yaşayan, aynı endişeleri taşıyan, aynı kaygı ve beklentilerle hareket eden, aynı zevklerin ardına düşen, milli farklılıkları ortadan kaldırılmış tek tip dünya vatandaşları oluşturulmaya çalışılmaktadır. Popüler filmler, diziler,

kitaplar; sosyal medya hep buna hizmet etmekte, ortalama bir Amerikalı gibi düşünmemiz, yaşamamız ve davranmamız istenmektedir. Dilimiz bu saldırının ilk hedefidir. Globalleşmenin arttığı ölçüde dilimize yönelik saldırıların da arttığı görülmektedir. Türkçemizi savunamazsak vatanımızı savunamayız. Dilimizin tahrip edilmesine izin vermemeliyiz. Bu bir milli meseledir, bu bir milli mücadeledir.

Dil, bir kültür aktarıcısı ve kültür taşıyıcısıdır. Bir milletin bütün bir kültürel varlığı, dil vasıtasıyla tespit edilir ve gelecek kuşaklara aktarılır. Dünün ve bugünün kuşaklarıyla gelecek kuşaklar arasında bir dil farklılığı meydana gelmişse, bugünün kuşakları dünün kuşaklarıyla aynı dili konuşmuyor, aynı kelime kadrosunu kullanmıyorsa dünün birikimini anlayamaz ve gelecek kuşaklara aktaramaz. Bu halde dünün birikimi, ölü bir kültür varlığı hükmüne ulaşır. Binlerce yıllık ve yüzlerce kuşağın emeği heba olur. Bu millet ne yazık ki bu süreci yaşamış bir millettir. Dil ve alfabeyle yönelik müdahaleler, bu milleti binlerce yıllık birikiminden koparmış; millet, özünü ifade eden maddi-manevi kimliğinden uzaklaştırılmıştır. Bunun ne denli büyük bir operasyon olduğu, ne denli büyük bir maliyet taşıdığı, heba olan birikimin büyüklüğü göz önüne alınırsa daha iyi anlaşılır.

Dil bir kültür taşıyıcısıdır. Dünyaya nizam veren büyük bir millet olduğumuz zamanlarda, yalnızca askeri bakımdan güçlü değildik, aynı zamanda teknikte de ileri bir millettik. Askeri başarıları sağlayan teknik gelişmeleri ve icatları da ortaya koyan ileri bir millettik. Biz yavaşladık, Batılı milletler ileri geçti. Bugün biz, ihtiyacımız olan icatları satın alırken hem büyük paralar ödüyoruz, hem de satın aldığımız icadı adıyla ve kültürüyle birlikte satın alıyoruz. Günlük yaşamımızda kullandığımız, yaşamımızı kolaylaştıran alet ve makinaların pek çoğu maalesef büyük maliyetlerle ve bizi bizlikten çıkaran bir kültürü de aşılıyarak yaşamımıza girmektedir. Ahmet Hâşim'in "Müslüman Saati" yazısı bu çerçevede, bir tercihin bir milletin hayatını baştan ayağa nasıl biçimlendirdiğini ortaya koyan güzel bir yazıdır.

Dilimizin tesir alanını artıracak, dilimiz üzerinden zengin ve köklü kültür ve medeniyet birikimimizi farklı coğrafyalardaki farklı dil, din ve kültürlerle mensup insanlara ulaştıracak imkanları oluşturmak ve mevcut imkanlarımızı geliştirmek durumundayız. Tanzimat'tan bu yana önce Fransızca ardından İngilizce üzerinden kültürlemeye maruz kalan ve başkalaşmaya zorlanan bir kültür ve me-

deniyetin mensupları olarak bu yaklaşık iki asırlık süreci tersine çevirmek zorundayız. Bugün bu iki yüz yıllık sürecin, olumlu ve olumsuz manada, en keskin dilimini yaşıyoruz. Şimdiki iletişim imkanları, sürecin başında bir çeyrek yüzyılda kat edilen mesafeyi bir çeyrek saatte aldırır hale gelmiştir. Bu süreci tersine döndürebildiğimizde iki yüz yıllık tahribat kısa sürede giderilebileceği gibi, iki yüz yıllık geri kalmışlık da kısa sürede telafi edilebilir. Bu sürecin tersine bir irade ortaya koyamadığımızda ise bu keskinlik bizi çok daha kısa sürede kıyacak ve 'biz' olarak tanımlanabilecek bir yönümüz kalmayacaktır.

Dil, hem toplumsal düzenin kurulması ve sürdürülmesinde büyük bir etkiye sahiptir hem de bireyin yaşamının düzenlenmesi ve sürdürülmesinde büyük bir etkiye sahiptir. Prof. Dr. Mehmet Kaplan, *"Bir dili bilmek demek, konuşulanı, yazılanı anlamak ve bizzat konuşmak ve yazmak demektir. İdeal, bir dilde kullanılan bütün kelime ve deyimleri bilmektir. İşte o zaman, insan geniş duygu ve düşünce dünyasına rahatça açılabilir. Bundan dolayı okullarda büyük önem verilmesi gerekir. Yalnız öğretmenlerin değil ana ve babaların da çocuklarının diline önem vermeleri, onlara bütün kelimelerin doğru söyleniş ve yazılışlarını öğretmeleri gerekir. Çünkü dil bizi hayatta başarılı kılar. Bir insanın bildiği kelimelerin sayısı ne kadar çok olursa onun, anlama ve anlatma yeteneği de o kadar kuvvetli olur."* der. Hayatımızı dil ve iletişimin imkânlarıyla donatmak, dil ve iletişim kazalarının getirebileceği olumsuzluklardan korunmak için kelimelerle ilişkimizi artırmak zorundayız. Bunun yolu kelimelerle çokça karşılaşabileceğimiz ortamlarda çokça bulunmaktan geçiyor. Kütüphaneleri uğrak yeri edinmek, kütüphanelerde vakit geçirmekten hoşlanmak, çantamızda kitap olmadan evden çıktığımızda bir eksiklik hissetmek, günlük hayatın dayattığı beklmeleri yanımızda taşıdığımız kitapla fırsata dönüştürerek kelimelerin arkadaşlığında hoşça geçirilen vakitler haline getirmek gibi alışkanlıklarımız olmak zorunda. Bu ve benzeri alışkanlıklar, hayat başarısının olmazsa olmazlarından olduğu gibi akademik başarının da olmazsa olmazlarındandır.

İstikbal gençlerdedir. Çok çalışmak yükü altındayız. Tarihin bize yüklediği büyük ödevin gereği, aziz milletimizin büyüklüğüne yaraşır bir şekilde, çok çalışmaktır. Çok çalışıp çok ürettiğimizde, bizi biz yapan köklerle bağımızı güçlü biçimde sürdürdüğümüzde, dilimiz, milliyetimiz, milli varlığımız ebedi payidar kalacaktır.

Berkan Uzun*

Türkçe Öğretim Faaliyetleri

Dil, insanlık tarihi ile yaşıt ve insanlığın en önemli iletişim aracıdır. İletişimin en önemli unsuru olması yanında bir kültür ve toplum aynasıdır. Topluları bir arada tutması yanında milletlere de kimliğini kazandıran her milletin kendi toplumsal kodları ile anlaşılabilir ve özelleşen, gelişen, değişen ve değiştiren bir soyut evrendir. Her toplumun kendine has bir dili, her milli dilin de kendi kanunları vardır. Milletlerin toplum olmasında ve kendilerine has bir medeniyet inşa etmelerinde en büyük pay yine o milletin dilidir. Türk dili de Türk milletin milletteşme tarihinde büyük rol oynamış, türlü diller ve medeniyetlerle tanışmış,

pınar gibi doğup bir nehir vücuda getirmiştir. Türk milletin çağlar boyu çıktığı her yolculukta kendini bulmasını sağlayan hafıza kaynağı olarak Türk milletin

benliğini yansıtan Türkçe, bugün de yoluna büyüyerek devam etmektedir. Bir milletin tarihinin, kültürünün yaşam ve düşünüş şeklinin kelimelere kodlanmış hali olan dil, onu öğrenenler ve öğretenler için konuşulduğu milletin bütünü gösteren bir resim, bir kitaptır. Bu sebeple Türk dili de Türk milletin seyredildiği bir resim ve okunduğu kitaptır.

Dilin ve dilinin önemini kavrayan milletler için dil bir varoluş meselesi ve geleceği kuracak olan nesillere aktarılacak müessesedir. Bu bütün diller için geçerli olduğu gibi Türkçe için de geçerlidir. Türkçenin gelecek kuşağa aktarılması gibi başka milletlere veya Türk soylu unsurlara da öğretimi, önemli ve büyük bir milli davadır. Tarihin, kültürün ve geleceğin neredeyse aynı kaderi yazdığı bu büyük mesele için her zaman dikkat ve büyük özveriler gerekmektedir. *Var oldukları dönemde siyasal ve askeri açıdan güçlü olan Türk toplulukları ve devletleri bu etkileşim vasıtasıyla Türk dilini farklı coğrafyalara ve kültürlerle yaymış, bununla birlikte öğretmiştir. (Maden ve Kızıltaş 2019)*

*Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırşehir - Türkiye

Dilin ve dilinin önemini kavrayan milletler için dil bir varoluş meselesi ve geleceği kuracak olan nesillere aktarılacak müessesedir. Bu bütün diller için geçerli olduğu gibi Türkçe için de geçerlidir. Türkçenin gelecek kuşağa aktarılması gibi başka milletlere veya Türk soylu unsurlara da öğretimi, önemli ve büyük bir milli davadır.

Türk tarihi içerisinde Türkçenin öğretimi Divânu Lugât't- Türk'e kadar yazınsal olmasa da sözlü olarak aktarılmıştır. Anıt olarak Orhun Abideleri ve diğer yazınsal anıtlar da öğretim faaliyetinden çok tarihi vesika niteliği taşısa da Türk dili için büyük bir öznellik örneği ve Türkçe şahsına has bir eser niteliği gösterir. Köl Tigin ve Bilge Kağan Yazıtlarının bir yüzlerinin Çince yazılması bu iki dil arasındaki öğrenim ve öğretim faaliyeti için örnek niteliği taşıyabilir. Fakat Divânu Lügât't -Türk, Türkçe öğretiminde hem bir sözlüksel yazın hem de Türkçenin diğer dillere denk ve ifade zenginliğinin bir ispatı niteliğindedir. Çünkü "yapılan çeşitli sayımlar sonucunda Divânu Lugâti't-Türk'teki söz varlığı konusunda farklı verilere ulaşılmıştır. Carl Brockelmann'ın yayımladığı *Mitteltürkischer Wortshatz nach Mahmud al-Kaşgaris Divan Lugat at-Türk* adlı eserde 7.993 söz bulunmaktadır. Besim Atalay'ın üç ciltlik çevirisinin 1943 yılında yayımlanan endeksinde verilen sözcük sayısı ise 8.783'tür. Divânu Lugâti't-Türk'ün Özbekistan'daki yayımında ise 9.222 sözcük bulunmaktadır. M. Vefa Nalbant'ın çalışmasında ise Divânu Lugâti't-Türk'te 5.147'si ad, 3.477'si fiil olmak üzere 8.624 sözcüğün madde başı olarak bulunduğu belirtilmiştir. (TDK) Keza Yusuf Has Hâcib'in Kutadgu Bilig ve Ali Şir Nevai'nin Muhakemetül Ligateyn adlı eserleri de buna örnektir. Türkçenin Selçuklu ve Osmanlı Devletleri yaşadığı değişimler özellikle Osmanlı Devleti devresinde Arapça ve Farsça kaynaklı kelimelerin Türk diline hızla sirayetiyle Türkçe büyük bir alıntı kelimeler, tamlamalar ve sıfatlar etkisi altına

girmiştir. Osmanlı Devleti daha sonraları modernizasyon ve yeni kurumlar kurulmasına dayalı yaptığı girişimlerde maarif kurumlarını ve politikasını idare etmek maksadıyla Meclis-i Maarif-i Muvakkat kurumunu kurmuştur. Bu kurumun yaptığı faaliyetler neticesinde daimi bir programa geçilmesi amacıyla da 1846 tarihinde Meclis-i Maarif-i Umûmiye kurumu kurulmuştur. Bu iki kurumun çalışma ve gayretleri ardından kurulan ve Türk dili ve öğretimi açısından önemli diğer kurum ise Encümen -i Dâniş müessesidir. Ahmet Hamdi Tanpınar bu kurum ile ilgili *Encümen -i Dâniş, resmî şekilde açılması öteden beri ön safta düşünülen ve hattâ binası hazırlandığı halde uzun zaman yine açılmayan Darülfûnun'da okutulacak dersler için lâzım olan kitapların bir an evvel yazdırılmasını temin maksadıyla kurulmuş bir müessese idi. Hakikatte ise diğer Avrupa memleketlerinde olduğu gibi bizim, milletlerarası ilim ve fikir hayatıyla temasımızı sağlayacak bir akademi idi. (Tanpınar 2001)* Encümen -i Dâniş kuruluş ve işleyiş bakımından Türkçe için hayati bir kurum niteliği taşımıştır. *Ahmet Cevdet Paşa tarafından yayımlanan kuruluş nizamnamesinde Türkçe taraftarı bir tutum sergilemiştir. Geçmişten bugüne yazılan eserlerin çok önemli olduklarını ifade eden Paşa, ancak bunların halk tarafından anlaşılmadığını söylemiştir. Anlaşılmamanın nedeni olarak da kullanılan ağırdalı dili ve tamamen yabancı dilden alınma kelimeleri göstermiştir. Paşa'nın nizamnamedeki bu düşünceleri, ana dile dönüşün* Aydınlanma ve dilde sadeleşme fikirleri etrafında oluşan bu kanaat ve çalışmalar dikkate değer bir tarihi süreçtir. Özellikle bu dönemin etkili eseri Ahmet Cevdet Paşa ve Fuat Paşa tarafından yazılan Kavâid-i Osmaniyye adlı ders kitabıdır. Aynı zamanda bu dönemin en önemli eserlerinden biri hiç şüphesiz Lehçe -i Osmani adıyla hazırlanmış Ahmet Vefik Paşa'nın önemli sözlük eseridir. Türkçe öğrenim ve öğretimi alanında devrinin kaynak eserlerinden biri niteliğini taşımaktadır. Bu dönemin ve Türk eğitim tarihinin büyük gelişmelerinden biriyse

1869 tarihinde duyurulan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'dir. Bu kanun Türkçenin eğitim dili olarak kabul edildiğini bildirir. Bundan sonraki süreçte tanzimat aydınlarının Türkçe üzerine çalışmaları genel olarak gelişen ve değişen dünya şartlarının etkisiyle Türkçeye bu kez de batı kaynaklı -özellikle Fransa ve Fransızca münasebetleriyle Fransızca kelimeler- kelimelerin girmesiyle ve bu kelimelere Türkçe veyahut dilde daha eskiden beri mevcut olan Arapça, Farsça karşılıklar aranması mevzuunda olur. Namık Kemal, Şemseddin Sami, Şinasi gibi aydınların Türkçede sadeleşme için yazıp, söyledikleri dikkat çeker. Tabidir ki sadece bu aydınlar olmamakla birlikte birçok aydın bu konuya dikkat çekmiş özellikle *Tanzimat döneminde Selim Sabit Efendi ve Doktor Rüştü gibi isimler eserleri ile Türkçenin öğretimine yön vermiştir.* (Maden ve Kızıltaş 2019) Bu aydınların en önemli eserleri ise şunlardır; Selim Sabit Efendi'nin Elifbâ -yı Osman, Mi'yâru'l Kelam (Sözün Ölçüsü) ortaokullar için dil bilgisi eseri, Nahv -i Osmânî (Osmanlıca cümle bilgisi) dilbilgisi kitabı ve Doktor Rüştü Bey'in Nuhbetü'l Efdal. Bu kaynaklar hem Türklerin Türkçe öğreniminde hem de Türkçeyi öğrenmek isteyen yabancıların Türkçe öğreniminde önemli yer tutar. Gelişen dünya şartları ve hızla örülen ticaret ağları sayesinde yabancı aydınların, Türklerle ticaret yapan yabancı tacir ve tüccarlar için hazırladıkları kılavuz nitelikli Türkçe öğretimi için yazılan vesikalar da bu öğretime ait örnekler olarak verilebilir.

Cumhuriyet döneminde yabancılara Türkçe öğretimi veya Türkçenin sistemli öğretimi *1929-1930 öğretim yılında uygulanmak üzere Türkçe dersleri için müfredat programı, 1924/1340 müfredat programında çok az bir değişiklik yapılarak yeniden düzenlenmiştir. Dersin adı da dil ve edebiyatın aynı şey olduğu gerekçesiyle "Türkçe" olarak belirlenmiştir.* (Girgin 2011) Türkçe öğretimi ve geniş perspektifte konuşanlar için Türkçe, Türk Dil Kurumunun kurulmasıyla farklı bir noktaya taşınmış, Türkçe öğretimi hem Türk

vatandaşları hem de Türkçeyi öğrenmek isteyenler için çalışmalar önemli noktalara gelmiştir. Türk dili üzerindeki çalışmalar, yürütülen sadeleşme, Türkçeleştirme politikası büyük bir gayret ve sebatla devam ettirilmiştir. İlerleyen yıllarda hazırlanan eserler, kaynak kitaplar ve devletin çeviri faaliyetlerini resmi olarak desteklemesi Türkçenin hızla öğrenimini kolaylaştırmıştır. *Cumhuriyet döneminde yabancılara Türkçe öğretimindeki önemli ve ciddi çalışmalara bazı üniversiteler öncülük etmiştir. Sonraki yıllarda üniversitelerin bünyesinde bulunan dil eğitim merkezleri (TÖMER, DİLMER, DEDAM, FÜSEM, HÜDİL vb.), Türk Dil Kurumu, Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) ve Yunus Emre Enstitüsünün yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çok önemli çalışmalar yaptığı görülmektedir.* (Aykaç 2015) Yabancılara ya da Türk soylulara Türkçe öğretimi için yapılan bu gelişmeler hiç şüphesiz SSCB'nin dağılmasından sonra büyük bir ivme kazanmıştır. 1992 yılı itibarıyla bağımsızlığını ilan eden Orta Asya Türk devletleri bu alanın hızla gelişmesine ve özellikle yeni bir program ve eğitim dalı olarak çıkmasında en büyük etkiyi göstermiştir. Bağımsızlığını kazanan Türk devletler bunlar; Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Azerbaycan'dır. Bu devletler ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasında hemen bir bağ kurulması ve bu devletlerin ekonomik, siyasi, sosyal ve insani kalkınma süreçlerini desteklemek amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) kurulmuştur. TİKA'nın misyonu ise kurumun internet sayfasında şu şekilde belirtilmiştir; *Türkiye'nin uluslararası kalkınma iş birliği faaliyetleri çerçevesinde, ülkelerin ekonomik, sosyal ve insani kalkınma süreçlerini destekleyecek, ortak tarihi ve kültürel mirasımızı geleceğe taşıyacak sürdürülebilir proje ve faaliyetler gerçekleştirmek.* (TİKA, Misyon)

Türkçenin öğretimi alanında büyük bir hizmeti olan bir diğer kurum ise Türkçe ve Yabancı

Türk dili de Türk milletinin milletleşme tarihinde büyük rol oynamış, türlü diller ve medeniyetlerle tanışmış, pınar gibi doğup bir nehir vücuda getirmiştir. Türk milletinin çağlar boyu çıktığı her yolculukta kendini bulmasını sağlayan hafıza kaynağı olarak Türk milletinin benliğini yansıtan Türkçe, bugün de yoluna büyüyerek devam etmektedir.

Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi yani kısa ve bilindik ismiyle TÖMER'dir. TÖMER kurumu, Ankara Üniversitesi bünyesinde 1984 yılında kurulmuştur. 1992 yılı ile birlikte bağımsız olan Türk devletlerinde, Türkçe öğretimini ve Türkçenin bu topraklarda öğrenilmesini yaymak amacıyla *Türkiye Cumhuriyeti bu ülkelerden 1992 yılında on bin öğrenciyi kabul etmiştir. 1992 yılı kış aylarında TÖMER artık on bini aşkın öğrencisi beş yüz kişiyi aşan eğitim kadrosu ve birçok şehirde şubeleriyle iyi donatılmış binalarda modern araç gereçlerle Türkçe öğretimine başlamıştır.* (Köse ve Özsoy 2020)

Bu alanın diğer büyük kurumlarından biri ise Yunus Emre Enstitüsü'dür. Yunus Emre Enstitüsü kuruluş itibarıyla kültür elçiliği, Türkçe ve Türk kültürünün tanıtılması üzerine bulunduğu ülke ve şehirlerde hizmetler vermektedir. Yunus Emre Enstitüsü kuruluş amacını kurumun internet sayfasında şu şekilde belirtmiştir; *Yunus Emre Vakfı; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla kurulmuş bir kamu vakfıdır.* (YEE, Kurumsal) Bu doğrultuda çalışmalarına başlayan Yunus Emre Enstitüsü, 2009 yılında faaliyete geçmiştir. Günümüzde Yunus Emre Enstitüsünün yurt dışında 66 temsilciliği bulunmaktadır.

Kültür merkezleriyle ve türlü ortaklıklarıyla Yunus Emre Enstitüsü merkezlerinde verdiği Türkçe eğitimi yanında Türkoloji alanıyla ve Türk kültürü araştırmacılarına verdiği desteklerle önemli bir eğitim ağını da oluşturmuştur. Enstitü oluşturduğu Türkçe eğitim programı ve yapısını yüksek standartta öğrencilerine ve Türkçe meraklılarına ulaştırmaktadır. Bununla ilgili kurumun internet sayfasında Türkçe eğitimi ile alakalı şu bilgi yer almaktadır; *Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezlerinde düzenlenen Türkçe kurslarında öğretim sistemi Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Metni'ne göre şekillendirilmektedir. Merkezlerde verilen Türkçe derslerinde dört temel dil becerisine (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) eşit düzeyde yer verilmektedir. Avrupa Dil Portfolyosu ölçütlerine göre tanımlanan A1, A2, B1, B2, C1, C2 düzeylerinden oluşan altı basamakta dil öğretimi gerçekleştirilmektedir.* (YEE, Türkçe Öğretimi)

Yunus Emre Enstitüsü bugün dünyanın birçok yerinde gösterdiği faaliyetleri, Türk dünyasında da çeşitli şehir ve bölgelerde göstermektedir. Enstitü'nün Orta Asya ya da daha doğru bir tabirle Türk dünyasında gösterdiği faaliyetleri çok önemli ve Türkiye ile Türk dünyası arasındaki bağın daha da kuvvetlenmesi açısından dikkate değerdir. Yunus Emre Enstitüsü bugün Türk dünyasında Kazakistan Astana ve Azerbaycan Bakü'de bulunan şubeleri ile faaliyet göstermektedir. Kazakistan Astana Yunus Emre Enstitüsü Şubesi 2010 tarihinde çalışmalarına başlamış ve şube bünyesinde şube dışı yürüttüğü çalışmalarla büyük hizmetlere ev sahipliği yapmıştır. Türk soylu öğrencilere verdiği Türkçe öğretimi ile şubenin açıldığı tarihten günümüze toplamda 1470 öğrencinin Türkçe öğrendiğini kurum başkanı Prof. Dr. Şeref Ateş bildirmiştir. Aynı zamanda Enstitü yerel araştırmacılara ve Türkoloji araştırmacılarına da destekler vermektedir. Yunus Emre Enstitüsü Astana şubesinin bu faaliyetleri yanında diğer çalışmaları ise şu şekilde olmuştur; Fuzuli'yi Anma Paneli; Kazakistan Bağımsız

sızlık Bayramı, Türk Edebiyatında Kazaklar, Tuluyhan Uğurlu Piyano Resitali, Kırkyama, Taş Bebek Yapımı ve Sanatsal Mozaik Kursları, Osmanlı Saray Kıyafetleri Defilesi gibi türlü sanat ve kültür alanında paneller, kurslar ve ortak çalışmalar yürütmektedir.

Tüm bu çalışmalara ek olarak Yunus Emre Enstitüsü Astana şubesinin yaptığı türlü ortaklıklar ve protokollerle Türkiye - Kazakistan arasındaki ilişkiler ve Türk - Kazak halkları arasındaki tarihi, kültürel bağlar daha da pekiştirilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Şeref Ateş bu anlaşma ve ortaklıklarından bazılarını şu şekilde belirtmiştir; Astana Yunus Emre Enstitümüz Avrasya Devlet Üniversitesi ve Al-Farabi Devlet Üniversitesi ile ayrı ayrı işbirliği protokolü imzalamış, Ahmet Yesevi Üniversitesi ile Türkçe Öğretimi İşbirliği Antlaşması yapmıştır. Antlaşmaya göre Üniversite Türkçe Öğretiminde Yunus Emre Enstitüsü Modelini kullanacak ve Enstitü'nün Türkçe Öğretim Setleri lisans seviyesinde Türkçe dersi verilen bütün bölümlerde okutulacaktır. Uluslararası Türk Akademisi ile İşbirliği Pro-

tokolü, Astana Milli Kütüphanesi ile İşbirliği Protokolü, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi İşbirliği Protokolü, L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesinin Uluslararası İlişkiler Fakültesi Türkoloji Bölümü ile Türkoloji İşbirliği Protokolü imzalanmıştır. 100 Türkiye Kütüphanesi Projesi kapsamında Astana Millî Kütüphanesinde ve Al-Farabi Devlet Üniversitesinde olmak üzere 2 Türkiye Kütüphanesi açılmıştır. (Ateş 2016) Bu açıklamadan da anlaşılacağı gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir kamu kurumu olan Yunus Emre Enstitüsü dünyanın farklı yerlerinde gösterdiği faaliyetler yanında Türk dünyasında gösterdiği faaliyetler ile Türk diline, kültürüne ve Türkçe ile ilgilenen, öğrenmek isteyenlere büyük olanaklar ve hizmetler sağlamıştır. Özellikle Türkoloji alana dair yapılan üniversiteler ve kurumlar arası ortaklıklarla Türkiye ve Türk dünyası tarihteki uzun kopukluk devresinden sonra artık farklı bir yola girmiş, Türkiye bu kurumların faaliyetleri ile hem devlet bazında hem de Türk toplumu lehinde Türk dünyasına bir adım daha yaklaşmıştır.

Türk dünyasındaki ikinci Yunus Emre Enstitüsü ise Azerbaycan Bakü'de bulunmaktadır. Bakü Yunus Emre Enstitüsü şubelerini 2013 yılında açmış ve çalışmalarına başlamıştır. Kazakistan Astana'da olduğu gibi Bakü'de de aynı politika ve kuruluş çerçevesinde çalışan Yunus Emre Enstitüsü bugüne kadar Türkçe öğrenmek için başvuran 209 öğrencisine Türkçe öğretmiştir. Yunus Emre Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Şeref Ateş, Yunus Emre Enstitüsü'nün Azerbaycan Bakü'de yürüttüğü bazı projeler, anlaşmalar ve protokoller ile ilgili şu bilgileri vermiştir; *Bakü Devlet Üniversitesi ile İşbirliği Protokolü, Bakü Slavyan Üniversitesi, Azerbaycan Respublikasının Prezidenti Birlik Fodu ile İşbirliği İçin İyi Niyet Antlaşması, Bakü Avrasya Üniversitesi ile Türkoloji Projesi İşbirliği Protokolü. (Ateş 2016)* Bu anlaşma ve protokollerin yanında Yunus Emre Enstitüsü Bakü Şubesi bugüne kadar yaptığı ve kendi bünyesinde yapılan bazı faaliyetleri ise Prof. Dr. Şeref Ateş şöyle belirtmiştir; *Nazım Hikmeti Anma Gecesi, 12 Mart İstiklal Marşının Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Gecesi, Nevruz Bayramı Kutlamaları, 'Gelin Beraber Okuyalım' isimli Okuma Günü Festivali, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamaları, Santur Üstadı Sedat Anar Konseri, Türk Mutfağı Tanıtım Etkinlikleri kapsamında Ortak Kültürel Miras 'Lavaş' Tanıtımı, 1. Uluslararası Türk Dünyasının Ortak Dili Nakışlar Sempozyumu, 7. Uluslararası Şeki İpek Yolu Festivali, Türk Dünyası Halı Sempozyumu (bilimsel toplantı, sergi), Sahnedeki Türkiye – Burhan Öçal İstanbul Oriental Ensemble Feat Hüsnü Şenlendirici Konseri. (Ateş 2016)*

Yunus Emre Enstitüsü Türk dünyasında sadece bu iki ülkede olmasının yanında ilerleyen zamanlarda açacağı yeni şubeler ve yeni kurumlarla Türk dünyasında hizmetlerini genişletmeyi düşünmektedir. Kurumun şuan anlaşma sürecinde Türk dünyasına dair olan bazı protokoller ise şunlardır; *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ile işbirliği ve tanıtım protokolü, Kırgızistan Bişkek, Türkmenistan Aşkabat ve Öz-*

bekistan Taşkent ile kültür merkezleri anlaşması ön müzakereler. (Ateş 2016)

Yunus Emre Enstitüsü hem Türk dili hem Türkiye Cumhuriyeti Devleti hem de Türk dünyası için önemli bir kurum olma özelliğini yaptığı çalışmalar, ortaklıklar, Türkoloji ve Türk kültür araştırmacılığına destekleri ile artırmaktadır.

Türk dünyası ve Türk kültürü için ve Türkçenin Türk dünyasında daha fazla bilinmesi ve öğrenilmesi için faaliyet gösteren bir diğer kurum ise Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'dır. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 6 Nisan 2010 tarihinde kurulmuştur. Kurumun kuruluş ve çalışma politikası kurum sayfasında şöyle belirtilmiştir; *Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) yurtdışındaki vatandaşlarımız, kardeş topluluklarımız ile Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilerimize yönelik çalışmalarını koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini üstlenmiştir. Başkanlığımızın çalışmalarıyla, gerek yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızla gerekse kardeş topluluklarla ilişkiler güçlendirilmekte, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak daha yakın ilişkiler tesis edilmektedir. Türkiye Burslusu öğrencilerimiz ise; dünyanın dört bir yanındaki gönüllü elçilerimiz olmaktadır. (TTB) Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı dünyanın dört bir yanından Türkiye'de eğitim almak, Türk dilini, kültürünü, tarihini tanımak isteyenlere büyük olanaklar sağlamakta ve bu alanı desteklemektedir. Kurumun bünyesinde bu çalışmaları yürüten Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı birimi yaptığı faaliyetler şu şekilde belirtmiştir; *Öğrencilerin, öğrenimleri süresinde ve sonrasında, ülkemizi daha iyi tanımalarını ve ilişkilerin sürekliliğini sağlayıcı yurtiçinde ve yurtdışında çalışmalar yapmak veya benzeri çalışmalar yapan kamu kurum ve kuruluşları, özel kuruluş ile sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına katkıda bulunmak. Öğrencilere**

Türkiye Cumhuriyeti Devleti eğitim - öğretim faaliyetleri içerisinde dünyada en çok yabancı öğrenciye ev sahipliği yapan lider ülke konumundadır. Bu doğrultuda üniversitelerde ve türlü eğitim kurumlarında eğitim alan öğrenci sayısı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı internet sayfasında 148 bin olarak gösterilmiştir.

yönelik olarak alınan kararların uygulanmasını ve sonuçlarını takip etmek. Kurum ve kuruluşların yaptıkları çalışmalarla ilgili değerlendirmeler ve analizler yapmak. Öğrencilerin mezuniyet sonrasında yaşadıkları ülkelerde ilişkilerimizin devamını sağlamak. Görev alanına giren konularda hizmetlerin etkililiğini ve yararlanıcı memnuniyetini analiz ederek araştırmak ve sonuçlarını ilgili kurumlarla paylaşarak gereken çalışmaların başlatılmasını sağlamak. İlgili kurum ve kuruluşların çalışmalarının değerlendirilebilmesi amacıyla veri bankası oluşturmak. Türkiye'ye çeşitli alanlarda eğitim, öğretim, seminer, kurs ve benzeri faaliyetler için gelecek yabancı uyruklu öğrencilere ihtiyaçları doğrultusunda destek vermek. Yurtdışından öğrenim görmek amacıyla ülkemize gelen öğrencilere burs, barınma, iye, sigorta, tedavi ve diğer giderlere ilişkin destek sağlamak. Başkan tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek. (TİKA 2019) Türkiye Cumhuriyeti Devleti eğitim - öğretim faaliyetleri içerisinde dünyada en çok yabancı öğrenciye ev sahipliği yapan lider ülke konumundadır. Bu doğrultuda üniversitelerde ve türlü eğitim kurumlarında eğitim alan öğrenci sayısı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı internet sayfasında 148 bin olarak gösterilmiştir. Kurumun eğitim faaliyetleri bu şekilde sıralanırken aynı zamanda yurtdışında yaşayan Türk vatandaşları ile ilgili yapılan faaliyetleri, vatandaşların hak, hukuk, vatandaşlık işlemleriyle alakalı çalışmaları da yürütmektedir. Türkçe öğrenmek, Türk tarihi, kültürü ve Türkoloji alanında çalışma yapmak isteyen kişilere

burs imkanları sağlayan YTB birçok faaliyetleriyle bu konudaki önemli kurumlar arasında yer almaktadır. Bu incelemenin konusu olan bu kurumlar Türk dilinin öğreniminde ve öğretiminde gösterdikleri çalışmalar ve faaliyetler ile yurtiçinde ve yurtdışında bu görevi sürdürmektedirler. Türkçenin öğrenimi aynı zamanda Türk tarihinin, kültürünün, yaşayış ve düşünüş şeklinin de öğrenilmesi demek olduğundan yürütülen çalışmalar da sadece bir dil öğrenimi olmamakla birlikte bir milleti tanımak ve tanıtmak anlamına gelmektedir. Bu büyük çalışmaların ve faaliyetlerin odak noktası Türkiye Cumhuriyeti'nin dünyanın her noktasında tanınması, onun dilini ve kültürünü öğrenmek isteyenlere de uygun ve yapıcı kapılar açılmasıdır. Türkçe geniş dünyası, söz dağarcığı, anlam ve yapı bütünlüğü bakımından dünyanın büyük dilleri arasında başta gelmektedir. Türkçenin öğrenimi ve öğretimi bu büyüklüğü ve zenginliği daha varsıl kılmak anlamına gelmektedir.

Kaynakça

- MADEN, Sedat, KIZILTAŞ, Mert, *Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi, Uluslar Arası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi, Aralık 2019, s.121*
- Türk Dil Kurumu, *Divanu Lugati't- Türk*, <https://www.tdk.gov.tr/divanu-lugatit-turk/kasgarli-mahmud-ve-divanu-lugatit-turk/>
- TANPINAR, A. Hamdi, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, Çağlayan Basımevi, 2001, s. 144*
- ERKUŞ, Erhan, *1839-1908 Yılları Arasındaki Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Çalışmalarında Alan Terminolojisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 2014. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.39*
- MADEN, Sedat, KIZILTAŞ, Mert, *Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimiyle İlgili Bir Kaynakça Denemesi, Uluslar Arası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi, Aralık 2019, s.121*
- GİRGİN, Yüksel, *Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Haziran 2011, s.16*
- AYKAÇ, Nurullah, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler, Turkish Studies, Kış 2015, s.165*
- Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, *Ana sayfa, Hakkımızda bölümü, Misyonomuz*
- KÖSE, Dursun ve ÖZSOY, Ergün, *Türkiye'de Yabancılara Türkçe Öğretiminin Otuz Yılı 1990 - 2020, Turkophone, Ekim 2020, s.32*
- <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>
- <https://www.yee.org.tr/tr/turkce/turkce-ogretimi>
- Prof. Dr. Şeref Ateş, *Türkiye'nin Türk Dünyası Önceliği ve Resmî Kurumların Çalışmaları, Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu, Ankara, 6 - Ekim 2016, 3. Oturum*
- Prof. Dr. Şeref Ateş, *Türkiye'nin Türk Dünyası Önceliği ve Resmî Kurumların Çalışmaları, Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu, Ankara, 6 - 7 Ekim 2016, 3. Oturum*
- Prof. Dr. Şeref Ateş, *Türkiye'nin Türk Dünyası Önceliği ve Resmî Kurumların Çalışmaları, Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu, Ankara, 6 - 7 Ekim 2016, 3. Oturum*
- Prof. Dr. Şeref Ateş, *Türkiye'nin Türk Dünyası Önceliği ve Resmî Kurumların Çalışmaları, Bağımsızlıklarının 25. Yılında Türk Cumhuriyetleri Sempozyumu, Ankara, 6 - 7 Ekim 2016, 3. Oturum*
- <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2>
- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, 2019 Faaliyet Raporu, s.11*

Dr. Öğretim Üyesi Ender KORKMAZ*

Kamu Diplomasisinde Dil Öğretimi

1 5. yüzyılda başlayan coğrafi keşiflerin bir sonucu olarak dünyada kurulan küresel ticaret ağı günümüzden yüzyıllar önce dünyada farklı kültürler ve diller arasında yoğun bir etkileşimi tetiklemiştir. Öncesinde çoğunlukla kişiler üzerinden ve Marco Polo¹ ve benzeri bazı seyyahların gezileriyle gerçekleşen farklı kültürle karşılaşma ve etkileşim olgusu coğrafi keşifler sonucu gelişen ticaret sayesinde büyük insan topluluklarını kapsayacak şekilde dönüşüm geçirmiştir. Coğrafi keşiflerin gerçekleşmesi ve bu keşiflerin bilgisinin yayılması ile beraber gemiler dolusu Avrupalı Ümit Burnu'nu dolaşarak Hindistan'a, Atlas Okyanusu'nu geçerek Amerika kıtasının kıyılarına varmış ve buralarda sürekli koloniler kurarak yerel halklarla zamanla sömürgeciliğe dönüşecek bir etkileşime girmişlerdir.

* Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi ve TÖMER Müdürü

1 Marco Polo hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Edward Peters ve Fosco Maraini, "Marco Polo", *Encyclopedia Britannica*.

İngilizlerin Hindistan'daki hammadde ve buradan elde edilecek metanın kıtalararası ticaretini kontrol etmek için kurdukları Doğu Hindistan Şirketi'nin (East India Company) bölgedeki faaliyetleriyle Hindistan ve çevresinde İngilizce, bir ticaret dili olarak yayılmaya başlamıştır. İngilizlerin bölgedeki hakimiyeti arttıkça İngilizcenin Hindistan'daki yayılması da hızlanmıştır. Doğu Hindistan Şirketi Kontrol Kurulu Sekreteri Thomas Babington Macaulay²'in 1835 yılındaki bir raporunda yer alan şu cümleler İngilizlerin dili bölgede nasıl bir işlevle kullandıklarının önemli bir göstergesidir.

"Hindistan'da İngiliz dili, yönetici sınıf tarafından konuşulan dildir. İngilizce yerel (Hintlilerin) hükümet koltuklarında oturan üst sınıfı tarafından konuşulmaktadır. (İngilizcenin) Doğu denizleri boyunca

2 Macaulay'in hayatı ile ilgili olarak bkz. Michael David Knowles, "Thomas Babington Macaulay, Baron Macaulay". *Encyclopedia Britannica*

Aslına bakılırsa kamu diplomasisi kavramı görsel medya yayınlarından sivil toplum faaliyetlerine kadar bir dizi farklı faaliyeti çatısının altında toplayan bir kavramdır. Dolayısıyla kamu diplomasisi kavramı altında kültürel diplomasisi, akademik diplomasisi, sağlık diplomasisi, insani diplomasisi, dil diplomasisi, spor diplomasisi gibi klasik diplomasiden farklı dallar sayılabilir

ticaret dili haline gelmesi olasıdır. (...) Şu anda (Hindistan'da) bizimle ve yönettiğimiz milyonlar arasında tercümanlık yapabilecek; kan ve renk olarak Hintli ancak zevkler, fikirler, ahlak ve zihin olarak İngiliz olan bir sınıfın inşası için elimizden gelenin en iyisini yapmalıyız³”.

Görüldüğü üzere İngilizler için dil, Hindistan'da yönetimi ve dolayısıyla zenginlikleri elde tutmanın bir aracı olarak kullanılmıştır. Bu yüzden İngilizler diğer modern toplumlardan daha önce kültürel etkileşimin değiştirici dönüştürücü etkisini kavramış ve dili bu etkileşimin bir enstrümanı olarak kullanmaya başlamışlardır. Ancak İngilizlerin ve zamanla Batı'nın tüm ana aktörlerinin kültürel etkileşimi ve bu bağlamda dil öğretimi tek yanlı ve sömürgeleştirici bir biçimde kullanıldığı görülmektedir.

Fransızca söz konusu olduğunda sosyolog Frantz Fannon dilin bir nevi beyazlaştırma aracı olarak kullanıldığını öne sürmüştür. Fannon Antillerde yaşayan burjuvaların yerel Kreol dilini sadece hizmetçilerle konuşurken kullandığını, Antilli siyahi kökenden anne ve babaların çocuklarına Kreol dilini konuşmayı yasakladıklarını ve okullarda yerel Martinik ağzının hor görüldüğünü ifa-

3 Aynı raporda şu cümleler de yer almaktadır. "Bir an önce Arapça ve Sanskritçe kitapların basımını durdurabilirim. Kalküta'daki (İslami) Medrese ve Sanskrit Okulu'nu kapatabilirim." Thomas Babington Macaulay tarafından İngiltere Başbakanı Cavendish -Bentick'te yazılan 2 Şubat 1835 tarihli "Hint Eğitimi Üzerine Rapor", Kolombiya Üniversitesi.

de etmiştir⁴. Fannon'ın örneklerinde de görülebileceği gibi Fransızlar da dili sömürgeleştirdikleri ulus üzerinde psikolojik bir hakimiyet kurmanın bir aracı olarak kullanmışlardır. Zira Fannon'a göre yerel kültürün öldürülmesi ile birlikte sömürge halklarında bir aşağılık kompleksi başlar ve sömürgecinin (Fannon'ın örneğinde Fransızların) dilinin öğrenilmesi ile bu yalancı aşağılık kompleksi azaltılmaya çalışılır. Fannon sömürgeci Fransızların yerel dili orman kültürünün Fransızca'yı ise uygar anakent kültürünün bir parçası olarak sunduklarını ifade etmiştir⁵.

Gerçekten de dilin, bir milletin dilini öğretmesinin o ulusun çıkarlarına hitap eden bir yönü vardır. İngilizler ve Fransızlar gibi Batılı milletler bu durumu önceden fark etmiş ancak etik olarak tartışmalı amaçlar doğrultusunda kullanmışlardır. Bununla birlikte bu sömürgecilik tecrübesi Batı dillerinin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda bir entelektüel birikimi de beraberinde getirmiştir. Bundan dolayıdır ki bugün dünyada etkili dil öğretim yöntemleri, en köklü dil öğretim kurumları ve en gelişmiş dil öğretim müfredatı Batı dilleri için (özellikle İngilizce ve Fransızca) gelişmiştir. Peki dilin öğretiminin milli çıkarlar için kullanılmasının, Batı'nın sömürgeci örneğinden farklı olarak daha ahlaki ve makul bir şekilde kullanılmasının imkanı bulunmakta mıdır? Belki de bu sorunun cevabı "kamu diplomasisi" kavramı içinde aranmalıdır.

Aslına bakılırsa kamu diplomasisi kavramı görsel medya yayınlarından sivil toplum faaliyetlerine kadar bir dizi farklı faaliyeti çatısının altında toplayan bir kavramdır. Dolayısıyla kamu diplomasisi kavramı altında kültürel diplomasisi, akademik diplomasisi, sağlık diplomasisi, insani diplomasisi, dil diplomasisi, spor diplomasisi gibi klasik diplomasiden farklı dallar sayılabilir. Klasik diplomasisi büyük oranda iki devlet arasındaki bir ilişki yürütme biçimi iken kamu diplomasisinde bu ilişki kaynak ülkenin devlet kurumları ve özel teşebbüs kaynakları ile hedef ülkenin halkına yönelik bir

4 Frantz Fannon, *Siyah Deri Beyaz Maskeler*. Metis Yayınları, 2021, s.18, 19.

5 Frantz Fannon, "a.g.e.", s.18.

olumlu intiba oluşturma çabası şeklinde tezahür eder⁶. Diğer bir deyişle kamu diplomasisi Türk Hariciyesinin jargonunda “müzahir kişi” kavramına karşılık gelen bireylerin sayısını arttırmayı amaçlar.

Tabiidir ki kamu diplomasisi enstrümanları ülkelerin yumuşak gücünün birer parçasıdır. Bugün Türkiye’de Güney Kore, 1950-1953 yılları arasında gerçekleşen ve Türkiye’nin de NATO çatısı altında katıldığı Kore Savaşı sırasında oluşan ittifakın anılarından ziyade genç Koreli müzisyenlerin oluşturduğu K-Pop gruplarıyla tanınmaktadır. Örneğin Türkiye, 2021 yılında K-Pop hakkında en çok tweet atan 14’ncü ülke olmuştur⁷. Görüldüğü gibi iki ülkenin bir sert güç aktivitesi olarak gerçekleştirdikleri savaş ittifakının oluşturduğu milletlerarası ilgi belki de bir yumuşak güç aracı olan K-Pop’un oluşturduğu ilginin gerisinde kalmıştır. K-Pop bağlamında Türk gencinin Kore kültürüne ilgisi artmış, Kore’den ithal edilen bazı ürünler K-Pop fanları arasında bir piyasa oluşturarak Kore’ye ekonomik girdi de sağlamıştır. Yine K-Pop ve Kore dizilerinin popülerliği sayesinde Türkiye’de Korece’ye de ilgi artmıştır. Tabii ki Türkiye’de Koreceye yönelik ilginin artması sadece kendi kendine gelişen bir hayran kitlesinin eseri olmamıştır. Kore devleti de Türkiye’de Korecenin yayılması ile ilgili bir vizyon ortaya koymuştur. 2017 yılında basına demeç veren Güney Kore Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği Müsteşarı Dong Woo Cho; Korecenin Türkiye’de Bakanlar Kurulu tarafından devlet okulları, özel okullar ve özel kurslarda eğitim yapılabilecek diller arasına alınmasına yönelik mutluluğunu ifade etmiş ve “Korecenin Türkiye’de ikinci yabancı dil olacağına inanıyoruz” diyerek Kore dilinin Türkiye’deki yaygınlığı anlamında resmi ağızdan bir hedef de zikretmiştir⁸.

6 Britannica’da Kamu Diplomasisi “Bir ülkenin hükümeti tarafından finanse edilen eylemlerle hedef ülkenin halkıyla doğrudan iletişim kurma amacı taşıyan faaliyet. Kamu diplomasisi hedef ülkedeki bir sektörün ya da kamuoyunun kaynak ülkenin stratejik hedeflerini desteklemesi ya da hoş karşılaması amacıyla yapılan tüm eylemleri içerir” şeklinde tanımlanır. “Public Diplomacy”, *Encyclopedia Britannica*.

7 İlginçtir ki bu ülkeler arasında ilk sırayı işgal eden yine bir Müslüman ülke olan Endonezya’dır, 26 Ocak 2022, “Türkiye K-pop’un popüler olduğu ilk 15 ülke arasında”, NTV Haber.

8 Sezgin Pancar, “Korece’nin Türkiye’de İkinci Yabancı Dil Olacağına İnanıyoruz”, 25 Şubat 2017, Haberler.com.

Diğer yandan IKEA gibi İsveçli bir mobilya firmasının mağazalarında sattığı İsveç yemekleri, özünde pek de Türk damak tadına hitap etmeyen İsveç mutfağının Türkiye’de tanınmasına ve dolayısıyla bir ekonomik değer kazanmasına sebep olmuştur. İsveçli mobilya mağazasında alışveriş yapmanın yanı sıra İsveç yemekleri yemek ve sonrasında İsveç’te satılan gıda ürünlerinden bir alışveriş poşeti doldurmak zamanla İstanbul’da (ve muhtemelen artık İKEA’nın olduğu diğer şehirlerde) rağbet gören bir tüketim alışkanlığı haline gelmiştir.

Ancak ne Güney Kore ne de İsveç kamu diplomasisinde Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) faaliyet zenginliği ve ölçeğiyle kıyaslanamazlar. ABD 50 seneyi aşkın bir süreden bu yana etkin bir kamu diplomasisi faaliyeti yürütmektedir. Üstelik ABD söz konusu olduğunda kamu diplomasisi sadece devlet eliyle değil, belki de daha çok, özel sektör marifetiyle yürütülmektedir. Örneğin Hollywood sineması uzun süreden bu yana ABD’nin kültürel değerlerinin, sanatının, askeri, siyasi, ekonomik ve diplomatik gücünün başka halklarda bir hayranlık duygusu uyandıracak biçimde (tabii ki çoğunlukla kurgusal olarak) tanıtımını yapmaktadır. Hollywood diplomasisi o denli boyutlara varmıştır ki örneğin bir Hollywood aktristi olan Angelina Jolie Birleşmiş Milletler İyi Niyet Elçisi olarak dünyayı dolaşmakta ve içinde Cumhurbaşkanımız Sn. Erdoğan’ın da bulunduğu dünya liderleriyle görüşmeler gerçekleştirmektedir⁹.

İşin gerçeği Türkiye kamu diplomasisine oldukça geç başlamıştır. Bununla birlikte her dönemde günümüze kıyasla daha az yoğunlukta kamu diplomasisi faaliyetleri yapılmıştır. Bazı örneklerde Türk Büyükelçiliklerinin verdiği davetlerde Türk yemeklerine, alkollü içkilere ve Türk kahvesine yer verilmiştir. Örneğin 1956’da ABD basınında yayınlanan bir haberde Türkiye Cumhuriyeti’nin

9 “Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Angelina Jolie Görüştü”, 20 Haziran 2015, NTV. Jolie’nin dünyadaki ülke başkanları ile görüşmelerine dair diğer bir örnek için bkz. “Angelina Jolie Meets Colombian President Over Venezuelan Migrant Kids”, 9 Haziran 2019, NDTV.

Washington Büyükelçiliği'nin onur konuklarına Çerkez Tavuğu ve "fazlaca içildiğinde insanı kükreden" Türk rakısı ikram edildiği yazılmıştır¹⁰. Yine 1930 yılında ABD basınında yayınlanan bir habere göre Türk Büyükelçiliğinde düzenlenen davetler oldukça popüler sosyal etkinlikler olmuştur¹¹. O dönemki Washington Büyükelçimiz Ahmet Muhtar Mollaoğlu'nun davetlerinde Türk kahvesine de yer verdiği anlaşılıyor¹². 30 Kasım 1967 tarihinde New York'taki bir etkinlikte o dönemin Türk Ticaret Ataşesi'nin eşi İlhan Boysan Hanım pilaki, Çerkez tavuğu¹³, yoğurtlu salata ve saray pilavından oluşan bir menü ile Türk yemek pişirme tekniklerini tanıtmıştır¹⁴. 5 Eylül 1969'da Türkiye'nin Melbourne Büyükelçisi Mehmet Baydur'un yeni rezidansında verdiği resepsiyonda 150 kişilik davetli grubu caz ve rock ritimleriyle dans

10 Douglas Larsen, "Douglas Larsen's Washington News Notebook", Santa Cruz Sentinel, 9 Kasım 1956, Cilt/Yıl 100, No: 266, s.17.

11 Sallie V. H. Pickett, "Washington News, Busy Days Socially, for the Hoovers", San Bernardino Sun, 2 Kasım 1930, Cilt: 67, No: 63, s. 8.

12 Sallie V. H. Pickett, "Washington News, Busy Days Socially, for the Hoovers", San Bernardino Sun, 3 Kasım 1930, Cilt: 67, No: 64, s. 7.

13 Haberde "kaynatılmış fındıkla yapılmış Türk usulü tavuk" demektir.

14 "Cookery Talk is Sponsored by Brandies", Scarsdale Inquirer, 7 Aralık 1967, Cilt: XLVI, No: 49, s.8.

etmiş, "şarap su gibi akmış", misafirlere lahana sarma, pilav üstü döner ve Türk lokumu ikram edilmiştir¹⁵. 1973 yılında Washington'da Esin Atıl tarafından düzenlenmesi planlanan "Türk Sanatları" sergisi yine Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivlerinde rastlanan örneklerden biridir¹⁶.

Türkiye'nin Batı'da genelde Türk mutfağı, alkolü içkiler, kahve, lokum ve hatta dansözleri¹⁷ ile tanınması ve tanıtılması Batı'nın oryantalist algısı ile ilgili olduğu gibi 90'lara kadar ciddi döviz sıkıntısı yaşayan Türkiye'nin bu dönemlerde turizmde ilgi çekmek adına ülke tanıtımında mezkur imgeleri kullanması ile de alakalı olabilir. 2002 yılından sonraki dönemde ise turistik olarak ilgi çekecek tüketim ve popüler kültür imgelerinin dışına çıkılarak Türk kültürünün o döneme kadar belki de dış dünyaya (hatta kısmen içeride de) pek gösterilmeyen doğulu ve Müslüman yanları tanıtılmaya başlanmıştır. Bu dönemde

15 "A Warm Welcome at the Turkish Embassy", The Canberra Times, 9 Eylül 1969, Cilt: 44, No: 12411, s.10.

16 8 Mayıs 1973 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı, CA. (Cumhuriyet Arşivi), Yer Bilgisi: 298 – 38 – 4 Dosya Ek: 5-62.

17 Örneğin 1974'te Avustralya'da gerçekleşen bir etkinlikte Melbourne'deki Türk topluluğu arasına "Türk Lokumu" olarak anılan 22 yaşındaki Canan Can aralarında Avustralya Başbakanı Gough Whitlam ve eşinin de bulunduğu bir topluluğa dans etmiştir. "Turkish Dancer Delights", The Canberra Times, 6 Temmuz 1974, Cilt: 48, No: 13801, s.1.

Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetleri TİKA eliyle gerçekleştirilen cami restorasyonlarından, Afrika kıtası başta olmak üzere ekonomik sıkıntılar yaşayan bölgelere yönelik insani yardımlara¹⁸, yabancılara Türkçe öğretiminin yaygınlaştırılmasından Türk dizilerinin dünyada popülerleşmesine¹⁹ kadar birçok alana yayılmıştır.

Türkiye'nin son dönemine bakılacak olursa yayıncılık alanında devlet eliyle kurulan TRT World²⁰'ün yanı sıra özel teşebbüs marifetiyle yayına başlayan Daily Sabah, A News gibi haber organlarının faaliyete geçtikleri görülecektir. Bu tür yayın organları ait oldukları ülkelerin aleyhine yapılan dezenformasyon içerikli yayınların etkisini azalttığı gibi ülkenin kendi politik söylemini kitlelere ulaştırma diğer yandan ülkenin pozitif yanlarını öne çıkararak ülkeyi sevdirmeye işlevlerini haizdirler. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) eliyle yürütülen "Türkiye Bursları" projesi ile dünyanın her bölgesinden yetenekli ve başarılı öğrenciler Türkiye'ye gelmekte, Türkiye'de eğitim almakta ve çoğu zaman Türkiye'nin gönüllü elçileri olarak ülkelere dönmektedirler. Kızılay, AFAD gibi devlet kurumlarının yanı sıra İHH İnsani Yardım Vakfı v.b. sivil toplum kuruluşları insani yardım alanında faaliyetlerde bulunmaktadır. TİKA ise kendisine tevdi edilen kalkınma projelerinin yanı sıra gerekli görülen hallerde insani yardımdan eğitime kadar birçok alanda faaliyetler gerçekleştirmektedir²¹.

18 "İngiltere merkezli "Development Initiatives" kuruluşu tarafından hazırlanan Küresel İnsani Yardım 2022 Raporu'na göre, Türkiye, 2021'de gayrisafi milli hasılasına oranla en çok insani yardım yapan ülke sıralamasında, zirvedeki yerini korudu". Fırat Taşdemir, "Türkiye, En Çok İnsani Yardım Yapan Ülke Sıralamasında Zirvedeki Yerini Korudu", Anadolu Ajansı, 27 Temmuz 2022, Anadolu Ajansı Web Sitesi.

19 Mehmet Kadir Kılıç, "Türk Dizisi İhracatında Bu Yılki Hedef 600 Milyon Dolar", 17 Ekim 2022, Anadolu Ajansı Web Sitesi.

20 TRT World televizyon kanalı 2015 yılında yayın hayatına başlamıştır. "TRT World Yayın Hayatına Başladı", 2 Mayıs 2015, Haber7.com.

21 Bugün Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Rektörü olan Prof. Dr. Ekrem Kalan'ın TİKA Ulanbatur (Moğolistan) Koordinatörlüğü sırasında gerçekleştirilen Duha Türklerine Rusya'dan Ren geyiği getirilmesi projesi hatırlanmaya değer önemli faaliyetlerden biridir. "TİKA'dan Duha Türklerine Ren Geyiği", 15 Aralık 2014, TİKA İnternet Sitesi.

Son iki yüzyılda gelişen teknoloji ile beraber ulaşım ve iletişim imkanlarının artmasıyla toplumlar arasındaki temaslar dolayısıyla farklı kültürler arasındaki etkileşim imkanı da artmıştır. Farklı ülkelerin diziler ve filmler gibi medya ürünlerinin küresel olarak dolaşıma girmesi ve internet sayesinde bu ürünlere artık çok daha kolay ulaşılır olması; hakeza müzik, edebiyat ve diğer kültürel alanlara ait öğelerin de internet sayesinde küresel olarak yaygınlaşması dil öğrenimini de ilgi çekici kılmıştır. Türkiye her ne kadar görece çok geç bir tarihte Yunus Emre Vakfı ve Enstitüsü²²'nü kurarak yurt dışındaki dil öğretim faaliyetlerini başlatmışsa da dünyada birçok ülke Türkiye'den daha çok daha önce bu faaliyetlerine başlamıştır.

British Council

1934 yılında İngiltere Dış İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak İngiliz kültürünü tanıtmak ve "faşizmin yükselişine karşı savaşmak" amacıyla "İngiliz Diğer Ülkelerle İlişkiler Komitesi" kurulmuş ve kısa sürede "komite" ibaresi "konsey" ("konsil") ibaresine dönmüştür. British Council ilk şubelerini 1938'de Bükreş, Kahire, Lizbon ve Polonya'da açmıştır. Merkezi Londra'da olan Konsey, Kraliyet Vakfına bağlı bir sivil toplum kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. British Council kendisini en eski kültürel ilişkiler organizasyonu olarak tanıtmaktadır²³.

Konsey'in 100 ülkede 200'den fazla şubesi bulunmaktadır²⁴. British Council dünya çapında İngilizce öğrenen 100 milyon kişiye ulaşmaktadır. Kurumun kendi beyanına göre dünyada 4 milyondan fazla İngilizce öğretmeni ile teması bulunmaktadır. Konsey 140 ülkede üniversite, ilkokul ve özel kurslara 4 milyondan fazla sınav sağlamaktadır. Sayılanlar dışında İngiltere içindeki 400'den fazla İngilizce kursu konseye akreditedir²⁵.

22 Yunus Emre Enstitüsü 2009 yılında faaliyetlerine başlamıştır. "Yunus Emre Enstitüsü", Yunus Emre Enstitüsü İnternet Sitesi.

23 "Our History", British Council İnternet Sitesi.

24 "Our History", British Council İtalya İnternet Sitesi.

25 "Our Work in English and Assessment" British Council İnternet Sitesi.

British Council sadece dil öğretmekle kalmakta, kültür ve sanat alanında da önemli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu faaliyetleri tanıtmak bu yazının öngörülen hacminin fevkinde olmakla beraber Konsey'in 2015 yılında ilk küresel LGBT film festivalini düzenlediğini ifade etmek Konsey'in bu alanda kendine biçtiği misyonu göstermesi bakımından manidardır²⁶. British Council 1940 yılından bu yana Türkiye'de de faaliyet göstermektedir²⁷.

Konsey'in başkanlığı Scott McDonald tarafından icra edilmektedir. Daha önce özel sektörde CEO'luk ve çeşitli yöneticilik tecrübeleri olan McDonald İşletme Fakültesi mezunudur²⁸. Dünyanın önde gelen kamu diplomasisi ve dil öğretimi kuruluşunun yöneticisinin İngiliz dili alanında bir akademisyen olmaması kamu diplomasisinde dil öğretiminin sadece bir dil öğretimi olmadığını göstermesi açısından önemlidir.

Goethe Institut

Almanya'nın kültürel diplomasi kurumlarından biri olan Goethe Enstitüsü 1951 yılında kurulmuştur. Goethe enstitüsü başlangıçta ana dili Almanca olmayan Almanca öğretmenlerini Almanya'da eğitmeyi amaçlayan bir kurum²⁹ iken bugün 98 ülkede 158 şube ile hizmet³⁰ veren bir kamu diplomasisi kurumu haline gelmiştir. Enstitü bugün İstanbul, İzmir ve Ankara olmak üzere 3 Türk şehrinde faaliyet göstermektedir³¹. İlginç bir şekilde Goethe Institute, Türkiye'deki amacını tanımlarken "hedefimiz, Türkiye'nin doğu bölgelerinin batıdaki tartışmaya katılmasını ve özellikle de azınlıklarla diyaloga girilmesini sağlamak"³² şeklinde siyasi yorumlara temel teşkil edebilecek bir cümleye yer vermektedir.

26 "fiveFilms4Freedom - 2015", British Council Kanada İnternet Sitesi.

27 "Kesişen Yollar: 80 Yılda Değişen Hayatlar", British Council Türkiye Sitesi.

28 "Scott McDonald, Chief Executive", British Council İnternet Sayfası.

29 "1951 - 1969 Out of Germany and into the World", Goethe Institute İnternet Sitesi.

30 "Standorte", Goethe Institute İnternet Sitesi.

31 Goethe Institute Türkiye İnternet Sitesi Ana Sayfası.

32 "Görevler ve Hedefler", Goethe Institute Türkiye İnternet Sitesi.

Goethe Enstitüsünün üst yöneticisi bir tarihi antropoloji profesörü olan Prof. Dr. Carola Lentz'dir. Lentz'in siyaset bilim, sosyoloji ve Almanca alanında çeşitli derecelerde eğitimi bulunmaktadır³³. Lentz'in özgeçmişi kamu diplomasisinde dil öğretimi yapan kuruluşlarının yönetici profilleri arasında çok yönlü yetkinliğin önemine bir örnek sayılabilir. Kurumun genel sekreterliği ise İslam Çalışmaları (Türkçe, Arapça ve Farsça) ve Siyaset Bilimi alanında uzmanlığı olan Johannes Ebert tarafından yürütülmektedir³⁴.

Konfüçyüs Enstitüsü

Çin'in kamu diplomasisi kuruluşu olan Konfüçyüs Enstitüsü görece geç bir tarihte 2004 yılında kurulmuştur. Konfüçyüs Enstitüsü çok sayıda üniversitede kurduğu merkezlerin-enstitülerin yanı sıra ilköğretim ve lise seviyesindeki okullarda da "Konfüçyüs Sınıfları" açmıştır³⁵. Bugün itibarıyla dünya çapında 550 civarında Konfüçyüs Enstitüsü bulunmaktadır³⁶. Enstitünün kısa sürede dünya çapındaki yaygınlık kazanmasında Çin'in yumuşak güç faaliyetlerine ayırmış olduğu 10 Milyar dolarlık dev bütçenin etkisi olduğu şüphesizdir³⁷.

Konfüçyüs Enstitüsü 2008 yılında Boğaziçi Üniversitesinde bir şube açmış, 2009 yılında Çince öğretimi başlamıştır³⁸. Enstitü, Ankara'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi bünyesinde³⁹ ve bu sayılanlar dışında birer vakıf üniversitesi olan Okan

33 "Prof. Dr. Carola Lentz: Biography President", Goethe Institute Web Sayfası.

34 "Johannes Ebert: Biography Secretary General", Goethe Institute Web Sayfası.

35 Buket Önal, Önal, Buket. "Çin'in Kültürel Diplomasisi: Konfüçyüs Enstitüsü'nün Rolü Ve Eleştiriler." International Journal Ve of Politics and Security, vol. 2, no. 4, 2020, s.. 217, 229. .

36 Will Ford, "How Far Does China's Influence at U.S. Universities Go? One Student Tried to Find Out", Politico, 4 Nisan 2022.

37 Richard Herr, "The Role of Soft Power in China's Influence in the Pacific Islands", The Strategist, 30 Nisan 2019.

38 "About Us", Boğaziçi Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü İnternet Sitesi.

39 Orta Doğu Teknik Üniversitesi Konfüçyüs Üniversitesi İnternet Sitesi.

Üniversitesi⁴⁰ ve Yeditepe Üniversitesinde faaliyet göstermektedir⁴¹.

Konfüçyüs Enstitüsü'nün hiyerarşik olarak üst yöneticisi Uluslararası Çince Eğitimi Vakfı'nın Başkanı Dr. Yang Wei'dir. Yang Wei, katı maddeler ve yapı mekaniği alanında doktora sahibi bir mühendistir. Kendisi aynı zamanda ABD'de uluslararası öğrencilik geçmişine sahiptir⁴².

Alliance Française ve Institut Français

Alliance Française – Fransız İttifakı 1883 yılında “Fransız Dilinin Yurt Dışında ve Kolonilerde Yayılması İçin Ulusal Dernek” adıyla kurulmuştur. Fransa dışındaki ilk şubelerini 1884 yılında Barcelona’da aynı yıl içerisinde Senegal, Mauritius ve Meksika’da şubelerini açmıştır⁴³. Kuruluş yılı itibarıyla Alliance Française, sayılan kamu diplomasisi kuruluşları arasında ilk kurulan kurumdur. Alliance Française bir sivil toplum örgütü olarak çalışmaktadır. Alliance Française 132 ülkede 800’den fazla şubesiyle çalışmakta ve kurumun kendi rakamlarına göre kurum 500.000’den fazla kişiye Fransızca öğretmektedir⁴⁴.

Institute Français – Fransız Enstitüsü ise Alliance Française’den farklı olarak Fransa devleti tarafından işletilen Fransız kamu diplomasisi kuruluşudur. Fransız Avrupa ve Dış İşleri Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı’na bağlıdır. Bununla birlikte enstitü; Alliance Française, Fransız Büyükelçiliklerinin ilgili birimleri ve karşılıklı kültür kurumları ile ortak çalışmalar yürütmektedir⁴⁵.

Institute Français Türkiye’de İstanbul, Ankara ve İzmir’de faaliyet göstermektedir⁴⁶. Fransız Enstitüsü’nün Türkiye şubeleri Türkiye’deki Fransız Büyükelçiliği çatısı altında faaliyet göstermektedir. Bunlar dışında Alliance Française’in Adana ve Bursa’da şubeleri bulunmaktadır⁴⁷.

40 Okan Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü İnternet Sitesi.

41 Yeditepe Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü İnternet Sitesi.

42 “Council”, Uluslararası Çince Eğitimi Vakfı.

43 “Historique”, Alliance Française İnternet Sitesi.

44 “Informations sur le réseau”, Alliance Française İnternet Sitesi.

45 “Our Missions (...)”, Institute Français İnternet Sitesi.

46 Institute Français Türkiye İnternet Sitesi Ana Sayfası.

47 “Missions et Actions”, Institute Français Türkiye İnternet Sitesi.

Fransız Enstitüsü’nün başkanı bir siyaset bilimi uzmanı ve diplomat olan Eva Nguyen Binh’tir. Eva Nguyen Binh’in daha önce Michelin firmasında yöneticilik tecrübesi de bulunmaktadır⁴⁸. Enstitü’nün Genel Direktörlüğünü ise Türk asıllı Erol Ok yürütmektedir⁴⁹. Ok ise tarih alanında lisans derecesi ve ticaret ile kamu yönetimi alanlarında akademik eğitime sahiptir⁵⁰.

Yunus Emre Enstitüsü

Bir kamu diplomasisi kuruluşu olarak Yunus Emre Vakfı’nın açılması 5 Mayıs 2007 tarihinde kabul edilen 5653 sayılı “Yunus Emre Vakfı Kanunu”na dayanır. Yunus Emre Vakfı “Türkiye’yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, Türkiye’nin diğer ülkeler ile dostluğunu geliştirmek, kültürel alışverişini artırmak, bununla ilgili yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek” amacıyla kurulmuştur⁵¹. Vakfın amaçlarını anlatan aynı kanunun 3’ncü maddesinde sayılan amaçlardan biri “Türkiye, kültürel mirası, Türk dili, kültürü ve sanatı konularında yurt dışında ücretli veya ücretsiz eğitim vermek veya verdirmek, bu alanlarda sertifika vermek, verilmesini sağlamak” olarak belirtilmiştir.

Yunus Emre Vakfı’nın kamu diplomasisini yürütmekteki icracısı olan Yunus Emre Enstitüsü ise 2009 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Enstitü aralarında Berlin, Kyiv, Kahire, Washington gibi önemli başkentlerin de bulunduğu 66 kültür merkezinde Türk dilini öğretmektedir. Enstitü ayrıca dünyanın çeşitli yerlerindeki üniversitelerde de Türkçe eğitimini ve Türkoloji çalışmaları-

48 “Mrs. Eva Nguyen Binh new president of the French Institute”, FLE.fr, 2021. Ayrıca, “Présidence / Direction Générale”, Fransız Enstitüsü İnternet Sayfası. Binh muhtemelen Vietnam asıllıdır.

49 “Présidence / Direction Générale”, Fransız Enstitüsü İnternet Sayfası.

50 “Erol Ok, Institut Français’e Genel Müdür Olarak Atandı”, Kültür Ltd., 2019.

51 “Yunus Emre Vakfı Kanunu”, Madde 1, Kanunlar Dergisi, Cilt 91, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), s.809.

nı desteklemektedir⁵². 2021 yılı itibarıyla Yunus Emre Enstitüsü'nün kültür merkezleri bünyesinde yürüttüğü Türkçe öğretim faaliyetlerinden yaklaşık 50.000 kişi yararlanmış. Yabancı ülke vatandaşlarının Türkçe seviyesini belirlemeye yönelik uluslararası akredite bir sınav olan Türkçe Yeterlik Sınavı'na (TYS) 2013-2021 yılları arasında 16.384 kişi katılmıştır⁵³.

Enstitünün başkanlığı 2016 yılından bu yana Prof. Dr. Şeref Ateş tarafından yürütülmektedir⁵⁴. Prof. Dr. Ateş'in kamu diplomasisini kavrayışının ve kamu diplomasinde dil öğretiminin dil öğretim alanının ötesinde bir diplomasi alanı olduğunu takdir edişinin kendisinin devam etmekte olan başarılı enstitüsü başkanlığı sürecinin anahtar noktalarından biri olduğu söylenebilir⁵⁵.

Sonuç Yerine

Dil öğretiminin bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak sürdürülmesinin 100 yılı aşkın bir mazisi bulunmaktadır. Dil öğretimi sömürgeleştirme politikalarından kültürel alışverişe kadar geniş bir yelpazede icra edilmektedir. Hemen her ülkenin çeşitli alanlarda kamu diplomasisi faaliyeti bulunmakla beraber bugün İngiltere, Fransa, Çin ve Almanya kamu diplomasisi olarak dil öğretimi faaliyetlerinde başta gelen ülkelerdendir.

Görüleceği üzere sömürgeci geçmişi olan İngiltere ve Fransa bu geçmişin bir parçası olan dil öğretimini bugün kendi kamu diplomasisi faaliyetlerinin önemli alanlarından biri haline getirmişlerdir. Bununla birlikte 18. ve 19. Yüzyıllarda Avrupalı komşuları kadar geniş sömürgelere sahip olmayan ve Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Almanya da yaygın bir dil öğretim faaliyetine girişmiştir. Almanya'nın dil öğretim faaliyetlerinde şüphesiz ki Almanya'nın sanayi

52 "Yunus Emre Enstitüsü", Yunus Emre Enstitüsü İnternet Sayfası.

53 Yunus Emre Enstitüsü Faaliyet Raporu '21, Yunus Emre Enstitüsü, s.125, 131.

54 "Şeref Ateş", Belt & Road Initiative Quarterly.

55 Bu makalenin yazarı da 2017-2019 yıllarında yaklaşık 3 yıl Yunus Emre Enstitüsü'nde Kyiv Yunus Emre Enstitüsü Müdürü olarak çalışmıştır. Bu dipnota ait cümlelerde söylenenler yazarın şahsi gözlemlerine dayanmaktadır.

Dil öğretiminin bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak sürdürülmesinin 100 yılı aşkın bir mazisi bulunmaktadır. Dil öğretimi sömürgeleştirme politikalarından kültürel alışverişe kadar geniş bir yelpazede icra edilmektedir. Hemen her ülkenin çeşitli alanlarda kamu diplomasisi faaliyeti bulunmakla beraber bugün İngiltere, Fransa, Çin ve Almanya kamu diplomasisi olarak dil öğretimi faaliyetlerinde başta gelen ülkelerdendir.

işçisi ihtiyacını başka ülkelere göç kabul ederek karşılamaşının da bir payı olmalıdır. Batı'dan İtalya'nın yanı sıra bu yazının hacmi nedeniyle yer verilmeyen İspanya'nın Cervantes Enstitüsü, Macaristan'ın Liszt Enstitüsü, İtalyan Kültür Enstitüsü gibi başkaca kurumlar da bulunmaktadır.

Kamu diplomasisi faaliyeti olarak dil öğretiminde Batı dışından gelen önemli bir aktör bu alana çok geç giren Çin'dir. Bu geç başlangıca karşın Çin, dev ekonomisinin de desteğiyle kültürel diplomasi, akademik diplomasi ve dil diplomasisi faaliyetleri için çok büyük bir bütçe tahsis ederek kısa sürede Batılı kuruluşlarla yarışacak duruma gelmiştir. Konfüçyüs Enstitüsü ülkelerde müstakil kültür merkezleri açmak yerine hedef ülkelerdeki üniversiteler bünyesinde faaliyet gösterme stratejisini benimseyerek yaygınlığını daha da arttırmıştır. Tabii ki bu politikanın çeşitli yararları ve olası zararları mevcuttur. Yine bu yazıda yer verilmeyen Kore Vakfı da Asya'dan dünyaya yayılan bir kamu diplomasisi kurumudur. Bunun dışında Japonya'nın da "Japonya Vakfı" adında bir kamu diplomasisi kuruluşu bulunmaktadır.

Türkiye'de tıpkı Çin gibi kamu diplomasisi olarak dil öğretimi faaliyetine kurumsal anlamda oldukça geç bir dönemde Yunus Emre Vakfı ve Enstitüsü ile girmiştir. Üstelik Konfüçyüs Enstitüsü'ne ayrılan bütçelerle karşılaştırıldığında Yunus Emre Enstitüsü'nün bütçeleri oldukça müte-

vazıdır. Buna karşın enstitü özellikle, 15 Temmuz Hain Darbe Girişiminden sonra yurt dışındaki faaliyetlerini daha da arttırmış ve dünya çapında 66 ülkeye ulaşmıştır.

Dil öğreten başlıca kamu diplomasisi kuruluşlarının yöneticileri incelendiğinde yöneticilerin öğretilen dilin uzmanı olmaktan ziyade diplomasi, siyaset, tarih, uluslararası ilişkiler ve işletme alanında eğitim ve tecrübe sahibi kişiler olduğu görülmektedir. Bu durum kamu diplomasisinde dil öğretiminin salt dil öğretiminin ötesinde bir faaliyet (özellikle diplomasi ve siyaset) olduğunun somut bir göstergesidir. Zira kamu diplomasisi faaliyeti ciddi bir tarih, politika, uluslararası ilişkiler birikimi ve yöneticilik tecrübesi gerektirmektedir.

Görüldüğü kadarıyla dünyada kamu diplomasisi faaliyetleri ticaret ve teknolojinin gelişmesi ile daha da artacak ve yaygınlaşacaktır. Dil öğretimi ise kamu diplomasisi faaliyetlerinde başat bir alan olarak yerini koruyacaktır. Bu bağlamda ülkemizin; sahip olunan tarihsel birikim, dünya siyaseti, diplomasi hedefleri, uluslararası ticari ve kültürel ilişkiler bağlamında kendi dil öğretimi politikasını istikrarlı ve yeterince kaynak ayrılmış bir şekilde sürdürmesi elzemdir. Yunus Emre Enstitüsü önemli ve başarılı bir girişim olmakla beraber bütçeler ve yönetsel ve yapısal özerklik açısından dünyadaki diğer kurumlar gibi geliştirilmelidir.

Kaynakça

- "1951 - 1969 Out of Germany and into the World", Goethe Institute İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/en/uun/org/ges/pe1.html#slide0>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "About Us", Boğaziçi Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü İnternet Sayfası, http://www.confucius.boun.edu.tr/?page_id=2&lang=en, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Angelina Jolie Meets Colombian President Over Venezuelan Migrant Kids", 9 Haziran 2019, NDTV İnternet Sitesi, <https://www.ndtv.com/world-news/angelina-jolie-meets-colombian-president-over-venezuelan-migrant-ki>

ds-2050331, Erişim: 20 Kasım 2022.

- "Biz Kimiz", İstanbul İtalyan Kültür Enstitüsü İnternet Sayfası, https://iicistanbul.esteri.it/iic_istanbul/tr/istituto/chi_siamo/, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Council", Uluslararası Çince Eğitimi Vakfı, <https://www.cief.org.cn/lsh>, Erişim: 24 Kasım 2022.
- Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Angelina Jolie Görüştü", 20 Haziran 2019, NTV İnternet Sitesi, https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-ile-angelina-jolie-gorustu,waGi6M9YREzTiz4d_kdAQ, Erişim: 20 Kasım 2022.
- "Erol Ok, Institut français'e genel müdür olarak atandı", Kültür Ltd., 2019, <https://kulturlimited.com/erol-ok-institut-francaise-genel-mu%CC%88du%CC%88r-olarak-atandi/>, Erişim: 24 Kasım 2022.
- Fannon, Frantz. *Siyah Deri Beyaz Maskeler*. Metis Yayınları, 2021.
- "fiveFilms4Freedom - 2015", British Council Kanada İnternet Sitesi, <https://www.britishcouncil.ca/programmes/arts/challenging-boundaries/fivefilms4freedom>, Erişim: 21 Kasım 2022.
- Ford, Will. "How Far Does China's Influence at U.S. Universities Go? One Student Tried to Find Out", Politico, 4 Nisan 2022, <https://www.politico.com/news/magazine/2022/04/24/confucius-institutes-china-new-mexico-00027287>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- Herr, Richard. "The Role of Soft Power in China's Influence in the Pacific Islands", The Strategist, 30 Nisan 2019, <https://www.aspistrategist.org.au/the-role-of-soft-power-in-chinas-influence-in-the-pacific-islands/>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Historique", Alliance Française İnternet Sayfası, <https://www.fondation-alliancefr.org/?cat=538>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Informations sur le réseau", Alliance Française İnternet Sayfası, <https://www.fondation-alliancefr.org/?cat=16>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- Institute Français Türkiye İnternet Sitesi Ana Sayfası, <https://www.ifturquie.org/fr/>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- Goethe Institute Türkiye İnternet Sitesi Ana Sayfası, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/index.html>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Görevler ve Hedefler", Goethe Institute Türkiye İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/ins/tr/tr/ueb/auf.html>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Johannes Ebert: Biography Secretary General", Goethe Institute Web Sayfası, <https://www.goethe.de/en/uun/org/pra/ebe.html>, Erişim: 24 Kasım 2022.
- "Kesişen Yollar: 80 Yılda Değişen Hayatlar", British Council Türkiye Sitesi, <https://www.britishcouncil.org.tr/about/80years-crossing-paths>, Erişim: 21 Kasım 2022.

- Kılıç, Mehmet Kadir. "Türk Dizisi İhracatında Bu Yılki Hedef 600 Milyon Dolar", 17 Ekim 2022, Anadolu Ajansı Web Sitesi. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turk-dizisi-ih-racatinda-bu-yilki-hedef-600-milyon-dolar/2713349>, Erişim: 20 Kasım 2022.
- Knowles, Michael David. "Thomas Babington Macaulay, Baron Macaulay". *Encyclopedia Britannica*, 21 Oct. 2022, <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Babington-Macaulay-Baron-Macaulay>. Accessed 14 November 2022.
- Larsen, Douglas. "Douglas Larsen's Washington News Notebook", Santa Cruz Sentinel, 9 Kasım 1956, Cilt/Yıl 100, Sayı 266, s.17.
- Macaulay, Thomas Babington, "Hint Eğitimi Üzerine Rapor", *Kolombiya Üniversitesi, 2 Şubat 1835*, http://www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett/00generallinks/macaulay/txt_minute_education_1835.html. Erişim: 14 Kasım 2022.
- Maraini, Fosco and Peters, Edward. "Marco Polo". *Encyclopedia Britannica*, 22 Aug. 2022, <https://www.britannica.com/biography/Marco-Polo>. Erişim: 12 Kasım 2022.
- "Missions et Actions", Institute Français Türkiye İnternet Sitesi, <https://www.ifturquie.org/fr/qui-sommes-nous/missions-et-actions/>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- Okan Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü İnternet Sayfası, <https://www.okan.edu.tr/en/ci/>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Mrs. Eva Nguyen Binh new president of the French Institute", FLE.fr, 2021, <https://www.fle.fr/Madame-Eva-Nguyen-Binh-nouvelle-presidente-de-l-Institut-Francais>, Erişim: 24 Kasım 2022.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü Web Sayfası, <https://ci.metu.edu.tr/en>, Erişim: 20 Kasım 2022.
- "Our History", British Council İnternet Sitesi, <https://www.britishcouncil.org/about-us/history>, Erişim: 20 Kasım 2022.
- "Our History", British Council İtalya İnternet Sitesi, <https://www.britishcouncil.it/en/about/history#:~:text=The%20British%20Council%20was%20founded,the%20United%20Kingdom%20and%20elsewhere>., Erişim: 20 Kasım 2022.
- "Our Missions (...)", İntitute Français İnternet Sayfası, <https://www.institutfrancais.com/en/institut-francais/mission/our-missions-a-key-stakeholder-in-cultural-policy-outside-france>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Our Work in English and Assessment" British Council İnternet Sitesi, <https://www.britishcouncil.org/english-assessment>, Erişim: 20 Kasım 2022.
- Önal, Buket. "Çin'in Kültürel Diplomasisi: Konfüçyüs Enstitüsü'nün Rolü Ve Eleştiriler." *International Journal Ve of Politics and Security*, vol. 2, no. 4, 2020, pp. 217-245.
- Pancar, Sezgin. "Korece'nin Türkiye'de İkinci Yabancı Dil Olacağına İnanıyoruz", 25 Şubat 2017, <https://www.haberler.com/guncel/korece-nin-turkiye-de-ikinci-ya-banci-dil-olacagina-9304420-haberi/>, Erişim: 15 Kasım 2022.
- Pickett, Sallie V. H. "Washington News, Busy Days Socially, for the Hoovers", San Bernardino Sun, 2 Kasım 1930, Cilt: 67, No: 63, s. 8.
- Pickett, Sallie V. H. "Washington News, Busy Days Socially, for the Hoovers", San Bernardino Sun, 3 Kasım 1930, Cilt: 67, No: 64, s. 7.
- "Présidence / Direction Générale", Fransız Enstitüsü İnternet Sayfası, <https://www.institutfrancais.com/fr/notre-equipe>, Erişim: 24 Kasım 2022.
- "Prof. Dr. Carola Lentz: Biography President", Goethe Institute Web Sayfası, <https://www.goethe.de/en/uun/org/prahlen.html>, Erişim: 24 Kasım 2022.
- "Public Diplomacy". *Encyclopedia Britannica*, 8 Mar. 2022, <https://www.britannica.com/topic/public-diplomacy>. Accessed 15 November 2022.
- "Scott McDonald, Chief Executive", British Council İnternet Sayfası, <https://www.britishcouncil.org/about-us/how-we-are-run/senior-leadership-team/scott-mcdonald>, Erişim: 24 Kasım 2022.
- "Standorte", Goethe Institute İnternet Sitesi, <https://www.goethe.de/de/wwt.html>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- "Şeref Ateş", Belt & Road Initiative Quarterly, <https://briquarterly.com/user/seref-ates>, Erişim: 24 Kasım 2022.
- Taşdemir, Fırat. "Türkiye, En Çok İnsani Yardım Yapan Ülke Sıralamasında Zirvedeki Yerini Korudu", Anadolu Ajansı, 27 Temmuz 2022, Anadolu Ajansı Web Sitesi. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiye-en-cok-insani-yar-dim-yapan-ulke-siralamasinda-zirvedeki-yerini-korudu/2646685>, Erişim: 20 Kasım 2022.
- "Türkiye K-pop'un popüler olduğu ilk 15 ülke arasında", NTV Haber, 26 Ocak 2021, <https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/turkiye-k-popun-populer-oldugu-ilk-15-ulke-arasinda,0mHajU2mEkSEVh-311mfxg/cJLTg1tRc0SnV-VU3mo4sQ> Erişim: 15 Kasım 2022.
- "TRT World Yayın Hayatına Başladı", 2 Mayıs 2015, Haber7 İnternet Sitesi, <https://www.haber7.com/internet-med-yasi/haber/1357703-trt-world-yayin-hayatina-basladi>, Erişim: 20 Kasım 2022.
- Yeditepe Üniversitesi Konfüçyüs Enstitüsü İnternet Sayfası, <http://confucius.yeditepe.edu.tr/>, Erişim: 22 Kasım 2022.
- Yunus Emre Enstitüsü Faaliyet Raporu '21, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara.
- "Yunus Emre Vakfı Kanunu", Madde 1, Kanunlar Dergisi, Cilt 91, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), s.809 – 815.
- "Yunus Emre Enstitüsü", Yunus Emre Enstitüsü İnternet Sitesi, <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>, Erişim: 21 Kasım 2022.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı

Muhammed Mazhar ŞAHİN*

Bir toplumun kimliğinin oluşmasını sağlayan ve onu diğer milletlerden farklı kılan en önemli unsurlardan biri muhakkak ki kültürdür. Bir milletin inancı, örf ve âdetleri, sanatı, ahlâkı, edebiyatı, düşünce şekli, yaşayış tarzı ve milleti oluşturan tüm değerlere kültür denebilir. Korkmaz'a göre (2005) "Kültür, bir milletin tarihi, coğrafyası, dini, değerler ölçüleri, folklorü, müziği, sanatı, edebiyatı, ilmi, dünya görüşü ve millet olmayı gerçekleştiren her türlü ortak değeridir." Kültürün dilimize iki kaynaktan geçtiği düşünülmektedir. "Fransızcadan geçen kültürün Türkçedeki karşılığı irfan demek iken, Amerika'da kullanılan İngilizceden geçen kültür

kelimesinin dilimizdeki karşılığı ise medeniyettir." (Meriç, 2016) Buradan hareketle Fransızcada kullanılan ve dilimize geçen kültür kavramının, manevi kültürü yansıttığı söylenebilir. Amerika'da kullanılan İngilizcedeki kültür kavramının ise medeniyet manâsını taşıdığı görülmektedir. Kültürü din ile ilişkilendiren Kaplan (2012), dilin bir toplumun duygu ve düşüncelerinin kabı olduğunu ve bu duygu ve düşüncelerin bu kap ile geçmişten geleceğe aktarıldığını söyleyerek kültür ile dil arasında bir bağ kurmuştur. Nurettin Topçu (1970), kültürü tanımlarken bir toplumdaki değer hükümleri ile ilişkilendirir ve "Kültür, bir toplumu kendi ta-

* Yunus Emre Enstitüsünde Okutman Kültür

rihi içinde meydana getirdiği değer hükümlerinin bütünüdür. Bunlar ilim, sanat, ahlâk ve dine ait değerlerdir." tanımını yapar.

Kültür ile ilgili yapılan tanımlara genel olarak bakıldığında din, dil, tarih, millet, sanat, örf, âdet, toplum, yaşayış tarzı gibi kavramlara değinildiği görülmektedir. Kültür kavramının içerisine giren bu unsurlar, var olduğu toplumlarda insan davranışlarını, yiyeceklerini, içeceklerini, giyeceklerini, yerleşim yerlerini ve düşünce tarzlarını doğrudan etkileme potansiyeline sahiptir. Yeryüzünde ne kadar millet varsa o kadar da kültürün var olduğunu söylemek mümkündür. Milletler, varlıklarını sürdürebilmek için kültürlerini geçmişten geleceğe aktarmak mecburiyetindedir. Kültürün aktarımı, yalnızca bir toplumun kendi içerisinde kuşaktan kuşağa yaptığı aktarım değildir; aynı zamanda milletler arasında da kültür aktarımı olmaktadır. Bu aktarımın neticesinde kültürler arasında da kültür alışverişi olmaktadır. Yeni bir dilin öğrenilmesi sürecinde de kuşkusuz ki kültür aktarımı sağlanmaktadır. Milletlerin yaşayış tarzları, örfleri, âdetleri ve inançlarından meydana gelen kültürlerin aktarımını sağlayabilecek en önemli unsur dildir. Dil, yalnızca kuşaktan kuşağa kültürün aktarımında değil, yeni bir dilin öğrenilmesi sürecinde de en önemli araçtır. Aslan'a (2007) göre, *"Dil, eğitiminin bir parçasıdır. Ölçüsü iyi ayarlanmalıdır. Kültür aktarımı, hem öğrenilen yabancı dilin ait olduğu toplumlara tanıtıcı nitelikte olmalı hem de başka kültürlerin özelliklerini sunan bir yapıda olmalıdır."* Bu düşünceden hareketle nasıl ki din ve kültür kavramlarının ilişkisinden söz edilebiliyorsa dil ile kültürün de bir ilişki içerisinde olduğu düşünülmektedir.

Dil-Kültür İlişkisi

"Türk diline kimsene bakmaz idi/Türklere hergiz gönül akmaz idi/Türk dahî bilmez idi ol dilleri/İnce yolu ol ulu menzilleri" dizeleri Âşık Paşa'ya aittir. Âşık Paşa'nın bu dizeleri yazma sebebi, yaşadığı dönemde Türk diline önem verilmedi-

ğini, millî kültürün yok olmaya yüz tuttuğunu ve herkesin diline ve kültürüne sahip çıkması gerektiğini duyurmaktır. Mustafa Kemal Atatürk'ün *"Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felaketler içinde ahlâkının, anânelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, kısacası bugün kendi milletini millet yapan her şeyin dil sayesinde muhafaza olunduğunu görüyor."* sözü, milleti millet yapan değerlerin korunabilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için dilin önemini anlatır niteliktedir. Doğan Aksan'ın (1995), *"Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bir toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiçbir bilgimiz olmasa, yalnız dilbilim incelemeleriyle bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları elde edebiliriz."* sözü Atatürk'ün sözünü destekler niteliktedir. Zira duyguları, hayalleri, düşünceleri, sevinçleri, kederleri ve özlemleri ifade etme aracı olan dil, milleti millet yapan ve diğer milletlerden ayıran en önemli unsurların başında gelmektedir. Dil, yalnızca bir anlaşma vasıtası değildir, bunun yanında dilin daha farklı işlevleri de bulunmaktadır. Dili konuşan bireylerin veya o dilin konuşulduğu toplumların iç dünyasını dışarıya aktarmalarını sağlayan yegâne unsur dildir. Akarsu (1998), dil ile kültürün birbirinden ayrılamaz birer olgu olduğunu belirtir ve toplumun hiçbir parçasının dilden bağımsız ve ayrı olamayacağını söyler. Dilin varlığının önemine dikkat çeken Erdem'e göre (2012) *"Dil var veya yok olma demektir. Dil demek, millet demektir. Dil, millet için kutsal bir hazinedir. Dil, bir milletin kalbidir, zihnidir, beynidir."* Dilin var oluşunun bir milletin var oluşu veya yok oluşu olarak nitelendiren Erdem (2012), dilini koruyamayan milletlerin kültürlerini de yitirdiğini düşünmektedir. Kültürü yok olmaya yüz tutmuş milletler, etkisi altında kaldığı kültürün içerisinde kaybolabilmektedir. Konfüçyüs, *"Bir ülkeyi idare etme görevinin kendisine verilmesi durumunda ne yapacağı"* sorusu üzerine, *"İşe dil ile başlar, önce dili düzeltirdim. Dil düzgün ol-*

“Dil bir memleket içinden geçen akarsu gibidir. Bir yandan o beldeye hayat verir diğer yandanda yöredeki derelerden, çaylardan beslenerek tüm insanlığın ortak ürünü olan medeniyet ummanına ulaşır, katkı sağlar. Nasıl ki akarsu hem içinden geçtiği beldeye hayat verir ve o yörenin kaynaklarından beslenerek çoğalarak akar; dil de içinde bulunduğu toplumun kültürel hazinelerinden yararlanır ve aynı zamanda toplumun kültür dokusunun oluşumunda çimento işlevi görür. Dil ve kültürü birbirinden ayrı düşünmek neredeyse imkânsız gibidir. Dil olmadan kültür temelsiz bir binaya benzer. Kültürü olmayan bir milletin dili de kaynağı kurumaya yüz tutmuş bir nehir gibidir.”

maz ise kelimeler düşünceyi düzgün anlatamaz. Düşünceler iyi anlatılmaz ise yapılması gereken şeyler iyi yapılmaz. Gereken yapılmazsa ahlak ve kültür bozulur.” cevabını vermiştir. Konfüçyüs’ün bu cevabından hareketle denebilir ki, kültürün ve ahlâkın bozulmamasının yolu, dilin düzgün olmasından ve doğru kullanılmasından geçmektedir. Toplumlar dillerine gereken önemi vermez ise zamanla kültürlerini yitirmek durumunda kalabilirler.

Dilin kültür ile ilişkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için Göçer (2012), *“Dil bir memleket içinden geçen akarsu gibidir. Bir yandan o beldeye hayat verir diğer yandanda yöredeki derelerden, çaylardan beslenerek tüm insanlığın ortak ürünü olan medeniyet ummanına ulaşır, katkı sağlar. Nasıl ki akarsu hem içinden geçtiği beldeye hayat verir ve o yörenin kaynaklarından beslenerek çoğalarak akar; dil de içinde bulunduğu toplumun kültürel hazinelerinden yararlanır ve aynı zamanda toplumun kültür dokusunun oluşumunda çimento işlevi görür. Dil ve kültürü birbirinden ayrı düşünmek neredeyse imkânsız gibidir. Dil ol-*

madan kültür temelsiz bir binaya benzer. Kültürü olmayan bir milletin dili de kaynağı kurumaya yüz tutmuş bir nehir gibidir.” şeklinde bir benzetme de bulunmuştur. Göçer’in bu düşüncesinden hareketle kültürün taşıyıcısının dil olduğu düşünüldüğünde kültür aktarımının da dil aracılığıyla yapılabileceğini söylemek mümkündür.

Dil Öğretimi

Dil öğretimi, öncelikle yeni bir bakış açısı kazandırmak, öğrenciyi yeni bir dünyanın içerisinde kendini bulmasını sağlamak, yeni insanlarla ve yeni bir kültürle tanıştırmaktır. Yabancı dil öğretimi aynı zamanda bir kültür öğretimidir. Yabancı dil öğretilirken beraberinde kültürel öğelerin aktarımının da büyük önemi vardır. Tomalin ve Stempleski’ye göre (1993) kültürel öğelerin aktarılmasının yedi amacı vardır. Bu yedi amaçtan birisi olan *“Öğrencilerin hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak”* maddesi yabancı dil öğretiminde öğrencilerin hedef kültürü merak etmelerini sağlayabilmenin önemini göstermektedir. Yabancı dil öğretilirken kültür öğelerinin gerekli biçimde aktarılamadığı durumlarda iletişimde de ciddi sıkıntılar meydana gelebilmektedir. İnsanoğlu, mensubu olduğu milletin ve o millete ait olan kültürün bir kelimeye veya kavrama yüklemiş olduğu anlam ile kendisini ifade etmektedir. Zira kullanmakta olduğu kelimelerin ve kavramların ardında bir kültür geçmişi bulunmaktadır. Avcı’ya göre (2002) *“Bir dil öğretilirken o dilin ait olduğu toplumun yapısı ve kültürel değerleri de beraberinde verilmelidir.”* İnsanoğlunun gelişen teknoloji ile birlikte küçülmekte olan dünyada tek dille yaşamasını *“Tek dillilik, kolera veya cüzzam gibi derhal ortadan kaldırılması gereken bir hastalık”* olarak nitelendiren Skutnabb Kangas (2000), en az bir yabancı dilin bilinmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Zira günümüzde birden fazla dil bilen insanlar, diğer insanlara göre daha tercih edilebilir bir noktadadır.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Türkçe, dünyanın geniş coğrafyalarında konuşulmakta olan diller arasında önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'yi, Türk insanlarını, Türk toplumunu ve Türk kültürünü tanıyarak Türklerle iletişim kurmak isteyenlerin sayısı gittikçe artmaktadır. Türkçe öğrenmek isteyenlerin taleplerinin karşılanması için Türkiye'de ve yurt dışında Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi için önemli çalışmalar yürütülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türkiye'de TÖMER'ler ve yurt dışında Yunus Emre Enstitüleri tarafından yapılmaktadır. Bu kurumlarda yer alan öğrencilerin sayısının gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir. Bu da demektir ki, sınırların günden güne değiştiği, insanoğlunun önceliklerini değiştirdiği yeni dünya düzeninde hangi amaç ile olursa olsun Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenlerin sayısı hızla artmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi tarihine baktığında bu alandaki ilk ve en kıymetli eser 1072 yılında Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılmaya başlanan ve yaklaşık beş yıl sonra yazımı tamamlanan Dîvânu Lugâti't-Türk'tür. Bu eserin yazılma amacı Araplara Türkçeyi öğretmek ve Türkçenin Arapça kadar zengin bir dil olduğunu göstermektir. Kaşgarlı Mahmud, Dîvânu Lugâti't-Türk'e başlarken Türkçe öğrenmenin önemini *"Derdini dinletebilmek ve Türklerin gönlünü anlamak için onların diliyle konuşmaktan başka yol yoktur."* sözleriyle anlatır. Bu eser hâlen günümüzde sıkça başvurulan bir kaynak olma özelliği taşımaktadır. Eser her ne kadar bir sözlük niteliği taşısa da önemli bir Türkçe öğretim materyali olarak değerlendirilmektedir.

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte Türkiye'de 1950 yılından itibaren yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, üniversiteler düzeyinde ciddi bir şekilde ele alınmaya başlanmış ve Türkçenin öğretimi büyük bir önem kazanmıştır. Öncelikle İsmail Gaspıralı'nın dilde, işte ve fikirde birlik ilkesin-

den hareketle Türk soylu ülkelerden öğrencilere Türkçe öğretmek amaçlanmış ve ilerleyen zamanlarda kapsamı genişletilmiştir. Geçmişte yalnızca yabancılara Türkçe öğretimi gibi bir alandan bahsedilebilirken günümüzde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türk soylulara Türkçe öğretimi ve yurt dışında yaşayan Türklerin çocuklarına Türkçe öğretimi gibi alanlar, uzmanlık alanları olmuştur. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türkiye'nin coğrafî konumu, dünyadaki siyasî ve askerî gücü ve Türk dizilerinin gün geçtikçe yurt dışında yaygınlaşması gibi sebeplerden dolayı gittikçe önem kazanmaktadır. Türkçenin öğretiminin böylesine önem kazandığı bir dönemde Türk kültürünün, tarihinin ve sanatının tanıtımı da Türkçenin öğrenilmesinde kolaylık sağlayacaktır.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı

Edward Sapir, Yiğit'in aktardığına göre (2017) *"Bir dili, o dille konuşan çevrenin kültüründen ayırmak imkân dâhilinde değildir, aynı şekilde onu insanın psikolojik ve sosyolojik gidişatından da ayırmak imkânsızdır."* şeklindeki değerlendirmesi ile dil öğretiminde kültür aktarımının önemine vurgu yapmıştır. Dil öğretiminde kültür öğesinin üzerinde durulmasının asıl amacı, hedef dili öğrenecek olan öğrencinin karşılaşacağı yeni kültüre karşı olumsuz bir düşünceye sahip olmamasıdır. Zira yeni ve kendi kültüründen farklı bir kültür ile karşılaşan öğrencinin bu süreçte zorlanması normaldir. Fink ve Mairitsch'e (2003) göre, yabancı bir dilin öğrenimi, dili öğrenilen toplumların dünyaya bakış açılarını, yaşanılan olaylar ve karşılaşılan durumlara karşı gösterdikleri tepki ve tutumlarını ve sahip oldukları değer yargılarını öğrenmek, anlamak ve uygulamaktır. Her kültürün, ait olduğu milletlerde insanoğlu, kelimelere ve kavramlara kendilerine özgü his, düşünce, duygu, hayal ve dünya görüşlerini yüklemektedir. Dildeki kelimeler, kurallar, kavramlar kültür aracılığıyla anlamlarını muhafaza etmektedir.

Sinanoğlu'nun, (2004; akt: Ünalın) "Adeta her kelimenin üstünde bir çağrışımlar bulutu var. Şu cam bardağa Türkçe "bardak", İngilizcede "glass" denilebilir. Aynı nesne tanımlanmış olur. Ancak, Türkçe "bardak" bana bir Karacaoğlan şiirini (Elif'in elinde bardak, yeşil başlı güzel ördük...) çağrıştırır. "Glass" kelimesi ise bir İngiliz'e viski içmeyi çağrıştırabilir. İşte bu çağrışım bulutları dilden dile, kültürden kültüre değişebilmektedir." görüşü, dilin bir milletin kimliğini kazanması açısından en önemli unsur olduğunun da göstergesi olarak sayılabilir. Türkçeyi diğer dillerden farklı kılan ve kendine has bir yere sahip olmasını sağlayan asıl unsurun Türk kültürü olduğunu unutmamak gerekir. Kırkkılıç ve Sinanoğlu'nun (2018) yapmış olduğu tespitten hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Türk kültürüne ait değerlerin aktarılmasının amaçları şu şekilde sıralanabilir:

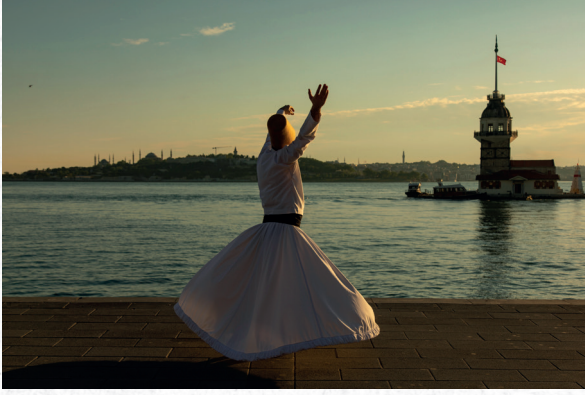
- Öğrencinin Türk kültürü ile ilgili okuduğu bir yazıyı veya görmüş olduğu bir olayı analiz edebilmesi, inceleme ve değerlendirme yapabilmesi sağlanarak öğrencinin öğrenmiş olduğu yabancı dilde kendisini ifade edebilmesi,
- Öğrenciye kendi bakış açısından farklı bakış açıları, kendi dünyasından farklı dünyaların da var olduğunu göstermek ve onu Türk kültürü ve Türk insanları ile tanıştırmak,
- Öğrencinin Türk dili ve kültüründe düşünsel ve duyuşsal olarak çalışabilme becerisini kazandırmak,
- Öğrencilerin başka kültürlere mensup kişilerin kendilerinden farklı düşünebilme durumlarını hoş karşılamalarını ve bu durumların olağan bir durum olduğunun farkına vardırarak,
- Öğrencilerin Türk kültürünü tanımalarının kendileri açısından öncelikle kültürel bir zenginlik anlamına geldiğini anlatmak ve özellikle Batı toplumlarında Türkler ile ilgili

çizilen olumsuz imajın asılsız olduğunu gösterebilmek.

Kırkkılıç ve Sinanoğlu'nun (2018) Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür aktarımının önemi ile ilgili tespitlerini destekler nitelikte Hosseini, (1997) dildeki anlamların kültür tarafından belirlendiğini ve kültür ile dil arasında ayrılmaz bir bütünlüğün var olduğunu ifade etmektedir.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenme arzusunda olan öğrenci, Türk toplumunda yer alan kültürel değerleri tanıdıkça kendisini Türkçeye daha yakın hissedebilecek, Türkçeyi daha rahat kullanabilecek ve Türk insanının dünyaya bakış açısını görerek kendisi de farklı bir bakış açısı kazanabilecektir. Günümüzde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde kültürel öğelere yer verilmesi, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Barın'a göre (2004) kelimeler boş bir sembol değildir, onların arka bahçesinde bir kültür dünyası vardır. Bu kültür dünyası öğrenilmeden kelimelerin tam anlamıyla kavranılması mümkün değildir, bu sebeple yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin temel ilkelerinden biri de dil ile birlikte kültürün de aktarılmasıdır. Kültürün çok geniş bir yelpazesinin olması, öğrencilere nelerin öncelikli olarak verilmesi ve seviyelerine uygun kültürel değerleri seçerken nelere dikkat edilmesi gerektiği konuları da tartışılan konulardan biridir. UNESCO'nun 2013 yılındaki verilerine göre Somut Olmayan Kültürel Miraslar alanında Türkiye'nin on iki adet mirası Somut Olmayan Kültürel Miraslar listesine kabul edilmiştir. Oluşturulan bu liste, kabul edilme yıllarına göre sıralandığında şu şekildedir:

1. Meddahlık Geleneği (2008),
2. Mevlevî Semâ Törenleri (2008),
3. Âşıklık Geleneği (2009),
4. Karagöz (2009),

5. *Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İnan, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya, 2009),*
6. *Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğeri, 2010),*
7. *Alevî-Bektaşî Ritüeli Semah (2010),*
8. *Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010),*
9. *Geleneksel Tören Keşkeği (2011),*
10. *Mesir Macunu Festivali (2012),*
11. *Türk Kahvesi ve Geleneği (2013),*
12. *Ebru: Türk Kağıt Süsleme Sanatı (2014).*

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde UNESCO'nun kültürel miras listesinde yer alan değerlerden de yararlanılması gerektiği bir gerçektir. Zira bahse konu miraslar, Türk kültürünün bizatihi kendisini yansıtmaktadır. Türk kültürüne ait olan öğelerin yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen öğrencilere aktarılması, o kişinin hedef dil ile birlikte hedef kültüre de vakıf olmasını sağlayabilecektir.

Songül'ün (1991) "Hedef Dilin Öğretilmesinde Kültürün Önemi" adlı seminerinden hareketle yabancı dil öğretimindeki amaçlar şu şekilde sıralanabilir:

- Hedef dilin konuşulduğu ülkedeki coğrafi özellikleri bilmek,
- Bahse konu ülkelerin tarihindeki önemli olayları bilmek,

- Hedef kültürde yer alan mimari ve edebî sanatları tanımak,
- Selamlaşmak, tanışmak, alışveriş yapmak, yemek yemek gibi günlük yapılan etkinlikleri bilmek,
- Hedef kültürün içerisinde bulunduğu eğitim, evlilik ve ekonomik durumları bilmek,
- Günlük olaylarda öğrenilmek istenilen kültüre uygun hareket etmek,
- Hedef dil kültürünün yaygın mimiklerini kullanmak,
- Hedef kültürü araştırmada gerekli bilgiyi tespit etme ve düzenleme gibi becerileri geliştirmek,
- Farklı kişi ve toplumlara değer vermek,
- Hedef kültürdeki etnik grupların kültürlerini tanımak,
- Hedef dilin anadil olarak konuşulduğu bütün ülkelerin kültürlerini tanımak

Bu amaçlardan hareketle yabancı dil öğretiminde kültürün önemi ortaya çıkmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi sürecinde kültür aktarımının oldukça önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

Sonuç

Bu araştırmaya kaynaklık eden Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders

Kitaplarında Kültürel Değerlerin Aktarımı adlı yüksek lisans tezinde Şahin (2022), yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel değerlerin aktarımının gerçekleşme oranıyla dilin öğrenilme oranının doğru orantılı olduğunu ifade etmektedir. Gerek Şahin'in (2022) araştırması gerekse alanyazın incelendiğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel değerlerin aktarımı ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde dil öğretiminde kültür aktarımının oldukça önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Dil, kültürün ve medeniyetin taşıyıcısıdır. Dilin kültürden ayrı olamayacağı bir gerçektir. Kültürü tanımlarken dilin aynası olduğu rahatlıkla söylenebilir. Kültür, bir milletin maddi ve manevi tarihidir. Toplumun hafızasına dayanan ve asırlardır süregelen kültür, zamanın ve mekânın etkisiyle çeşitli değişikliklere uğrayabilmektedir. Türkler tarih boyunca çok geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş, farklı milletlerle bir arada yaşamışlardır. Bu durum Türklerin kültürlerini çok geniş bir coğrafyaya taşımasına olanak sağlamıştır. Tabi bu vesileyle birçok kültür ile kültürel alışveriş de gerçekleşmiştir. Kültürün aktarıcısının dil olduğu düşünüldüğünde yeni bir dil öğrenme sürecinde kültürün

önemi çok fazladır. Kültürün aktarımı Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uygulanması gerekmektedir. Zira dil öğretimi aynı zamanda kültürün de öğretimidir. Demircan'a göre (1990) *"insanın anadilini öğrenmesi, kültür edinmesinden başka bir şey değildir."* Bu bağlamda yabancı dil öğretimi, bir bakıma kültür öğretimidir. Kramsch, yabancı bir dili veya ikinci bir dili öğrenecek olan öğrencilerin mutlaka hedef dilin kültürünü de öğrenmeleri gerektiğini ifade eder. Çünkü ona göre kültürel bağlam öğrenilmeden dil öğrenilmez. Dilin aynı zamanda kültür öğretimi olmasının en temel sebebi, dil içerisinde filizlenip geliştiği kültürün ayrılmaz bir parçasıdır. Bu düşünceden hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrencilere Türk kültürünü ve Türk kültüründe, tarihinde, edebiyatında yer alan önemli öğeleri öğretmek, öğrencilerin Türkçeye karşı müspet bir tavır içerisinde olmalarını ve Türkçeyi daha güzel kullanabilmelerini sağlayacaktır.

Ezcümle yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen bireylere Türk kültürünün, tarihinin ve sanatının tanıtımını yapmak öğrencinin dili ve dilini öğrendiği toplumun yaşayış tarzını daha iyi anlayabilmesine imkân sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akarsu, B. (1998). *Dil-kültür bağlantısı*. Konya: İnkılâp Kitabevi.
- Aksan, D. (1995). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aslan, Y. (2007, Kasım). *Yabancı dil eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalar. Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi'nde sunulan bildiri*.
- Avcı, Y. (2002, Haziran). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin kültür ve yöntem boyutu*. I. Erdem, E. (2012). *Bizimki Türkçe sevdası*. İstanbul: Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Yayınları.
- Barın, E. (2004). Yabancılar Türkçe Öğretiminde İlkeler. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 19-30.
- Demircan, M (1990). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. Bursa: Ekin Eğitim Yayınları.
- Fink, C. & Mairitsch, B. (2003). Culturel Awareness in Hanak, M & Newby, H., D. (Ed.), *Second Language Acquisition: The Interface Between Theory and Practice*, (65-69, 48-52. ss.).
- Göçer, A. (2012). Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine. *Türk Dili*, 1(729), 50-57.
- Hosseini, Z. (1997). Methodology: Teaching English as a Foreign Language. *Modern Journal of Language Teaching Methods*, 2(9), 110-120.
- Kaplan. M. (2012). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kırkkılıç, A. & Sevim, O. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Türk Kültür ve Edebiyatının Yeri. A. Şahin, (Ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar, Yaklaşımlar, Etkinlikler İçinde* (363-388. ss.). Ankara: Pegem AkademiTomalin, B. & Stempleski, S. (1993). *Cultural awareness*. Oxford: Oxford University Pres.
- Korkmaz, Z. (2005). *Türk dili ve kompozisyon*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Meriç, C. (2016). *Kültürden irfana*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Skutnabb-Kangas, T. (2000). Linguistic Human Rights and Teachers of English in J.K. Hall & Eggington (Ed.), *The Sociopolitics of English Language Teaching*. (22-44. ss.), Clevedon Multilingual Matters.
- Songül, S. (1991). Hedef Kültürün Aktarılmasının Amaçları ve Öğretim Teknikleri. *Dil Öğretim Dergisi*, (8), 3-18.
- Şahin, M. M. (2022). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan ders kitaplarında kültürel değerlerin aktarımı* [Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü].
- Topçu, N. (1970). *Kültür ve medeniyet*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Ünalın, Ş. (2004). *Dil ve kültür*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yiğit, M. (2017). *Kültürel etkileşim bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. İstanbul: Hiper Yayın.

Dezavantajlı / Göçmen Çocuklara Türkçe Öğretimi

Erdal DEMİRTAŞ*

Dünyada birçok insan çatışma, doğal afetler ve insan haklarının ihlali gibi birtakım nedenlerden dolayı başka ülkelere göç etmek durumunda kalmıştır (Eren ve Çakran, 2017). Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla tarih boyunca en fazla göçmen akınına uğrayan ülkelerden biri olmuştur (Kıratlı, 2011). Her geçen gün artarak göç almaya devam eden bir ülke olduğumuzdan gerek içerisinde bulunduğumuz çevrede gerekse okullarımızda ve sınıflarımızda göçmenlerle daha fazla iletişim

kurmamız gereken bir dönem içerisindeyiz. İnsanlar geçmiş zamandan günümüze kadar olan zaman zarfında salgın hastalık, savaş, kıtlık ve açlık gibi farklı nedenler dolayısıyla zorunlu haller veya kendi istekleri doğrultusunda yaşadıkları bölgelerden daha güvenli olacağını düşündükleri bölgelere sığınmışlardır (Çağlar, 2011). Türkiye'ye 1970'li yılların sonu itibarıyla, özellikle komşu ülkelerden mülteci, sığınmacı, kaçak işçi ve transit göçmen gibi uluslararası göçler olmuş (Güneş, 2013); bununla birlikte

* Bilim Uzmanı

son yıllarda artan ekonomik ve bölgesel gücüyle düzenli ve düzensiz göç hareketleri için transit ülke konumunun yanı sıra zaman içerisinde hedef ülke haline de gelmiştir (Aktel ve Kaygısız, 2018). Göçmenlerin, içerisinde buldukları ülkelerdeki istikrarsızlık nedeniyle istikrarlı ülkelere ulaşabilme arzusu, ekonomik imkan arayışı içinde olmaları, göç sistemlerinde uluslararası konumunda değişikliğe giden Türkiye'nin küreselleşme yolunda AB ile yapmış olduğu anlaşmalar bu göç hareketlerinin başlıca sebepleri arasında gösterilebilir (İçduygu ve Aksel, 2012).

Göç olgusu toplumsal bir hareket olmasına rağmen, ekonomiden kültüre hayatın hemen hemen her alanına çok geniş bir yelpaze içerisinde nüfuz eden ciddi bir değişim aracı olmuştur. "Mekan değiştirme eylemi" olarak ifade edilse de göç, toplum hayatının ekonomik, politik ve kültürel yapısı ile ilişkilidir ve toplumsal hayatı temelden etkileyen sosyal bir durum olarak da gerçekliğini göstermektedir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016). "Göç konusu sadece göç alan devletlerde değil, küreselleşmenin hissedildiği veya yoğun olarak yaşandığı tüm coğrafyalarda gündemin ilk sıralarında yer almakta, herkesi ve her yapıyı ilgilendirmektedir. Dünya genelinde hemen hemen her

ülke göçten etkilenmiştir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısı toplu nüfus hareketlerine şahitlik edilmiş, göçmen nüfusu son yarım yüzyılda hızlı bir artış göstermiştir. Nitekim Birleşmiş Milletler verilerine göre son 20 yıldaki hızıyla artmaya devam ederse, dünyadaki uluslararası göçmenlerin sayısının 2050'de 405 milyona ulaşması beklenmektedir" (2015 Göç Raporu, 2016).

Göç, Güncel Türkçe Sözlüğünde "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret"; Coğrafya Terimleri Sözlüğünde "Çalışmak ve kendine daha iyi yaşama olanakları bulmak umuduyla, insanların oturdukları yeri bırakıp başka yörelere giderek orada kesin ya da geçici olarak yerleşmeleri."; İktisat Bilimleri Sözlüğüne göre ise "İktisadi, siyasi veya sosyal nedenlerle bir yerleşim biriminden başka bir yerleşim birimine doğru gerçekleşen nüfus hareketleri." şeklinde tanımlanmaktadır. Göç ile ilgili yapılan her tanım kendi alanına uygun olarak göç sözcüğünü açıklasa da kısaca, farklı nedenlerden dolayı insanların yapmış olduğu zorunlu veya gönüllü yer değiştirme hareketi olarak tanımlanabilir (TDK, 2022). Yukarıda ifade edilen ne-

denlerden dolayı göçler birkaç tür sınıflamaya tabi tutulmaktadır. Bu sınıflamalardan birincisi otorite ya da doğal bir zorlamadan ötürü “zorunlu göç” veya kişilerin kendi iradesiyle serbestçe gerçekleştirdikleri “gönüllü göç” (Güllüpınar, 2012); İkinci sınıflama ise iç göç ve dış göç şeklindedir. Bunun yanı sıra bir ül-

kenin kendi sınırları içerisindeki bölgeler arasında gerçekleştirilen göç hareketi “iç göç”; bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan göç ise “dış göç” olarak tanımlanmaktadır (Sağlam, 2017). İster gönüllü olsun ister zorunlu, göç alan ve göç veren toplumlar için sadece fizikî ve coğrafi bir yer değiştirme hareketi değil, hayatın her alanını kuşatan, insan-mekân ilişkilerinin yeniden inşa edilmesini sağlayan bir olgu olarak değerlendirilmelidir (Adıgüzel, 2016).

Her ne sebeple göç ederse etmiş olsun göçer maruz bırakılmış ailelerin çocukları hem göçten hem de göçün sonuçlarından etkilenmekte aynı zamanda ailelerin istihdam edilmesi, eğitimi, sağlığı, barınması, toplumsallaşması ve güvenliği gibi birçok sorun da doğrudan bu çocukları etkilemektedir. Göç eden ailelerin eğitim seviyeleri, maddi açıdan imkansızlıklar içerisinde olmaları, farklı kültürel yapıya sahip olmaları ve en temel hakları olan sosyal güvenlik haklarının olmayışı gibi birçok neden göçmen aile çocuklarının göç edilen ülkelerde uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır (Ereş, 2015). Bu durumda mülteci ve sığınmacı çocukların aidiyet duygularının gelişmesinde ve göç ettikleri ülkeye uyum sağlamalarında okullar önemli rol oynamaktadır. Bireylerin içerisinde buldukları toplumda kendilerini ifade edebilmeleri, diğer bireylerle iletişim kurabilmeleri için gerekli en temel araç dil olduğundan bu öğrencilerin farklı bir dilde eğitim hayatlarına başlamaları

Göç olgusu toplumsal bir hareket olmasına rağmen, ekonomiden kültüre hayatın hemen hemen her alanına çok geniş bir yelpaze içerisinde nüfuz eden ciddi bir değişim aracı olmuştur. “Mekan değiştirme eylemi” olarak ifade edilse de göç, toplum hayatının ekonomik, politik ve kültürel yapısı ile ilişkilidir ve toplumsal hayatı temelden etkileyen sosyal bir durum olarak da gerçekliğini göstermektedir

kendileri için büyük zorluklara neden olmaktadır. Özellikle de ilkökul çağına gelmiş çocukların okul kültürüne de olan yabancılıkları yaşayacakları zorlukları katlanarak artırmaktadır (Taylor ve Sidhu, 2012).

Eğitim, göçmen aile çocuklarının gittikleri

ülkelerindeki hayatları açısından önemli bir etkidir (Ereş, 2015). Bir ülkeden başka bir ülkeye göç edildiğinde yaşanılacak en büyük problemlerden birisi de özellikle ilkökul çağındaki çocukların eğitimi olacaktır (Rossi, 2008; Büyükceran, 2021). Bu yaş çocuklarının hem okul ve sosyal yaşam hem de konuşma diline uyum sağlamamaları çocuklar için sorun oluşturabilmektedir. Dil ve uyum konusunda problem yaşayan çocukların bu problemlerinin çözüme kavuşturulmaması bu çocukların derslerde de zorluk yaşamasına neden olacaktır (Rossi, 2008; Büyükceran, 2021). Yine göçer maruz kalan ülkeler de hem toplumsal hem de ekonomik bakımdan bu olumsuzluklardan etkilenmektedir. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken şey ise farklı kültürlerden gelmiş ve bireysel özellikler bakımından farklılıklar gösteren bu çocukların farklılıklarını değerlendirmek ve eğitim sistemi üzerindeki zenginliğine olan katkısını fark etmek olacaktır (Ereş, 2015). Göç eden ailelerin çocukları kültürel ve sosyal izolasyon, tehlikeli ve yorucu işler, olumsuz sağlık koşulları ve dil engeli gibi sorunlar nedeniyle ciddi düzeyde eğitimin dışında kalabilirler (Rossi, 2008). Göç edilen ülkelerde karşı karşıya kalınan bu problemler ve yaşam standartları çocuklar için hayatı zorlaştırmakta ve göç ettikleri ülkelerde dezavantajlı bir konuma itmektedir (Ereş, 2015)

Sosyal bir varlık olan insan toplum içerisinde yaşamaya muhtaçtır, fakat toplum içerisinde bir arada yaşayan insanlar her zaman aynı imkanlara sahip değildir. Bu ise kimi insanların bir takım kaynaklara ulaşmasının önünde engel teşkil etmektedir. İhtiyaç duyduğu kaynaklara ulaşamayan bireyler veya gruplar içerisinde buldukları toplumlarda kendilerini dezavantajlı olarak görmektedirler ve bu durum bireylerin ve grupların zaman zaman toplumdan ötekileştirilmesine yol açabilir (Gürdoğan Bayır, 2019). Dezavantajlı gruplar, içerisinde yer aldıkları toplumların sosyal, kültürel, ekonomik vb. kaynaklarına ulaşabilme ve bu kaynakları kullanabilme bakımından mahrum kalan ya da mahrum bırakılan gruplar olarak ifade edilebilir. Yine de kimlerin dezavantajlı gruplar içerisinde olduğu toplumdan topluma değişiklik gösterebilir (Doğu Marmara Kalkınma Ajansı, 2011).

Dezavantajlı gruplar, yalnızca yoksulluk, ırk, cinsiyet veya etnik grup kavramları ile ilişkili

değildir. Bu durum bireyin kendisi için ihtiyaç duyduğu şeylere (öz saygı, sağlık, bilgi edinme, sorumluluk, kamu desteği, özerklik, iş vb.) ulaşabilme durumuyla açıklanabilir. Bu grupların karşıya karşıya kaldıkları bazı sınırlılıklar kolay aşılabılırken bazı sınırlılıkların (öz yeterlilikle ilişkili olanların) aşılabilmesi için gerekli olan çözümler gruptan gruba değişiklik göstermektedir (Mayer, 2003). Yüksek oranda yoksulluk ve istihdam eksikliğinin görüldüğü dezavantajlı gruplarda sosyal çözümlerin bulunamaması ile birlikte bu grupların iş hayatına aktif olarak katılması ve sosyal yönden topluma entegre olmalarını zorlaştırmaktadır (Okur ve Erdugan, 2010). Tüm dezavantajlı bu grupların yaşaması muhtemel bu olumsuzlukların önüne geçebilmenin yegane yolunun ise eğitimden geçtiği söylenebilir. Bu nedenle, bu sorunların çözümü gerekli olan durumlar incelendiğinde bir takım beceri ve değerleri de edindirmesi bakımından eğitim ön plana çıkmaktadır.

“Bir toplumda konuşulan dili tüm bireyler önce aile içinde etkileşerek daha sonra da toplum hayatına ilk girdiği günden itibaren çevrelerindeki arkadaşları, komşuları, akrabaları, öğretmenleri, medya iletişim araçları vasıtasıyla öğrenir ve geliştirirler” (Yaylı ve Bayyurt, 2014, s. 29). Böylesine zor bir süreç içerisinde ülkemizde bulunan göçmenler için daha önceden var olmadığından üzerlerinde psikolojik bir baskı yaratarak dil öğrenmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri de eğitimidir. Eğitim, Türkiye’deki göçmenlerin adaptasyonundaki en temel yardımcımızdır. Çünkü diğer sorunların çözümünü de içinde barındırır. Bu yüzden eğitim, büyük bir özen ve emek istemektedir. Eğitimde ise öncelikli sorun Suriyelilerin ana dilinin Türkçe olmamasıdır. Bu nedenle Türkçe öğretimi öncelik kazanmıştır. Türkçe öğretimi için bakanlık, üniversiteler ve sivil toplum örgütleri çeşitli kurslar açmıştır. Üniversitelerde ise Türkçe öğretimi, Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) aracılığıyla yürütülmektedir. Türkçe Öğretim Merkezlerinde, Yunus Emre Enstitüsüne bağlı eğitim kurumlarında ve diğer kurslarda Türkçe öğretimi konusunda çeşitli sorunlar yaşandığı birçok araştırmacı tarafından ifade edilmiştir. Türkçe öğretiminin hangi kitleye yapılacağı bu noktada önemlidir. Normal şartlar altında, hiçbir baskının ve zorunluluğun etkisi altında kalmaksızın kendi kişisel tercihi sonucunda Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen yabancılarla, kendi tercihi dışında hayatını idame ettirmek ve başka bir topluma adapte olmak zorunda olan göçmenlerin Türkçeyi öğrenme konusunda elbette farklı sorunları olacaktır. Bu sorunlar hazırbulunuşluk, öğrenme isteği, iki grup arasındaki sosyoekonomik, kültürel ve psikolojik farklılıklardır. Birçok olumsuz etmeni bünyesinde barındıran ikinci kitleye Türkçe öğretimi çoğu zaman daha zordur. Bu süreci kolaylaştırmak adına öncelikle eğitim alacak kitleyi tam olarak incelemek ve bu süreçte nelere dikkat edilmesi gerektiğini doğru saptamak gerekir. “Bu noktada mülteci-

lere dil öğretimi yapılırken, dilin hangi düzeyde öğretileceği, nelerin öğretileceği, hangi dilsel becerilerin geliştirilmesine ağırlık verileceği gibi konular gündeme gelmektedir. Bu bağlamda Suriyeli göçmenlerin dil ihtiyaçlarının saptanması, onlar için düzenlenecek kursların içeriklerinin belirlenmesi ve ihtiyaca göre eğitim ortamının düzenlenmesi bakımından önem taşımaktadır” (Bölükbaş, 2016, s. 21).

Yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretimi programlarının öğrencilerin ana diline, yaşına, eğitim düzeyine ve kültürüne göre hazırlanması Türkçe öğretiminin sorunlarından biridir. Bu bağlamda öğrenenin dâhil olduğu kitlesel özelliklerinin yanında kişisel özellikleri dikkate alınmalıdır. Programla birlikte Türkçe öğretiminde kullanılan yöntem ve materyallerin çağın koşullarına uygun olması ve eksikliklerinin bulunması da önemli sorunların kaynağı durumundadır. Tüm bu tespitler dikkate alınarak Türkçe öğretim programlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Yabancılar Türkçe öğretim programı hazırlanırken her alanda uzman kişilerle çalışılmalı ve bu öğretim uzmanları, hazırladıkları programın yeterliliğini ve uygunluğunu belirleyebilmek için diğer disiplin uzmanlarıyla işbirliği içinde olmalıdırlar (Ünlü, 2011). Program hazırlama aşamasında, alan uzmanları arasında işbirliği programın işlevselliği açısından önem taşımaktadır. Türkçe öğretimini zorlayan bazı nedenler ise öğrenilen dilin ve mevcut anadilin söylemsel farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Derman’a (2010) göre, Türkiye Türkçesini konuşurken yabancı uyruklu öğrenciler dilin seslendirilmesi noktasında kendilerini eksik görmektedirler.

Göçmenlerin bir dezavantajlı grup olduğu değerlendirildiğinde onların Türk toplumuna entegre olabilmesi için Türkçe öğrenmeleri zorunludur. Bu sebeple Türkçenin göçmenlere doğru öğretilmesi ülkemizin geleceği açısından da hayati bir öneme sahiptir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Y. (2016) Bir toplumsal değişim katalizörü olarak göç olgusu, Berkehan Kıran (Ed.), Toplumsal Değişim Sempozyumu İçinde, 483-492.
- Aktek, M. ve Kaygısız, Ü. (2018), "Türkiye'de Göç Yönetimi", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Dergisi, 23, 2, ss.579-604.
- Bölükbaş, F. (2011). Arap öğrencilerin Türkçe yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi, 6(3), 1357-1367.
- Büyükcera, D. (2021) İlkokullardaki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uyum Ve Dil Problemlerinin Türkçe Dersine Etkileri Üzerine Öğretmen Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Çağlar, A. (2011). Türkiye'de Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler ve Sosyal Uyum. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Derman, S. (2010). Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğreniminde karşılaştıkları sorunlar, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 29, 227-247.
- Doğu Marmara Kalkınma Ajansı. (2011). Dilovası'nda dezavantajlı grupların istihdam potansiyelinin artırılması: Araştırma sonuç raporu. Marka Yayınları Serisi.
- Eren, V. ve Çakran, Ş. (2017). Mülteci politikası: Avrupa birliği ve Türkiye karşılaştırması. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(39), 1-30.
- Ereş, F. (2015). Türkiye'de göçmen eğitimi sorunsalı ve göçmen eğitiminde farklılığın yönetimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 17-30.
- Güllüpinar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 53-85.
- Güneş, M. (2013). Uluslararası göçün tetikleyicileri; Suriye'den Türkiye'ye zorunlu göçün Cilvegözü örneği ile yansımaları. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gürdoğan Bayir, Ö. (2019). Dezavantajlı Gruptaki Çocuklarla Eğitim Süreci: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 451-464.
- İçduygu, A. ve Aksel, D.B. (2012), "Türkiye'de Düzensiz Göç", Ankara: Uluslararası Göç Örgütü Türkiye.
- Kıratlı, T. (2011). Mülteci ve sığınmacıların toplumsal görünümü (Türkiye Örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Mayer, S. E. (2003). What is a disadvantage groups. <https://studylib.net/doc/8720705/what-is-a-%E2%80%9Cdisadvantagedgroup%3F%E2%80%9D> adresinden edinilmiştir.
- Okur, N. ve Erdugan, E.F. (2010). Sosyal Haklar ve Özürlüler: Özürlülük Modelleri Bağlamında Tarihsel Bir Değerlendirme. 2. Sosyal Haklar Sempozyumu, Bildiri Kitabı, İstanbul. S.82,84.
- Özdemir, S.M, Benzer, H. ve Akbaş, O (2009). "Almanya'da Yaşayan 15-19 Yaş Türk Gençlerinin Eğitim Sorunlarına İlişkin Bir İnceleme (Kuzey Ren Vestfalya Örneği)", Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD). 10(1): 23-40
- Rossi, A. (2008). The impact of migration on children in developing countries. Youth migration conference. 24-26 Nisan 2008. Bellagio: İtalya.
- Sağlam, S. (2017). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları, 5, 33-44.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1.
- Taylor, S. ve Sidhu, K. (2012). Supportingrefugeestudents in schools: Whatconstitutesinclusiveeducation? *International Journal of InclusiveEducation*, 16(1), 39-56.
- TDK (2019). Türk Dil Kurumu Sözlükleri "Göç" sözcüğü. <http://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye Göç Raporu (2015). T.C. İçişleri Bakanlığı Göç idaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara
- Ünlü, H. (2011). Türkiye'de ve dünyada Türkçenin yabancılara öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri, Gazi üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi, 1(1), 108- 116.
- Yaylı, D. ve Y. Bayyurt (Ed.) (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Tarihsel Perspektif ve Dil Politikaları Bağlamında Yabancılara Türkçe Öğretiminin Stratejik Önemi

Prof. Dr. Ertuğrul YAMAN*

Giriş

Her dil, bir ağaca benzer. Her ağaç ise köklerinden beslenir, gövdesiyle güçlenir, dallarıyla genişler ve yapraklarıyla güzelleşir. Diller de tıpkı ağaçlar gibi, köklerinin derinliği ve sağlamlığıyla gelişir ve güzelleşir. Türkçe, bu bağlamda birçok üstünlüğe sahiptir. Ne var ki Türkçe, Türk milletinin hareketli yapısına bağlı olarak çok geniş alanlara yayılmış ve birçok kola ayrılmıştır. Bu doğal parçalanmışlık, beraberinde Türkçenin bütüncül olarak algılanmasını da zorlaştırmıştır. Sözü edilen doğal ayrışmalar, Türkçenin köklerindeki sağlamlığa inildiğinde bütünleşmenin çok da zor olmayacağı görülecektir.

Türkçenin Öğretimi

Türkçenin kendi insanımıza öğretimi ve yabancılara öğretimi konusu, birçok açıdan önemlidir. Türkçenin öğretilmesi, yalnızca bir dilin öğretilmesinden ibaret değildir. Dil öğretimi, aynı zamanda kültürün aktarımı, ekonominin anahtarı, turizmin güçlendirilmesi vb. daha birçok işlevi de içeren çok kapsamlı bir süreçtir. Türkçenin öğretilmesi doğal olarak Türk kültürüne ilgiyi artıracak, ticareti teşvik edecek, ülkemizi ziyareti özendirecektir. Dolayısıyla dil öğretimi, özelde Türkçe öğretimi bütüncül olarak ülkemize büyük hizmetler verecek son derece stratejik bir konudur.

Bu denli stratejik bir konuyu planlarken tarihsel köklerden hareket edilmezse, yapılan iş

sadece bir dil öğretiminin ötesine geçmez. O bakımdan tarihsel derinliği ve konunun önemini kavramış bir ruh hâliyle Türkçe öğretimi yapılırsa, çok yönlü faydalar elde edilecektir. Bu bağlamda öncelikle bir yandan aynı kökenden çıkmış olan Türkçenin kolları arasında bir ortaklaşma çabası sürerken bir yandan da Türkiye Türkçesinin yabancılara öğretilmesinde çağdaş yöntemler kullanılmalıdır. Nitekim yabancılara Türkçe öğretiminde bugün itibarıyla 85 milyonun konuştuğu Türkiye Türkçesini öğretirken karşılaşılabilecek taleple, yaklaşık 300 milyonluk Türkçe konuşuru olan Ortak Türkçe'nin öğretimi konusundaki talebin çok farklı olacağı son derece açıktır.

Bu noktada çözülmesi gereken bir başka öncelikli konumuz da Türkçe öğreticilerinin Türkçeyi hakkıyla ve derinlikli olarak öğrenmeleridir. Daha açık ifade edecek olursak, başkalarına (yerli/yabancı fark etmeksizin) Türkçe öğretecek eğitimcilere Türkçenin en estetik ve zengin şekliyle öğretilmesi gerekir. Zengin edebiyat mirasımızdan, tarihsel köklerimizden beslenmeyen bir Türkçe öğrenimi, Türkçe öğretimine hizmet edemez. Bu yönüyle Türkçe öğreticilerinin Türkçeninengin söz varlığına sahip olmaları yanında, zengin Türk kültürü ve medeniyetine de vâkıf olmaları gerekir.

Türkçe Bilinci

Tarihsel kökleri M.Ö.'ye dayanan Türkçenin yapısı sağlam, söz varlığı ise bir hayli derindir.

* Kırşehir Ah Evran Üniversitesi Öğretim Üyesi

Türkçenin kendi insanımıza öğretimi ve yabancılara öğretimi konusu, birçok açıdan önemlidir. Türkçenin öğretilmesi, yalnızca bir dilin öğretilmesinden ibaret değildir. Dil öğretimi, aynı zamanda kültürün aktarımı, ekonominin anahtarı, turizmin güçlendirilmesi vb. daha birçok işlevi de içeren çok kapsamlı bir süreçtir.

Bunca derin köklere sahip Türkçenin öğrenilmesi ve öğretilmesi, yalnızca bir eğitim-öğretim konusu olmayıp aynı zamanda bir kültür aktarımıdır. Zira, Türkçe Türk milletinin tarihsel hafızasıdır. Bu yönüyle Türk milletinin her bireyinin tarihsel ve kültürel köklerine erişebilmesi için Türkçeyi en ince ayrıntılarıyla öğrenmesi, bilmesi ve bu konuda bilinçlenmesi gerekir. Çünkü; Türkçenin tarihsel gelişim sürecinin izlerinin sürülmesi, Türkçe konuşanların Türkçe ile ilgili bilinç düzeyleriyle doğrudan ilişkilidir. Nitekim dil ve bilinç organik bağları olan iki kavramdır.

Türkçenin gelişimi, Türkçe bilinci ve Türkçenin öğretimine bu açıdan bakıldığında, daha 8. yüzyıldaki Göktürk Bengü Taşları'nda Türklerin kendi adlarını bırakıp Çince adlar almaya başladıklarından şikâyet edildiği görülmektedir: *"Türk begler Türk atın ıtı. Tabgaçgı begler Tabgaç atın tutupan Tabgaç Kaganka körmüş"* (Türk beyleri, Türk adını bıraktı. Çin'de bulunan Türk beyleri Çin adını alarak Çin Kağanı'na tâbi oldular.) (Ergin:1980)

Türkçe bilinci açısından önemli kilometre taşlarından birisi de Kutadgu Bilig'dir. Türk dili, edebiyatı, felsefesi, kültürü ve yönetim sistemi vb. açılardan eşsiz bir hazine olan Kutadgu Bilig, Türkçenin oluşumu, gelişimi, yükselişi ve yayılımı açılarından özel bir önemi haizdir. Çünkü, eserde son derece yüksek bir Türkçe bilinci söz konusudur. Eser, Türkçe bilinci açısından

özel anlamda bir değerlendirmeye tâbi tutulduğunda görülecektir ki eseri yazarı olan Yusuf Has Hâcib, son derece bilgili, bilinçli ve yüksek öngörülü bir Türk aydınıdır. Devrin moda ve baskın dilleri olan Arapça ve Farsça karşısında yürekli bir çıkış yaparak Türkçe bayrağını yedi kat gökyüzüne kaldıran Yusuf Has Hâcib'in bu bilinçli tutumu her türlü övgünün üzerindedir. Eserin daha adından başlayarak her bir dizisinde Türkçeye adanmış özel bir yüksek değer sezilmektedir.

Eserden anlaşıldığına göre, Yusuf Has Hâcib, Eski Yunan filozoflarından, Şark mütefekkirlerinden ve zamandaşlarından haberdar olup onların eserlerini okumuş, geniş bir birikime sahiptir. Bu engin bilgi, deneyim ve bakış açısıyla mensubu bulunduğu şerefli Türk milletine mümtaz bir eser hediye etmiştir. Yusuf Has Hâcib, böylesine üstün bir eser hediye etmekle kalmamış, muhtemeldir ki zamandaşı Kâşgarlı Mahmud'dan başlayarak Ahmed Yesevî'ye, Ali Şir Nevaî'ye ve onları takip eden Gaspıralı İsmail gibi yüzlerce şair ve yazara esin kaynağı olmuştur. Yusuf Has Hâcib'in açmış olduğu bu çığır, günümüzde ve gelecekte Türkçeyi sonsuzluğa ulaştıracak muhteşem bir akım olmuştur.

Türkçenin gücü ve öğretimi konusundaki ilk çalışmalardan birisi de hiç şüphesiz, Kâşgarlı Mahmut'un meşhur sözlüğü Divânü Lûgâtit-Türk'tür. Kaşgarlı, Türkçenin Arapça ile koşu atları gibi yarış edeceğini, Türk dilinin zenginliğini, her duygu ve düşüncüyü anlatmaya elverişli olduğunu ispat etmek için böyle bir eser yazmıştır. Nitekim eserinde Türkçenin zengin gramer özelliklerini ilk ve en çarpıcı biçimde yansıtmaktadır. Bizce, eserin gerçek yazılış amacı, Araplara Türkçeyi öğretmekten çok, Türkçenin zenginliğine, gücüne anlatım imkânlarına ve kutsallığına olan inancın somut bir eserle ortaya konmasıdır. Kaşgarlı Mahmud, "Türk dilini öğrenmek çok gerekli bir iş olur..." derken bizce yine Türkçenin gücü ve

önemine vurgu yapmış; yalnızca Araplara değil herkese bu tavsiyesini kabul ettirmek için iki yerde; iki hadis zikreder. (Atalay:1939)

Türkler, Anadolu'ya girmelerinden sonra, bir süre, burada hazır buldukları Arapça ve Farsçayı kullanmışlardır. Bu durum ise, devletle milletin birbirlerini anlayamaması gibi bir sonuca götürmüştür. Bu olumsuz gidişi yerinde tespit eden Karamanoğlu Mehmet Bey, 1277'de şu meşhur fermanını yayınlamıştır: *"Bu günden sonra, divânda, bârgâhta, mecliste, meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır."* (Önder:1996)

Türkçenin Farsçadan aşağı kalmadığı gibi, kendine has pek çok güzelliği ve inceliği bulunduğunu örneklerle ortaya koyan Ali Şîr Nevâyî de Türkçemizin birliği ve zenginliği konusundaki önemli kilometre taşlarından birisidir. Ali Şîr Nevâyî, ana dilini (Türkçeyi), yolu dikenler ve taşlarla dolu denizin dibindeki incilere benzetir. (Barutçu:1996)

Ali Şîr Nevâyî, dilin millet hayatındaki rolünü çok iyi kavramış ve bu yönde eserler ver-

miş, ileri görüşlü bir düşünce adamıdır. Mantıku't-Tayr adlı eserinde geçen bir beytinde Türkçe yazmak suretiyle Türk milletini yekvücut hâline getirdiğini şöyle dile getirir:

"Türk nazmıda çü men tartıb alem,
Eyledim bu memleketni yekkalem".(Levent: 1968)

Türk dili birliği konusunda yakın geçmişteki en bilinçli ve başarılı hareket, hiç şüphesiz, İsmail Gaspıralı'ya aittir. Gaspıralı, Türk dünyasının "dilde, işte, fikirde birlik" şiarıyla bütünleşebileceğini savunmuş ve bu yolda özellikle ortak dili ön plânda tutmuştur. Yıllarca, büyük sıkıntılar içerisinde çıkardığı "Tercüman" gazetesiyile bu düşüncesini gerçekleştirmiştir. Gaspıralı İsmail'in bu düşünceleri, Türk dünyasının birleşmesi ve dil birliğinin sağlanması yolunda çok büyük roller üstlenmiştir.(Saray:1993)

Türkçenin Güncel Durumu

Türkçenin güncel durumu, bir anlamda Türkiye'nin gelişmişliği ve ilerlemesi ile de doğru orantılıdır. Şöyle ki Türkiye, Türk Dünyası'nda

ve uluslararası planda ne kadar güçlenir, ekonomik anlamda ne kadar büyüme kaydederse, bu durum aynı zamanda Türkçeye ilgiyi de o oranda arttırır. Öte yandan, Türkçenin yaygınlaşması da Türk Dünyası'nın ve yabancıların Türkiye ile her türden ilişkisini daha da kolaylaştırır. Bu anlamda Türkçenin yüksek gücünden kültürel ve ekonomik olarak faydalanmak mümkündür. Türkçe -tıpkı gelişmiş ülkelerin dilleri gibi- kültürel bir değer olmak yanında artık ekonomik bir değerdir.

Gelinen noktada Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar arasında iletişim ve iş birliği imkânları artmıştır. Türkiye'de TİKA, TÜRKSOY, Türk Dili Konuşan Ülkeler Konseyi, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Manas Üniversitesi, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile Yunus Emre Vakfı'nın kurulmuş olması çok önemli gelişmelerdir.

Türkiye'nin dış dünyaya açılması aynı zamanda Türkçenin de ufuklarını genişletmiştir. Günümüzde, Dünya'nın birçok ülkesinde Türkoloji bölümleri açılmış; birçok ülkede ise, Türkçe öğrenmeye karşı büyük ilgi uyanmıştır. Günümüzde Türkiye Üniversitelerinde TÖMER veya DİLMER adıyla Türkçe öğretmeye çalışan merkezler, zaman zaman Türkçe öğrenme talebini karşılamakta zorlanmaktadırlar. Türkiye'ye ve Türkçeye duyulan bu ilgiyi pozitif değerlendirmek ülkemizin geleceği açısından son derece önemlidir.

Bu bağlamda İpek Yolu gibi tarihi potansiyellerimizi de tekrar değerlendirebiliriz. İpek Yolu, aslında bir tür İslâm Ortak Pazarı'dır. Bu yol, aynı zamanda ortak kültürel mirasımız olan Arapça, Farsça ve Türkçenin kesişme noktalarıdır. İpek Yolu, özellikle Türkçe açısından tam bir yaygınlaşma ve öğrenme rotası olabilir. Özbekler, İpek Yolu'nun önemine dikkat çekmek için şöyle bir özlü söz söylerler: *"Evrende iki büyük yol vardır: Gökyüzünde Samanyolu, Yeryüzünde İpek Yolu."*

Dil Politikaları ve Dil Planlaması Stratejileri

Türkçe, Türk dünyası yörüngesinin en önemli birleştirici ögesidir. Bunca geniş alanlara yayılan dilimizde birliği sağlamada en güçlü ortak değerimiz Türkçedir. Türkçenin tarihsel derinliği, yayılma alanlarının genişliği ve yapısal anlamda yüksek gücü dikkate alınarak Türkçenin kendi insanımıza ve yabancılara öğretimi konusunda daha stratejik düşünerek bu yolda yeni plan ve politikalar üretmektir. Bu amaçla, Türk kültürünün öngördüğü değer ve davranışları esas almak kaydıyla Modern Dünya'nın metotlarıyla bir dil politikası üretmek ve yeni bir dil planlaması yapmak zorunluluğu vardır. Devlet düzeyinde atılacak adımları şu şekilde özetlemek mümkündür:

Politik ve Diplomatik Stratejiler

1. Türkiye'nin Türkçenin birliği ve ortaklaşması konusunu bir **devlet politikası** ciddiyetinde sahiplenmesi ve öncülük etmesi günümüz şartlarında artık bir zarurettir. Dil birliği konusu ancak ve ancak devlet düzeyinde devletlerarası ilişkiler düzleminde başarılı sonuçlar verebilir. O sebeple dil birliği konusunun devlet adamlarına doğru ve derinlemesine anlatılması, devlet adamlarının ikna edilmesi gerekir.
2. Öncelikle, "**ortak bir iletişim Türkçesi ideal**" oluşturulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
3. Türkiye'nin kendi içinde bu alanda çalışan kurumlarla iş ve güç birliği oluşturması; Türk kültürü coğrafyasına yönelik **projeler üretmesi** gerekir.
4. Bu bağlamda özel bir strateji olarak **Yurtdışı Türkler, Kardeş ve Akraba Topluluklar arasında sanat, spor, turizm, kültür ve eğitim gibi alanlardaki iş birliği ve güç birliğini arttırmak** gerekir. Nitekim doğal ilişkilerden kaynaklanacak **doğal iletişim ihtiyaçları**, ortak iletişim Türkçesine olan ilgiyi de arttıracaktır.

5. Türk Dünyası'nda **ekonomik ilişkilere** özel bir önem atfedilmelidir. Nitekim ekonomik ilişkiler, dilin öğrenilmesinde son derece etkindir.
6. Türk dünyasında dil birliğinin sağlanmasında, en önemli öncelik **alfabe birliği yanında yazı ve yazım birliğinin** oluşturulmasıdır. Bu hususta büyük adımlar atılmıştır. Bu bakımdan alfabe ile ilgili çalışmaların tekrar gözden geçirilmesi ve özellikle desteklenmesinde büyük yarar vardır.
7. Uzun vadede, "**ortak iletişim Türkçesi**" çalışmalarını yürütmek üzere, **özel bir uzmanlık komisyonu** oluşturulmalıdır.
8. Türk kültürü coğrafyası için gerekli olan **ortak iletişim dili, günümüz şartlarında geçici olarak Türkiye Türkçesi olmalıdır.** Türkiye Türkçesinin kendi iç sorunlarını da bir an önce çözmesi gerekir. Bütün Türkler, bir yandan kendi yazı dillerini kullanmaya ve karşılıklı olarak bu yazı dillerini öğrenmeye, araştırmaya devam ederlerken öte yandan Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından ortak iletişim Türkçesi olarak Türkiye Türkçesi bütün kültür coğrafyamızda profesyonel yöntemlerle öğretilmelidir.
9. **Küresel güçler karşısındaki en önemli savunma ve karşı atak kalemiz Türkçedir.** Türkçe, Türk milletinin varlık-yokluk meselesidir. Nitekim Türkçenin kolları ya yeniden birleşip gerçek gücüne kavuşacak ya da küresel diller karşısında tek tek yok olacaktır. Uzun vadeli **Ortak İletişim Türkçesi** ise, Türkçenin bütün kollarının tek bir şekle dönüşmesi demektir. **Ortak İletişim Türkçesinin oluşması;** bütün Türkler için, zor, uzun ama kesin çözüm olacak bir hedeftir.
10. Söz konusu dil birliği ideali gerçekleştirilirken **bölgesel ve küresel dengelere dikkat edilmeli,** bu birlikteliğin komşu ve yakın ülkelerin çıkarlarına aykırı düşmesine özel bir itina gösterilmelidir.

Ortak İletişim Türkçesi Stratejileri

1. Türkçenin bütün kolları, ortak Türk kültürü üzerine kuruludur. Bu sağlam temeli güçlendirmek ve ortak değerleri vurgulamak gerekir.
2. Türkçenin çok sayıdaki kollarının temel söz varlığı aynıdır. Farklı kelimeler ve kalıplar yeni zamanlarda ortaya çıkmıştır.

- Türkçenin kök birliği ile ilgili çalışmalar daha fazla teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.
3. Dünya’da Türkçenin hak ettiği yeri alabilmesi için ayrı ayrı kollar hâlinde varlığını sürdüren Türk dilinin ortak bir iletişim dilinde birleşmesi gerekir. Türkçenin birliği düşüncesi, yukarıda sayılan kurumlarca bir özel amaç olarak göz önünde tutulmalı, bu yönde yapılacak çalışmalara zemin hazırlanmalıdır.
 4. Bir yandan varsayılan bu ortak iletişim dili, zaten kökleri ortak olan yazı dillerinin kültürel ortaklığına dayandırılırken; öte yandan yaşayan Türk yazı dillerinin özgünlüğü ve mirası özellikle korunmalıdır.
 5. Ortak iletişim dili; öncelikle toplantı, konferans ve bilgi şölenlerinin iletişim dili olarak kullanılmalıdır.
 6. Yeni türetilen terimlerde ve kelimelerde ortak hareket edilmesi amaca hizmet edebilir.
 7. Ortaklığa giden yolda doğal ilişkiler esastır. Bu bağlamda Türkçenin kökenleri Türkistan coğrafyasında olduğu için yönümüzü Doğu’ya çevirmek durumundayız.
 8. Birleşen Türkçenin Dünya ölçeğinde itibar görmesinin en doğal yolu ticarettir. Karşılıklı ticaret yapanlar, dillerini de öğrenmek isterler. Ticaret dili öğretir, öğrenilen diller de ticaretin kapsam ve potansiyelini artırır.
 9. Medya sınır tanımaz. Bu bağlamda özellikle diziler aracılığıyla Türkçe, Dünya ölçeğinde yaygınlaştırılabilir. Medya kuruluşları, Türkçenin yaygınlaştırılmasını en önemli hedeflerden birisi olarak kabul etmelidirler.
 10. Türkçe, Dünya üzerindeki bütün kültür coğrafyamız için artık yalnızca bir kültürel

değer değil; aynı zamanda ekonomik bir güçtür.

Türk Dünyası’nda Türkçede birlik gerçekleşirse, bu aynı zamanda işte (ekonomide) birlik anlamına gelir. Düşünceler birleşirse, dil de birleşir; dil birleşirse, iş de birleşir. Böylesi olumlu bir sonuç ise, hem İslâm Alemi’nde hem de Türk Dünyası’nda herkesin yararınadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Türkçenin tarihsel ve güncel yüksek potansiyelinden Türkiye, Türk cumhuriyetleri ve bölgesel düzeyde istifade edebilmek ve pozitif kazanımlar elde edebilmek için, her şeyden önce bu yönde yüksek bir ideal ortaya koymak zorundayız. Türkçenin öğretilmesi konusuna, yalnızca Türkiye penceresinden bakmak, ufkumuzu daraltır. O bakımdan Türkçe öğretimi konusuna Türk dünyası bütünlüğünde ve Türkçenin tarihsel arka planıyla bakılmasında büyük yarar vardır. Nitekim Türkiye, Türk cumhuriyetleri açısından gelecekte bir ortak güç olmak, bölgesel anlamda yer edinmek ve küresel ölçekte oyun kurucu olabilmek için Türkçenin geleceğine dair yüksek bir planlama ve yukarıda özetlenen stratejik adımların atılmasına ihtiyaç vardır. Bu stratejinin anahtar cümlesi şu olabilir: **Yabancı dil öğrenmeye harcanan bunca kaynak ve zaman kadar Türkçeyi yabancılara öğretme ideali ve çabası da güçlendirilmelidir!**

Günümüz dünyasında uluslararası ve bölgesel ilişkiler, çok daha hızlı ve rasyonel yürütülmektedir. Bu bağlamda, eski dönemlerin emperyalist idealleri geçersiz kalmıştır. Yapılacak iş, yerel, bölgesel ve küresel ölçekte daha işlevsel ve stratejik düşünceler üretmek ve akılcı adımlar atmaktır. Öncelikle bölgesel bağlamda düşünüldüğünde, Türkçe ve komşu diller arasındaki öğrenme-öğretme ilişkilerinin karşılıklı olarak artırılması; rekabet yerine güç birliği, çatışma yerine uzlaşma anlayışı

esas alınmalıdır. Güncel koşullarda diller sadece dil değil, aynı zamanda ekonomik bir araç ve güç, öte yandan potansiyel bir dayanışma konusudur. Bu yaklaşım esas alındığında, diller bölgesel ve küresel ölçekte dostluk, huzur ve barışın da teminatı olabilirler.

Bir dil öğretilirken sadece o dilde konuşma ve yazma öğretilmemektedir. Dille beraber o milletin tarihi, kültürü, gelenek ve göreneklere de öğretilmektedir. Bu durumda yayılan tek şey dil değil aynı zamanda bir milletin kültürel varlığıdır. Yabancı dil öğretimi, çok kültürlü toplumlarda barış ve düzeni sağlamaya da yardımcı olur.

Sonuç olarak Türkçe hepimiz için hem bireysel hem de ulusal bir hazinedir. Çünkü, dilin içinde yalnızca sözcükler bulunmaz. Dil; kültürü, tarihi, edebiyatı, sanatı, bilgiyi, ekonomiyi, mimariyi, geçmişi, değerleri... bünyesinde yaşatan pek sevecen ve pek koruyucu bir annedir. Ona saygı duymak, onu korumak aslında tümüyle varlığımıza sahip çıkmaktır. Bu gerçekten hareketle tüm çocuklarımıza, gençlerimize ve yurttaşlarımıza -modern dünyada olduğu gibi- dil bilincini aşlamak ve bu bilinci aşk derecesine yükseltmek zorundayız! Türkçenin yabancılarla öğretilmesi, tüm yurttaşlarda aynı bilinç ve istekle canlandırıldığında, bunun doğal sonuçları hepimiz açısından son derece mutluluk verici olacaktır!

Yukarıdan beri verilen bilgilerden anlaşılacağı üzere, Türkçe öğretimi konusu salt dil öğretiminin ibaret değildir. Modern Dünya, dil öğretiminin hem bir beka konusu hem de kültür aktarımı olduğunu bilmekte ve bu yönde büyük atılımlar yapmaktadır. Ülkemizde de dil öğretiminin gereği ve önemi her geçen gün daha fazla kavranmaktadır. Bu bağlamda Türkçenin yabancılarla öğretilmesi meselesi, ülkemizde de artık yalnızca Türkçe öğretiminin ötesinde Türk kültürünün dış dünyaya açılan bir penceresi olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Türkçe öğretimi yoluyla açılan pencerenin aynı

Dil; kültürü, tarihi, edebiyatı, sanatı, bilgiyi, ekonomiyi, mimariyi, geçmişi, değerleri... bünyesinde yaşatan pek sevecen ve pek koruyucu bir annedir. Ona saygı duymak, onu korumak aslında tümüyle varlığımıza sahip çıkmaktır.

zamanda bir ekonomi, turizm, sağlık, eğitim vb. daha birçok alana hizmet edeceği kuşkusuzdur. Konunun bu denli genişliği düşünüldüğünde, yabancılarla Türkçe öğretimine çok daha fazla değer ve önem verilmesi gereği son derece açıktır. Bu konu, her bir yurttaşımız için hem devletimiz hem de milletimiz için en başta gelen görevlerden birisi olmalıdır.

Kaynakça

- Açık, F. (2008). Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretilirken karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, 27-28 Mart, Gazimağusa/ KKTC.
- Alyılmaz, C. (2010). Türkçe öğretiminin sorunları. Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 5(3), 728-749. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1629>
- Arslan, M., & Adem, E. (2010). Yabancılara Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkin kullanımı. Dil Dergisi, 147, 63-86.
- Atalay, B., (1939). Divanü Lugatit-Türk Tercümesi, I.Cilt, TDK yay. Ankara
- Atalay, B., (1941). Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi I-II, Ankara 1940, III, Ankara.
- Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe öğretiminde ilkeler. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 1(1), 19-30. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkiyat/issue/16660/329608>
- Barutçu, S., (1996). Muhakemetü'l-Lugateyn, TDK Yay. Ankara.
- Başutku, S., Kaya, S., & Emine, T. (2016). Macaristan’da Türkçe öğretimi, karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri.
- Boylu, E., & Başar, U. (2015). Televizyondan yabancı dil olarak Türkçe öğrenimine ilişkin bir durum tespiti çalışması: İran örneği. International Journal of Language Academy 3(4), 401-414.
- Demirel, Ö. (1993). Yabancı dil öğretimi ilkeler, yöntemler, teknikler. Usem Yayınları.
- Develi, H. Ş. Ateş, Ş. Çobanoğlu, M. Balcı, İ. Gültekin, N. Temur, R. Ademi, M. Kurt, İ. Erdem, H. Karatay, D. Melanlıoğlu, O. Mert, S. Pilav, & M. Ülker (Ed.), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yöntem ve uygulamalar içinde (ss.169-210). Kültür Sanat Basımevi.
- Durmuş, M. (2013). Türkçenin yabancılara öğretimi: Sorunlar, çözüm önerileri ve yabancılara Türkçe öğretiminin geleceğiyle ilgili görüşler. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 6(11), 207-228. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.488>
- Er, O., Biçer, N., & Bozkırlı, K. Ç. (2012). Yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların ilgili alan yazını ışığında değerlendirilmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 1(2), 51-69. <http://dx.doi.org/10.7884/teke.51>
- Erdem, İ. (2009). Yabancılara Türkçe öğretimiyle ilgili bir kaynakça denemesi. Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. 4(3), 888-937. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.709>
- Genç, H. N. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yazma eğitimi bağlamında yazım ve noktalama. Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi, 168(2), 31-42. https://doi.org/10.1501/Dilder_0000000242
- Gülsevin, G., Türkçenin Çağdaş Sorunları, Gazi kitabevi Yay., Ankara.
- Güneş, F. (2006, Nisan). Yeni Türkçe öğretim programı ve öğretmenlerin yetiştirilmesi. V. Ulusal sınıf öğretmenliği kongresinde sunulmuş sözlü bildiri. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karababa, C. Z. C. (2009) Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 42(2), 265-277. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001185
- Karadağ, R. (2008, Mayıs). Türkçe öğretim programının uygulanmasında yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri.
- Levend, A.S., (1968). Ali Şir Nevaî, IV.cilt,, TDK Yay. Ank.
- Önder, M., (1996). "Karamanoğulları'nın Türk Diline Fermanındaki Gerçekler" Uluslar Arası Türk Dili Kongresi 1988, Ankara.
- Ülkütaşır, M. Ş., (1972). Büyük Tür Dilcisi Kâşgarlı Mahmut, TDK Yay. 2. Baskı, Ankara.
- Yalçın, A. (2002). Türkçe öğretimi yöntemleri-Yeni yaklaşımlar. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E., (2016). Türkçe Bilinci, Akçağ Yay. Ankara.
- Yıldız, C. (2003). Türkçe öğretiminde alternatif yöntemler. Ankara: Anı Yayıncılık

Muhammed Mazhar Şahin*

Şiir Metinlerinden Yararlanmanın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimindeki Etkisi

TÜRKÇE

Giriş

Dilin kültürün devamlılığını sağladığı ve insanlar arasındaki iletişimi geliştirdiği aşikardır. Ticari, siyasi, askeri, tarihi, kültürel nedenler ve bununla birlikte uluslararası ilişkilerin sürekli olarak artması da dil öğrenimini zorunlu hale getirmiştir. Dolayısıyla dil öğretimi ve dil öğreniminin hayati bir önem taşıdığı söylenebilmektedir. Şiir, dil kullanımının ve dil öğrenmenin çok farklı ve önemli bir şekli olarak ortaya çıkmaktadır. Şiir, okunduğunda, anlandığında ve yorumlandığında kişilerin kendi deneyimlerinin de katkısı ile daha geniş ve daha çabuk bir şekilde dilin öğrenilmesini sağlamaktadır. Şiir bahsetmek istediğimiz hususları kısaca ve kolay bir şekilde ifade edebilmemizi sağlamaktadır. Aynı zamanda şiir, içinde ritim ve mü-

zikaliteyi de içerdiğinden dil öğrenimini daha eğlenceli ve daha kolay bir hale getirmektedir. Dolayısıyla şiir metinlerinden yararlanarak Türkçe öğretimi hem öğreticiler açısından hem de öğrenenler açısından daha zevkli olmaktadır. Kore Waseda üniversitesinden Do Seon Eur yazdığı bir makalede yabancı dil öğretiminde şiir kullanımının yararlarını; estetik, dilbilimsel, eğitimsel ve kişisel açıdan avantajları olarak sınıflandırmıştır. (Ceylan, Hüsni yabancı dil olarak İngilizce'nin öğretiminde şiirin kullanımı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi haziran 2008 cilt 10 sayı 1) Ayrıca şiirin içerdiği melodi ritim ve sözcüklerin bir ölçü dahilinde kullanılması açısından birçok zeka türüne aynı anda hitap edebilmesine ve bu zeka türlerinin gelişmesine olanak sağlaması da şiirin ya-

* Yunus Emre Enstitüsü Okutmanı

bancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanımı açısından bir diğer yararı olarak bilinmektedir. Dolayısıyla şiirin yabancı dil olarak Türkçe eğitiminde kullanılmasının bu kadar büyük önem taşıması sebebiyle mutlaka yabancı dil öğretim sürecinde şiir metinlerinden yararlanılması gerekmektedir.

Edebi Tür Olarak Şiir

Şiirin tanımı TDK' da "Zengin sembollerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan, hece ve durak bakımından denk ve kendi başına bir bütün olan edebî anlatım biçimi, manzume, nazım, koşuk" - "Düş gücüne, hayale, imgeye, gönle seslenen, anı, duygu, coşku uyandıran, etkileyen şey"

olarak yapılmıştır.

Şiir dilimize sözcük olarak Arapçadan gelmiş olup "hissetmek, kavramak" anlamlarına gelmektedir.

Ahmet Hamdi Tanpınar şiiri; "Her türlü menfaat endişesinden uzak gayesini yalnız kendisinde bulan bir mükemmeliyettir" şeklinde ifade etmiştir.

Necip Fazıl Kısakürek ise, "Bizce şiir mutlak hakikati arama işidir eşya ve hadiselerin bütün mantık yasalarına rağmen en mahrem en mahcup en nazik ve en hassas nahiyesini tutarak ve nispetlerini bularak mutlak hakikati arama işidir" diyerek kendine göre şiirin tanımını yapmıştır.

Cahit Sıtkı Tarancı ise şiiri, "Sözcüklerle güzel şekiller kurmak sanatı" olarak ifade etmiştir.

(TOKLU 2003) Şiirin kendine özgü dil ve söylem kullanımıyla diğer edebi türlerden ayrıldığını, şiirde kullanılan ses yinlemeleri, uyaklar gibi sessel etkenlerin şiirin sevilen bir edebi tür olmasını sağladığını ifade eder.

Şiirde kullanılan her kelime derin manalar taşıdığından diğer düz yazılardan daha çok ilgi

Şiirde kullanılan her kelime derin manalar taşıdığından diğer düz yazılardan daha çok ilgi duyulmaktadır. Çünkü şiir, içerisinde mutluluğu, hüznü, hayal kırıklıklarını, umutları kısacası gerçek hayatta yaşadığımız tüm insani duyguları anlatmaktadır. Bununla birlikte şiir, duyguların; sesler yardımıyla okunduğu etkileyici yazılardır.

duyulmaktadır. Çünkü şiir, içerisinde mutluluğu, hüznü, hayal kırıklıklarını, umutları kısacası gerçek hayatta yaşadığımız tüm insani duyguları anlatmaktadır. Bununla birlikte şiir, duyguların; sesler yardımıyla okunduğu etkileyici yazılardır. Şiirdeki bu etkileyciliği artırmak için konuşurma, abartma, benzetme, kişileştirme gibi söz sanatlarına yer verilir. Konuşurma, etkiyi artırmak için hayvan bitki gibi konuşma yetisi olmayan varlıkları konuşurma sanatıdır. Abartma, etkiyi artırmak için bir durumun olduğundan büyük ya da küçük gösterilmesidir. Benzetme, en az iki varlıktan birini diğerine benzetmektir. Kişileştirme, başka varlıklara insana has olan özellikleri vererek etkiyi artırma amacı taşıyan bir söz sanatıdır.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Şiir Metinlerinden Faydalanmanın Dil Öğrenimine Katkısı

Şiir, yabancı dil öğretiminde roman, hikâye, masal gibi yazılı metinlere göre daha az kullanılan bir türdür. Her ne kadar dil öğretiminde şiirin etkisi az görülse de aksine şiir her yaşta ve her dil seviyesinde öğrencinin ilgisini çeken bir tür olma özelliğine sahiptir. Şiirin yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde diğer yazılı metinlere oranla daha az kullanılmasının sebebi öğreticilerin, şiirin sadece duygulara hitap ettiği, okuyucuya yalnızca haz verme amacı güttüğü şeklinde düşüncelere sahip olmasıdır.

Ancak şiir, doğru ve etkili bir şekilde uygulandığında öğretici niteliğe sahip olan önemli bir türdür. Bu sebeple de yabancı dil öğretiminde şiirin gücü yadsınamaz bir çoğunluktur. Şiirlerin kısa olması, şarkıya çevrilebilmesi, okurken okuyucunun kendi duygularını şiir metninde bulabilmesi ve okuyucuya haz vermesi sebebiyle dil öğreniminde kullanılması çok önemlidir.

Şiir, öğrencinin okuma hızını artırır, akılda kalıcılığını sağlar. Şiirin içerisindeki kafiye, ahenk gibi özellikler de öğrencilerin dil öğrenimine karşı ilgilerini olumlu yönde etkiler. Ayrıca şiir, yazıldığı ülkenin kültürünü ve inançlarını da yansıtmaktadır. Hess (2003,19)'e göre yabancı dil öğrenme amacıyla şiirin kullanılması, öğrenilen dilin kültür yapısını gözlemleme fırsatı vermektedir. Öğreticiler, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şiiri kullandıklarında öğrencilerin ilgisini çekmek için ayrıca bir çaba göstermeleri gerekmediğini fark edeceklerdir. Çünkü şiir okumak ve şiir dinlemek kişinin duygularına hitap etmektedir ve dikkatlerinin dağılmasını engellemektedir.

Şiir metinlerinin dil öğrenime katkılarının bu kadar fazla olmasının yanında maalesef ki Yabancı Dil Olarak Türkçe ders kitaplarında şiir metinlerinin çok fazla yer almadığı görülmektedir. Yalnızca İleri düzey dil kitaplarında şiir metinleri yer almaktadır ve bu şiir metinlerinin de öğrenme amacına değil sadece okuma amacına hizmet ettiği görülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretmeninde şiir metinlerinden faydalanılmamasının sebepleri şunlardır:

- Öğreticiler şiiri zor bir tür olarak görürler,
- Öğreticiler şiirle ilgili yeterli bilgileri bulunmamaktadır,
- Öğreticiler, şiirin dil öğrenimi açısından etkisinin farkında değildirler,

- Öğreticilerin ve öğrencilerin şiirle ilgisi yoktur ve şiire karşı merak duymaz,

- Öğreticiler şiiri bir öğretim türü olarak görmez, şiiri yalnızca insanların duygusuna hitap eden bir edebi tür olarak görürler. (Rogers,1985; Shapiro , 1985; Denman, 1988; Lockward,1994; Cullinan, 1995; Perfect, 1999; Szabo,2008).

Ancak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde şiir metinlerinden faydalanmanın dil öğrenimine katkısından da bahsetmek lazım gelmektedir. Bu katkılardan kısaca bahsetmek gerekirse;

- 1- Şiir ritim ve melodi açısından zengin olduğundan öğrencinin hem kulağına, hem gözüne, hem de duygularına hitap eder ve dil öğrenimini kolaylaştırır.
- 2- Sınıf ortamında şiir okunduğunda öğrencinin kaygısı azalmakta, özgüveni artmakta ve dolayısıyla dil öğrenimine karşı olumlu bir görüşü oluşmaktadır.
- 3- Şiirler öğrencileri dilbilgisi, kelime, anlam bilim ve dil kullanım şekilleri ile tanıştırmaktadır.
- 4- Şiirler, içlerinde taşıdıkları hüznü, mutluluk gibi insani duygular sebebiyle öğrencilerin tümüne hitap ettiğinden öğrenciler dikkatli bir şekilde ilgi ve alakalarına uygun konularda seçilen şiirleri ezberleyebilir ve bu şekilde dil öğrenimi kolaylaşabilmektedir.
- 5- Şiir okumak ve dinlemek öğrenciler için dili anlama ve dinleme becerilerini geliştirmeye yardımcı olmaktadır.
- 6- Şiir içerdiği ritim ve müzikalite sayesinde öğretici tarafından şarkıya veya türküye dönüştürülürse öğrenciler açısından daha zevkli ve daha öğretici bir dil öğrenimi sağlamaktadır ve bu şekilde öğrenilen dil daha akılda kalıcı olmaktadır.

7- Şiirlerde geçen sayısız kelimeler sayesinde öğrencilerin kelime dağarcıkları zenginleşir ve yazma etkinliğinde de bu öğrenilen kelimelerin etkisi görülür.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Şiir Metinlerinin Seçimi

Şiirin dil öğrenimindeki faydalarını görebilmek için en başta uygun şiirlerin seçilmesi gerekmektedir. Şiirler seçilirken hedef grubun yaşları, ilgileri, duyguları, hobileri, zeka seviyeleri dikkate alınmalıdır. Örneğin dil seviyesi olarak başlangıç seviyesinde (A1 ve A2) bulunan öğrenciler için daha kolay ve anlaşılır dile sahip şiirlerin seçilmesi gerekmektedir. Buna örnek olarak aşağıdaki şiirleri verebiliriz:

VAR

Ağacı kıskanırım
Yemiş yüklü dalı var;
Bahar olsun, güz olsun,
Ne güzel masalı var.

İmrenirim arıya,
Petek petek balı var;
Konduğu çiçeklerin
Pembesi var, alı var...

Cahit Sıtkı TARANCI

AĞACIM

Mahallemizde
Senden başka ağaç olsaydı
Seni bu kadar sevmezdim.
Fakat eğer sen
Bizimle beraber
Kaydırac oynamasını bilseydin
Seni daha çok severdim.

Güzel ağacım!
Sen kurduğun zaman
Biz de inşallah
Başka mahalleye taşınmış oluruz.

ORHAN VELİ KANIK

Şiirin içeriğindeki anlamları, verilmek istenen bilgileri, kültür ve din aktarımını ise ileri ve orta seviyedeki (B1,B2, C1 ve C2) dil öğrencilerine öğretebilmek için biraz daha farklı şiirler seçilmelidir. Bu tür şiirlere örnek olarak ise şu şiirleri verebiliriz:

GELİN TANIŞ OLALIM

Hak cihana doludur,
Kimseler Hakk'ı bilmez.
Onu sen senden iste,
O senden ayrı olmaz.

Dünyaya inanırsın,
Rızka benimdir dersin.
Niçin yalan söylersin?
Çün sen dediğin olmaz.

Yunus Emre

Şiirlerin besteleştirilmesi de dil öğrenimine çok büyük katkı sağlamaktadır. Öğrenciler bu sayede şiiri şarkı halinde daha kolay ezberleyebilmekte ve akılda kalıcılığı daha fazla olmaktadır. Ayrıca öğrenciler ders sırasında bu şiiri şarkı olarak okuma esnasında çok eğleneceler ve dil öğrenimi onlar için zevkli hale gelecektir. İşte bu şekilde şiirin dil öğrenimine katkısına örnek olarak da şu şiiri verebiliriz:

TÜRKİYE'M

Baş koymuşum Türkiye'min yoluna
Düzlüğüne, yokuşuna ölürüm,
Asırlardır kır atımı suladım.
Irmağının akışına ölürüm.

Deli sular, salkım-saçak söğütler,
Kışlada kumandan, asker öğütler,
Yaylalarda ata biner yiğitler,
Bozkurt gibi bakışına ölürüm.

Sevdalıyım, yangın yeri bu sinem
Doksan yıldır çile çekmiş hep ninem.
Pınarlardan su doldurur Eminem
Mavi boncuk takışına ölürüm.

Düğünüm, derneğim, halayım, barım,
Toprağım, ekmeğim, namusum, arım,
Kilimlerde çizgi çizgi efkârım,
Heybelerin nakışına ölürüm.

Dilaver CEBECİ

Sonuç

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında-ki ilk eser 1072 yılında Kaşgarlı Mahmut'un yazmaya başladığı Divan-ı Lügat-it Türk 'tür. Kaşgarlı Mahmut bu eserini Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazmıştır. Bu eser her ne kadar üzerinden yıllar geçmiş olsa da hala yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde en önemli kaynaklardan birisi olma özelliğini taşımaktadır.

Dil iletişimin ve kültürünün devamlılığını sağlamaktadır. Dil sayesinde duygu ve düşünceleri anlatabilme imkanı bulunmaktadır. Siyasi, ticari, tarihi, kültürel sebepler ve milletler arası ilişkilerin giderek artması sebebiyle başka dilleri öğrenme zorunlu doğmuştur.

Türkçe, Amerika'nın öngördüğü kritik dillerden biri olarak kabul edilmektedir ve 250 milyon-

dan fazla konuşanı ile dünyadaki yaklaşık 4.000 dil arasında 7. sırada yer almaktadır (Karakuş, 2000).Türkçe dilinin bu kadar yaygın olması da yabancıların Türkçe' ye ve Türkiye' ye olan ilgilerini arttırmıştır. Dolayısıyla dilin kültür aktarımındaki önemi de düşüldüğünde Türk kültürünün ve inanışlarının diğer milletlere aktarılması açısından dil öğretiminin uzmanlık gerektirdiği anlaşılmaktadır. Bu hususta yurt dışında Yunus Emre Enstitüleri ve Türkoloji kürsüleri, ülkemizde yaşayan yabancılar için ise TÖMER' ler bu görevi üstlenmektedir.

Şiir, dil kullanımının ve dil öğrenmenin çok farklı ve önemli bir şekli olarak ortaya çıkmaktadır. Şiir, okunduğunda, anlandığında ve yorumlandığında kişilerin kendi deneyimlerinin de katkısı ile daha geniş ve daha çabuk bir şekilde dilin öğrenilmesini sağlamaktadır. Şiir bahsetmek istediğimiz hususları kısaca ve kolay bir şekilde ifade edebilmemizi sağlamaktadır. Aynı zamanda şiir, içinde ritim ve müzikaliteyi de içerdiğinden dil öğrenimini daha eğlenceli ve daha kolay bir hale getirmektedir. Dolayısıyla şiir metinlerinden yararlanarak Türkçe öğretimi hem öğreticiler açısından hem de öğrenenler açısından daha zevkli olmaktadır.

Kaynakça

AKARSU, Bedi (1984). Dil-Kültür Bağlantısı, İstanbul, Remzi Yayınevi. AKSAN, Doğan (2003). Cumhuriyet Döneminde Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlenmeleri, Ankara, Bilgi Yayınevi.

AYKAÇ, Nurullah: (2015) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler, Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/3 Winter 2015, p. 161-174

ÖZDEMİR, Emin (1983). Yazı ve Yazınsal Türler, Varlık Yayınları

SEÇKİN POLAT, Ö., DİLİDÜZGÜN, Ş., Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Şiir Etkinliklerinin Kültürel İşlevi, Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/7 Spring 2015, p. 815- 834, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8042>, ANKARA-TURKEY

Gedik, D. (2009). Yabancılar Türkçe öğretimi (Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Artuç, S. (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Şiir Metinlerinden Yararlanma. Ankara: Nobel Yay.

Şahin, M. M. (2022). *Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan ders kitaplarında kültürel değerlerin aktarımı* [Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü].

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dizi ve Filmlerin Konuşma Becerisine Etkisi ve Kültürel Aktarımı

Musa ŞAHİN*

Giriş

Dil, toplumların anlaşma aracı olduğu kadar, aynı zamanda bir kültür aktarım aracıdır. Bu sebeple farklı bir dili öğrenme, başka bir kültürü öğrenmenin ve onu kavramanın en basit ve güzel yoludur. Yabancı dil öğretimi, aynı zamanda kültür aktarımı ve öğretimidir. Bireyler içinde buldukları toplumun ve o topluma ait kültürün aktarımını dil aracılığıyla yaparlar. Bu amaçla dil öğretiminde öğretilen toplumun yapısının dikkate alınması gerekir. Yani dil öğretiminde ayrıca kültürel öğelerin aktarılması da gerekmektedir. Eğer aksini düşünürsek yabancı dil öğretimi de tamamlanamaz ve eksik kalır. Çünkü dil, kültürün aynasıdır.

Yabancılar Türkçe öğretimi gerçekleştirirken Türk toplumunun değerlerine ve unsurlarına yer verip öğrencilere bu hususları kavratmakta fayda vardır. Eğitimde uzun yıllar boyunca ders kitapları ve öğretmenler öğretim materyali olarak kabul edilmiştir. Ancak çağdaş eğitim metodlarının geliştiği günümüz dünyasında klasik yöntemler yeterli olmayacaktır. Bu sebeple farklı arayışlara giren eğitim camiası en eğitici metodların görsel ve işitsel kaynaklar olduğunu farketmişlerdir. Sınıf içinde ne kadar çok bu araçlara yer verilirse öğrencilerin güdülenme düzeylerinin de o kadar artacağı belirtilmektedir.

* Öğretmen – Bilim Uzmanı

1-) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dizi ve Filmlerin Konuşma Becerisine Etkisi

Hem kurgu olarak hem zengin toplumsal ve kültürel unsurlara sahip olması açısından Türk filmleri ve dizileri Türk kültürünü ve toplumunu yansıtan en önemli araçlardır. Türkçe filmlerin ve dizilerin izlenmesi Türkçe öğrenen öğrencilerde; Türkçeye karşı dil hassasiyetinin kazanılması, Dinleme ve konuşma becerileri-

Türkçe bir film, oyuncuların jest ve mimikleriyle, tavırlarıyla ve en önemlisi, Türkçenin çekiciliğini en üst düzeyde yansıtan özlü ifadeleriyle birlikte doğal iletişim çevresine sahiptir. Türk filmlerinde yer alan bu tür ifadelerle öğrencilerin günlük yaşamda konuşulan Türkçeye alışkanlığı daha çok artacaktır. Türk dizi ve filmleri, öğrencilerin öğrenme isteğini artırır.

nin gelişmesi, Bilgi dağarcığının ve kültürel birikimlerinin artması, Türkçe öğrenmeye daha istekli olmaları gibi farklı birçok faydalı nitelik kazandıracaktır. Bahsedilen bu değerlere sahip Türk film ve dizilerin yabancılarla Türkçe öğretimi açısından bazı üstün özellikleri vardır; Türk filmi, Türkçenin gücünü anlatma açısından önemli bir araçtır. Türk filmi, gerçek dil çevresi yaratır ve öğrencilere yeterince dinleme pratiği yapmaları için mükemmel fırsatlar da sunar. Türkçe bir film, oyuncuların jest ve mimikleriyle, tavırlarıyla ve en önemlisi, Türkçenin çekiciliğini en üst düzeyde yansıtan özlü ifadeleriyle birlikte doğal iletişim çevresine sahiptir. Türk filmlerinde yer alan bu tür ifadelerle öğrencilerin günlük yaşamda konuşulan Türkçeye alışkanlığı daha çok artacaktır. Türk dizi ve filmleri, öğrencilerin öğrenme isteğini artırır. Türkçe film ve dizi izleyen öğrencilerin Türkçeye olan ilgileri de aynı şekilde artar. Estetik olarak mükemmel bir sahne, çekici ve güzel imajlar, saf ve derin duygular, izleyicide derin etkiler bırakır. Böylece öğrencilerin Türkçenin dil evrenine girmeleri daha kolay olur. İzlenen her Türk filmi, öğrencilerin günlük yaşamda kullanılan Türkçeye daha fazla aşina olmalarını sağlayacaktır. Mesela "Babam ve Oğlum" (2005) filmindeki en çarpıcı sahne olarak görülen 'baba ve oğulun kucaklaşma anı' öğrencilerde güzel etkiler bırakabilir. Türk filmi, öğrencilerin Türk gelenek ve göreneklerini anlamalarına ve kültürel niteliklerini geliştirme-

lerine yardımcı olur. Filmler ve diziler, kültürel konuşma araçlarıdır. Hedef dilin konuşulduğu ülkelerin âdetlerini, alışkanlıklarını, insani ilişkilerini, geleneklerini ve karakterlerini, kısaca topluma ait ne varsa yansıtırılar.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Geçmiş dönemlerde siyasî, ekonomik, dinî ve kültürel sebeplerden farklı milletlerden Türkçeyi öğrenme yönünde talepler olmuştur. Bugün de dünyanın dört bir tarafında ve Türkiye'de, Türkçe öğretmek amacıyla açılan kurumlarda, farklı milletlerden insanlar Türkçe öğrenmektedirler. Birçok kimselerin Türkçe öğrenmeye çalışması sebebiyle bir hayli kitap yazılmıştır. Yabancılarla Türkçe konusunda yazılan ilk kitap, Kâşgarlı Mahmut'un Dîvân-ü Lügati't Türk'üdür. Kâşgarlı Mahmut bu kitabı Araplara Türkçe öğretmek üzere 1072 yılında yazmış ve kitabın önsözünde Araplara, Türklerin büyük bir ulus olduğunu, Türkçeyi öğrenmelerinin ve Türklerle iyi geçinmelerinin kendilerine pek çok yarar sağlayacağını belirtmiştir. XI. yüzyıl (Karahanlı) Türkçesiyle yazılan bu yapıtta Türkçe deyim ve atasözlerine yer verilmiş, Türkçe ses, biçim ve anlam açısından incelenmiş, Türkçenin sözcüğü üzerinde durulmuş, Türkler hakkında önemli bilgiler verilmiştir (Hengirmen, 1983: 5). Özellikle Türk topluluklarının adlarını açıkladığı maddelerde Kâşgarlı Mahmut'un verdiği ayrıntılı bilgiler dikkat çekicidir. Kâşgarlı Mahmut bu adlarla ilgili olarak kısa tanım yapmak yerine ayrıntılı bilgi vermeye, anlattıklarını atasözleriyle, manzum parçalarla, zaman zaman da hadislerle tanıklamaya özen göstermiştir (Akalin, 2010b: 277). Türkçe sözlerin Arapça karşılıkları verildikten sonra mutlaka kelimelerin içinde bulunduğu bir örnek cümle verilir. Örnekler sık sık bir atasözü veya bir dördlük de olabilmektedir. Daha sonra Arapça karşılığı yazılır. Örnek cümleleri ve açıklamalarıyla Dîvân-ü Lügati't-Türk modern ve ansiklopedik bir sözlük gibidir. Türkçenin dilbilgisini de yazan fakat bu

kitabı henüz ele geçmeyen Kâşgarlı Mahmut, dil öğretimi konusunda çok başarılı bir yöntem izlemiştir. Onun tuttuğu yolun başlıca özellikleri şunlardır:

- 1) Medreselerde yapıldığı gibi önce ve hemen her zaman sadece kural verme değil, önce çok sayıda örneklerden hareket edip kurala ulaşma yolunu izlemiş ve günümüz yabancı dil öğretiminde benimsenen bir yöntem uygulamıştır.
- 2) Dil öğrenmede örneklerin, metinlerin önemini çok iyi fark etmiş, verdiği çok sayıda örnekleri günlük yaşamdan, atasözlerinden, manzum sanat eserlerinden derlemiştir.
- 3) Türkçeyi öğretirken, Türk kültürünü de tanıtmaya, öğretme amacını gütmüş, bu konuya özel bir önem vermiştir.
- 4) Dil öğretiminde tekrarın önemini çok iyi kavradığından, önceden geçen bir kuralı gerektiğinde tekrar hatırlatmaktan çekinmemiştir.
- 5) İzlediği bu başarılı yöntemleri buluncaya kadar çok çaba harcayan yazar, iki yıl içinde eserini üç kez yazıp beğenmemiş, nihayet kesin olarak dördüncü defa yazmıştır (Akyüz, 1982: 30).

Kâşgarlı Mahmud'un Dîvân-ü Lügati't-Türk gibi bir dil abidesini kaleme alması ve "Dünya uluslarının yönetim yularını tanrının ellerine verdiği Türklerin dilini öğrenmek çok gereklidir" yargısını vurgulaması, düşünür kesiminin de yeni koşullar içinde kişiliğini koruma içgüdüsünün üzerinde bir ufka sahip olduğunu gösteriyordu. Bu iki yönden gelişen çabalar sonucundadır ki 1277'de Karaman Beyliği'nde "Bugünden sonra, divanda, dergâhta, barigâhta, mecliste, meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır" kararı alınmıştı. Bununla Türkçe, çevresindeki egemen dillere esir olmama kararlılığını belirtiyordu (Koloğlu, 2002:

968). Moğol akını başladığı zaman, Karahanlı Türkçesi bu dile karşı kendisini başarıyla korudu.

Yabancı dil öğrenme, bir dili öğrenmek için gerekli becerileri edinme sürecidir. Bu beceriler, dinleme, konuşma, yazma ve okuma becerileridir. Yabancı dil öğrenilirken en çok konuşma becerisi edinirken problem yaşanmaktadır. Önümüzdeki metni görerek okumak, seslendirilen metinleri veya konuşmaları kulağımızla dinlemek ya da öğrenilecek dilde kalemle kağıda birkaç cümle yazmak, öğrendiklerimizi beyin ve dil yoluyla tekrar ederek cümlelere dökmüş seslendirerek konuşmak kadar bizi zorlamaz. Çünkü konuşma, tüm teorileri pratiğe dönüştürdüğümüz, tüm bilgileri bir anda dilimiz yoluyla kullandığımız araçtır. Dil öğrenmenin en büyük amaçlarından biri, öğrenilecek dilde konuşmak ve iletişim kurmaktır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma eğitimi başlarken, öncelikle yapılacak çalışmalardan biri, öğrencilerin bildikleri dil ile bilmedikleri dil arasında bağlantı kurmak olacaktır. Bunun en iyi yolu, öğrencilerin öğrenecekleri dil ile kendi dilleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları anlatmaktır. Bu anlatımlar, öğrencilerin Türkçeyi genel olarak tanımalarını ve kendi bildikleri dil yapılarını temel alarak asıl dili daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Böyle bir bilgilendirme, Türkçeyi öğrenmek isteyenlerin çalışmaları yönlendirmesi ve onları harekete geçirmesi açısından oldukça önemlidir (Köksal ve Pestil, 2014). Konuşma hem eğitimde hem de sosyal hayatta sıkça kullanılan bir beceridir. Bireyin günlük yaşamının önemli bir bölümünü dinlemeyle birlikte konuşma oluşturur. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin de Türkçenin konuşma yönünü dikkate almaları ve konuşmanın bir dili öğrenmede diğer becerilere oranla daha önemli olduğunu fark etmeleri gerekir (Emiroğlu, 2013). Konuşma becerisinin kazandırılması ve geliştirilmesinde işlenecek konunun içeriği, öğrencilerin seviyeleri, sınıf ortamının uygunluğu gibi özelliklere bakarak

en uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekir. Uygulamalar içerisinde yöntem ve tekniklerin verimliliğini artırabilecek etkinliklere yer vermek, hedef dili etkin kullanabilmenin önemli gereklerindedir (Göçer, 2015)

Konuşma Becerisi Kazandırmada Türkçe Dizi ve Filmlerin Rolü

Günümüz yabancı dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan görsel ve işitsel araçların en başında dizi ve filmler gelir. Dizi ve filmler, televizyon teknolojisiyle bütünleşen bir alan olarak öğrenmede yeni yöntemler oluşturmakta uzaktan öğretim ve bireysel öğrenme süreçlerinde büyük bir güce sahiptir. Video film ve dizilerin eğitim açısından sağladığı yararları şu şekilde açıklayabiliriz:

1. Ulaşılması kolay olmayan ya da çok zor olan işlemleri, araçları, fiilleri yer, hız ve zaman değişimlerini kolaylıkla öğrencilerin bulunduğu alanlara getirirler.
2. Keşfedilen bilgi alanını çevreleyerek, kazanımların kısa sürede yok olmasını önlerler.
3. Hassas ve tartışmaya açık konuların incelenmesinde objektif görüş sağlarlar.
4. Bilgiye ve okumaya karşı ilgi beslenmesine vesile olurlar.

5. Ekip üyelerinin tamamına aynı olanakları sağlarlar.
6. Hareket ve davranış değişikliklerini kolaylaştırırlar.
7. Bütün öğrencilerin ilgilerinin uyanmasına ya da devam etmesine sebep olurlar.
8. Derse konu olan alanların uzmanlarını ve konuyla ilgili bir çok kaynağı sınıfa getirirler.
9. Öğrencilerin, yaşanan sosyal ve fiziki çevre ile temas kurmasını sağlarlar.
10. Yaşları ve yetenekleri değişik olsa da, bütün ekipler için elverişlidirler.

Dizi ve filmler uzun zamandan beri, hem realist dinleme kaynağı hem de yazma veya konuşma etkinliklerinde destekleyici bir ekipman olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte dizi ve filmler kullanılarak gerçekleştirilen öğretimin etkisini araştıran fazlasıyla çalışma yapılmıştır. Bu araştırmalarda (Chiang 1996 ve Lin 2002), öğrencilerin derste kullanılan videoyu ilgi çekici ve eğlendirici bir materyal olarak benimsedikleri görülmüştür. Dizi ve özellikle filmler, dinleme becerilerini geliştirmede birçok avantajlar sağlar. Filmler, senaryoları yazılı olmasıyla birlikte ana dilde seslendirilirler. Böylece ana dilin en doğal hâlini temsil ederler. Günlük konuşma dili, eksik cümleler ve birçok yanlışla doludur. Bu konuşmalar, bölgesel ve sosyal yapı farklılığı gösterir. Bütün bu söylenenleri kitaplarda göstermek zordur. Fakat dizi ve filmlerde bu tür diyaloglara rastlamak normaldir. Bu bağlamda filmler, aktörlerin doğal dili nasıl kullandıklarını izleme yolunu açar.

Kullanılabilecek Dizi ve Filmlerin Seçimi

Yabancılar Türkçe öğretiminde öğrencilere izlettirilecek dizi ve filmlerin tespiti son derece önemlidir. Bu konuda en önemli sorumluluk yine öğretmenlere düşmektedir. Dizi ve filmlerin seçiminde dikkat edilecek hususlar şunlardır:

1. İlk olarak seçilecek Türk filmi öğrencinin seviyesine ve amacına uygun olmalıdır.
2. Filmlerin alt yazılı ya da alt yazısız olarak izletilmesi, öğrencilerin seviyelerine göre tercih edilmelidir. Böylece filmlerin anlaşılması daha da basitleşecek ve öğrencinin dil konusunda kazanımları gerçekleştirmelerine dahada yaklaşılabilecektir.
3. Filmin içeriği önceden kontrol edilmeli, cinsellik veya şiddet içeren unsurlar yer almamalıdır.
4. Video filmi ile yapılacak programın süresi en fazla bir ders saatinin yarısı kadar yani; bir dersi 50 dakika kabul edersek 25 dakika olmalıdır. Video filmine bağlı olarak yapılacak olan etkinlikler toplamda 25 dakika olmalıdır. Video filmi dersinde kullanılacak olan video filminin uzunluğu da bu durumda en fazla on dakika olmalıdır (Taşdemir, Bilkan ve Can, 2004, s. 79).
5. Öğrencilerin ilgileri, kültürleri, yaşam tarzları, inançları dikkate alınmalı izletilecek video filmleri buna göre planlanmalıdır. İlginç video filmleri, dersi olumlu etkileyecektir (Arslan ve Adem, 2010).
6. Filmin konusu karmaşık olmamalıdır.
7. Öğretmen film öncesi, film sonrası ve film sonrası etkinlikler hazırlamalıdır. Etkinlikler olmadan sadece filmin izlenmesi bizi bu konuda başarıya götürmeyecektir.
8. Videodaki Türkçe günlük konuşma dilinin tüm özelliklerini göstermelidir. Küfür ve deyimlerin çokça yer almamasına özen gösterilmelidir. Çünkü Türkçenin özel kullanımlarının filmde çokça yer bulması öğrencide kafa karışıklığına sebep olacaktır.
9. Oyuncuların konuşmalarında Türkçenin dil özellikleri de çok olmamalıdır. Aksi olursa öğrenciler filmi kavramakta zorluk çekebilir.

10. Tespit edilecek Türk filmleri biçim ve konu yönünden farklı öğretim ve beceri kazanımları geliştirilmesine yönelik olmalıdır.

Dizi ve Filmler Vasıtasıyla Türkçe Öğretirken Yaşanan Süreç

Dizi ve filmlerin seçimi bilgi etkileşimi gerçekleştirmek için çok önemlidir. Dizi ve filmlerin seçiminde tüm sorumluluk öğretmendedir. Öğretmen dizi ve filmlerin seçiminde çok özenli ve titiz davranmalıdır. Dizi ve filmler seçiminde dikkate alınması gereken bazı ölçütler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır; Filmin içeriği dikkatlice incelenmelidir. Bazı filmlerin dili sorunlara neden olmaktadır. Bu yüzden öğretmen, filmlerin seçiminde özellikle dildeki konuşma ve tonlamaya dikkat etmelidir. Dizi ve filmlerin seçiminde öğrenci etkeni de mutlaka dikkate alınmalıdır. Ders aktiviteleri olmaksızın video vasıtasıyla dil öğretiminde başarılı sonuçlar almak kolay değildir. Bununla birlikte, ders aktivitelerinin sayısı, öğrencilerin etkinlik hazırlayabilecekleri kadar olmalıdır. Aksi takdirde fazla etkinlik, öğrencilerde bunalma oluşturabilir. Bu yüzden etkinliklerin hazırlanmasından önce bazı konulara dikkat edilmelidir. İlk olarak öğretmenin, bu etkinlikleri ne amaçla kullanacağını farkında olması gerekir. İkinci olarak, etkinlikleri hazırlarken öğrencilerin ilgisini ve dil yeterlilik düzeyini göz önünde bulundurmalıdır. Son olarak, film gösterimi için vakit ve yer seçiminin uygun olmasına dikkat etmelidir. Video gösteriminden önce dizi ya da filmin arka planıyla ilgili genel bilgiler edinmek gerekir. Öğrencilerin dizi ya da filmin hikayesiyle ilgili genel bilgiler edinebilmesi için öğretmenin dersten önce filmle ilgili bilgiler edinip, bunu sınıfta öğrencilerle paylaşması gerekir. Öğretmen, filmde anlaşılması zor olarak görülen dil unsurlarını önceden belirleyip öğrencilere bu konuda açıklayıcı bilgiler de vermelidir. Böylece öğrenciler derse tamamen hazırlanmış olurlar. Gösterim sırasında öğrencinin dikkatini önceden çekebilme için bazı düzenlemeler de yapılabilir. Gösterile-

cek filmin alt yazılı olup olmaması konusunda farklı görüşler vardır. Bir görüş, öğrencilerin motivasyonunu azaltmamak için alt yazısız filmlerin kullanılması gerektiğini iddia ederken, bir görüş de alt yazılı filmlerle yabancı dil öğretimindeki asıl hedefe ulaşamayacağını ve öğrencilerin alt yazılı filmlere bağımlı hâle geleceklerini savunur. Gösterim sırasında, bir rehber olarak öğretmenin rolü çok önemlidir. Bu süreçte öğretmenin görevini tuşa tıklayarak filmi başlatmak şeklinde basit olarak görmek son derece kusurlu bir yaklaşımdır. Video, yarıda kesilebilir, yeniden oynatılabilir, durdurulabilir ya da belirli anlarda ses ve görüntü durdurulabilir. Aslında, filmin kontrol edilebilir yapısı, onun en büyük avantajlarından biridir. Videolarda az ya da çok özlü ifadeler vardır. Öğretmen bu ifadeleri mutlaka öğrencilere göstermelidir. Gösterimden sonra tüm öğrencilerin aktif olarak katılımını gerektiren pek çok aktivite yapılabilir. Bu aktivitelerin öğrenciler açısından hem eğlendirici hem de onların öğrenilecek dile karşı daha güzel tutumlar sergilemelerini sağlayacak nitelikte olması beklenir. Bu aşamada öğrenciler, gösterimden önce kendilerine yöneltilen soruları yanıtlayabilirler. Böylece onlar belirli konularla ilgili hafızalarını yenileme fırsatını bulacaklardır. Onların doğru veya yanlış yanıt vermeleri önemli değildir. Eğer bu sorular tam olarak sorulmazsa filmin bütünüyle yeniden izlenmesi gerekir. "Açıkça, ana fikrin ve temanın özetlenmesi" öğrencilerin dili kolay bir şekilde kullanma yeteneğini ve onların filmi bütün yönleriyle kavramalarını sağlayacaktır. Bu aktivitelere bağlı olarak "filmden anladıklarımız" konulu bir deneme yazdırılabilir. Yazma ve tartışma süreci yoluyla öğrencilerin konuşma ve yazma yetenekleri büyük ölçüde gelişecektir.

2-) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Kültürel Aktarıma Etkisi

Dil, bir toplumun anlaşma vasıtası olduğu gibi aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır (Özbay, 2002: 15). Kültürün derinlik-

lerinde dilin etkilerini, aynı dili konuşan insanların bütün eserlerinde o dilin dünyayı yorumlama biçimini belirlemek mümkündür (Kırkkılıç, 2002: 9). İkinci bir dili öğrenme, başka bir kültürü öğrenmenin ve onu tam anlamıyla algılamanın en kolay ve mükemmel yoludur. Bir toplumun ya da bir toplumun bireylerinin çeşitli etkinliklerini, davranış biçimlerini kavrayabilmenin yolu, o toplumun dilini öğrenmek, bilmekten geçer. Kültürler arası etkileşimlerin hızla arttığı günümüzde bir ya da birkaç yabancı dil öğreniliyor. Yabancı bir dil ya da diller, bize bu dillerin dünyayı algılama biçimlerini ve değer sistemlerini tanıttığından, hem o dillerin kültürleriyle donanmış kişilerle her alanda daha iyi iletişim kurabilmemizi sağlıyor, hem de kendi düşüncemizi geliştiriyor, çevremizi genişletiyor, bunun da ötesinde kültürler arasında değişik ve aynı olan yanlar kendi varlığımızın, kendi benliğimizin bilincine daha iyi varmamıza ve kendi konumumuzu daha iyi belirlememize yardımcı oluyor." (Ozil, 1991: 96) Hızla küreselleşen dünyada ülkeler arası yakın etkileşimin doğal sonucu olarak yabancı dil öğretimi daha fazla önem kazanmıştır. Her dilin farklı bir kültüre açılan kapı olduğu doğrudur; özellikle medeniyetler arası yoğun etkileşim, öteki kültürleri de tanımayı bir tür zorunluluk hâline getirmiştir. Bireylerin dili daha iyi anlayabilmeleri için dilini öğrendikleri ülke hakkında kültürel özelliklerin öğrenilmesi oldukça önemlidir. Ders kitapları ya da dil öğretiminde kullanılan diğer yazılı materyaller hedef dilin kültürel özellikleri konusunda oldukça dar bilgi içeriğine sahip olduklarından bu konuda farklı materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. Dil ve kültürün ayrılmaz parçalar olduğu, dil öğrenmede kültüründe öğrenilmesi gerektiği yadsınamaz bir olgudur. Kramsch'a (1993) göre yabancı dil/ikinci dil öğrenenlerin mutlaka hedef dilin kültürünü de öğrenmesi gerekir. Çünkü ona göre kültürel bağlam öğrenilmeden dil öğrenilemez. Byram ve Morgan (1994) da aynı şekilde kültür öğreniminin dil öğreniminin ayrılmaz bir parçası olduğu görüşündedir. Bu

nedenle öğrencilerin kendi kültürleriyle hedef dilin kültürü arasındaki farklılıkların bilincinde olması önemlidir. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarım Aracı Olarak Filmlerden TAED 58* 439 Öğretmenler bazen dil programlarında yer alan kültürel konularla ilgili ders anlatımını gereksiz görürler. Onunla uğraşmak onlara göre zaman kaybından başka bir şey değildir. Bunun yerine dil öğretiminde dil bilgisi ve kelime öğretimi konularına ağırlık verirler. Dil programlarının çoğunda kültür, dil ve edebiyatla birlikte üç önemli unsur olarak yer almasına rağmen ders kitaplarındaki uygulamaların tutarsız olması ve öğretmenlerin kültür öğretimiyle ilgili bilgi eksikliği nedeniyle kültür bu unsurların en zayıf halkası olarak görülmektedir. Öğretmen, kültürü dil öğretiminin ayrılmaz bir parçası olarak düşünüyorsa dil sınıflarında kültür konusunu ele almak zorundadır. Kültürü öğretmenin yollarını araştırmak, böylece kültür öğretimini öğrenciye kolaylaştırmak için çaba göstermek öğretmenin sorumluluğundadır. Öğretmen, kültür öğretimine yönelik materyaller bulmalı ya da öğrencinin faydalanacağı materyaller geliştirmelidir. Miladinoviç'e (2013) göre öğrenciler dilin oluşumundaki kültürel bağlamlar hakkında bilgi sahibi olmadan dil konusunda uzmanlaşamaz. Dil bilgisi, bir dilin öğrenilmesinde tek başına yeterli değildir. Her durumda başarılı bir iletişim kurmak için kültürel unsurların öğrenilmesi zorunludur. Dil öğretim uzmanları son 20-30 yıldır kültürler arası iletişim konusu üzerinde durmaktadır. Kramsch'a (1995) göre bu gelişme siyasi, eğitimsel ve ideolojik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Kültürler arası konular, öğrencilere farklı iletişim ve etkileşim alanlarında bilgiler vererek dil öğretimini daha önemli hâle getirir. Kültür öğretimi sadece geleneklerin ya da değerlerin öğretimi değildir. Bu değerlerin, geleneklerin nasıl oluştuğunu, nelerden etkilendiğini de yorumlamak gerekir. Morgan, (2004) kültürel yorumlama sürecini tartışırken öğretmen ve öğrencilerin kültürel öğelerin nasıl ve niçin meydana geldiğini dü-

şünmeleri gerektiğini vurgular. Öğretmenler öğrencilerin hedef kültüre yönelik bilgilerini artırmak için hedef kültürün yaşam tarzını -değerler ve tavırlarla birlikte öğretmelidir. Hedef kültürün öğrenimi öğrencilere hedef toplumun dolaylı bir üyesi olarak onlarla tanışma fırsatı verir. Hall ve diğerlerine (1996) göre kültür, bir isimden çok eylemdir. Kültürel formların veya uygulamaların anlaşılması için onun sosyal ilişkilerin bir parçası olarak içinde bulunduğu rolü anlamak gerekir (Akt., Tognozzi, 2010)

Türk Kültürünü ve Tarihini Anlatan Filmler

1-) Nene Hatun (2010): Film, Osmanlı ve Rus devletleri arasında 1877-1878 yılları arasında yapılan, tarihe "93 Harbi" olarak geçen savaşta gösterdiği kahramanlıkla hatırlanan Nene Hatun'un hikâyesini konu almaktadır.

2) Kurtuluş (1994): Film, altı bölümlük dizi şeklindedir. Kurtuluş, ulusal kurtuluş savaşı destanını (kahramanlıklar, sevgiler ve acılarıyla birlikte) anlatan bir filmidir.

3) Babam ve Oğlum (2005): 1980 darbe dönemi Türkiye'si arka planında, her insanın kendinden bir şeyler bulabileceği, her anı duygu yüklü, insana kendini ve yaptıklarını sorgulatacak türden hem baba hem de çocuk gözünden dünyaya ve yaşananlara bakılmış, anlatımı yalın ve anlaşılır, samimiyeti ise hat safhaya ulaşmış bir film olarak değerlendirmek mümkündür.

4) Mutluluk (2007): Film, Türkiye'nin hem geleneksel hem de modern yüzünü bir araya getiren bir yolculuk ekseninde ilerlemektedir. Türkiye'nin en doğusundan en batısına kadar doğal mekânlarında çekilen çok etkileyici bir coğrafyanın fon oluşturduğu Mutluluk'ta üç insanın dokunaklı hikâyesine tanıklık edilmektedir.

5) Tatil Kitabı (2008): Tatil Kitabı, temelde taşradaki hayatın hızı ve ritmi üzerine bir film. Silifke'nin sadece turistik olmayan, farklı bir derinliğe sahip ve sinematografik havası, filmin

atmosferinde baskın olmamakla birlikte, belirgin bir rol oynuyor. Tatil Kitabı, Silifkeli bir ailenin bir yaz boyunca başından geçenleri, daha çok ailenin küçük oğlu Ali'nin bakış açısını ön plana çıkararak anlatıyor.

6) Selvi Boylum Al Yazmalım (1977): Türk sinemasının en iyi aşk filmlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu filmi çekici kılan ise, özgün hikâyesi ve filme uyarlanan senaryo yapısındaki sağlamlığının yanı sıra, seyircinin filmlere, karakterler ve onların içinde bulunduğu gerilimli ortamlar aracılığıyla katılımının sağlanmış olmasıdır

7) Eşrefpaşalılar (2010): Film, İzmir'in kabadaylılarıyla ünlü Eşrefpaşa semtinde yaşanan olayları konu edinmektedir. Türkiye'nin farklı ve öteki yüzü diyebileceğimiz bir kesimin hikâyesini yansıtmaktadır beyaz perdeye. Dram ve komedi motifleriyle önemli mesajlar vermektedir. Filmin ana fikri olarak da nitelendirebileceğimiz en önemli mesajı, toplumda çok farklı karakterdeki insanların ortak bir noktada (sevgi dilinde) buluşabileceklerdir.

SONUÇ

Yabancı dil öğretiminde temel hedefe ulaşmada önemli araçlardan biri olarak görülen

dizi ve filmler, öğrenci motivasyonunu artıran gerçekçi materyaller olarak kabul edilmektedir (Rost 1991; Horne 2004; Kimura 1997; Imai 2004; Kone 1980). Ayrıca videoların sözcük hazinesini de geliştirdiği yapılan birçok araştırmada ortaya çıkmıştır (Yüksel ve Tanrıverdi 2008). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin en önemli amaçlarından biri de, Türk toplumunun kültürel unsurlarını tüm yönleriyle öğrencilere aktarmaktır. Günümüzde kültürel unsurların yansıtılmasında en önemli araçlardan biri de hiç şüphesiz dizi ve filmlerdir. Dolayısıyla, kurgu ve içerik bakımından Türk tarihini ve kültürünü en iyi şekilde yansıtan Türk filmleri de, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin en önemli araçlarından biridir. Türk filmleri, yalnızca dil öğretimine katkıda bulunmaz. Ayrıca, Türk toplumunun gerçek yaşamını da yansıtır. Filmler aracılığıyla Türkçe derslerinde istenilen verimi alabilmek için de Türkçe öğretmenlerinin bu konuda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekir. Bu nedenle Türkçe öğretmenliği lisans programıyla, yabancılar Türkçe öğretimi programlarında bu konuya ayrıntılı olarak yer verilmelidir. Hızlı küreselleşen dünyamızda ülkeler arasında gelişen ekonomik, ticari ve kültürel gelişmeler ışığında yabancı dil öğretimi çok önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi her ne kadar son 20-25 yılda gelişmeye başlasa da Türkiye'nin giderek artan uluslararası konumu ve gücünden dolayı, Türkiye'yi, Türkleri, dolayısıyla Türk kültürünü tanımak ve Türklerle daha etkili iletişim kurabilmek için gerek yurt içinde gerek yurt dışında Türkçe öğrenmek isteyenlerin sayısı hızla artmaktadır. Bu isteğin karşılanması ve Türkiye'nin uluslararası arenada tanıtımının yapılması için yabancılar Türkçe öğretimi konusu titizlikle ele alınmalıdır. Emiroğlu (2013)'na göre, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde konuşma öğretimini etkileyen unsurlar 5Ö şeklinde belirtilebilir. Bunlar; öğretmen, öğrenci, öğretim yöntem, teknik ve uygulamaları, ödevler ve öğrenme ortamlarıdır. Bu unsurlar, sınıf içinde yürütülen konuşma

eğitimi etkinlik ve çalışmalarında olduğu kadar sınıf dışında, sosyal hayatta da öğrencinin konuşma becerisinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Türkçenin konuşma yönüyle öğretimi, ciddi ve profesyonel bakış açıları ve yaklaşımlar ile etkili yöntem, teknik ve uygulamalar gerektirmektedir. Bu yönüyle yeterli ve etkili çalışmalara ihtiyaç vardır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde, Türk kültürüne ait unsurların belirlenerek, seviyelere uygun becerilerde verilmesi, öğrenmeye büyük katkı sağlayacaktır. Metinlerin dilimizi ve kültürümüzü en iyi şekilde yansıtmasına dikkat edilmesi gerekir. Dile ait parçalar olan dil bilgisi, temel beceriler ve o dile ait kültürel unsurların harmanlanarak verilmesi ile hedeflenen öğrenme başarıya ulaşabilir (Kutlu, 2015: 706). Hedef kültürle bütünleştirilmiş yabancı dil dersleri öğrencilerin öğrenmekte oldukları dili ve o dili konuşan toplumu daha kapsamlı bir şekilde anlamalarını amaçlamaktadır. Bu vesileyle yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler için Türk kültürünü öğrenmek göreceli bir kavram olmaktan öte aksine gerekli bir aktivitededir (Koçer, 2013: 32). Yabancı dil olarak Türkiye Türkçesi öğretiminde kültürler arası yaklaşımdan hareketle kullanacağımız metinlerin kültür aktarımı açısından dikkatli bir şekilde incelenmesi ve aktarılacak kültürel unsurların titizlikle seçilmesi gerekmektedir. Kültür aktarımı yapmak adına bütün kültürel unsurların verilmesi daha doğrusu günümüzde işlevine az rastlanan kültürel unsurların ya da kendi içinde bile çelişen kültürel unsurların verilmesi yabancıların da çelişkiye düşmesine neden olacağından metinlere konulacak kültürel unsurların günümüz şartlarında olmasına dikkat edilmelidir. Kültür aktarımı yaparken bağlama uygun olmasına, kültürü Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarım Aracı Olarak Filmlerden TAED 58* 449 öğreterek anlaşmayı sağlamanın amaç edinilmesine dikkat edilmelidir (Demir ve Açık, 2011: 70-71). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin

en önemli amaçlarından biri, Türk toplumunun kültürel unsurlarını tüm yönleriyle öğrencilere aktarmaktır. Günümüzde kültürel unsurların yansıtılmasında en önemli araçlardan biri de hiç şüphesiz filmlerdir. Dolayısıyla, kurgu ve içerik bakımından Türk tarihini ve kültürünü en iyi şekilde yansıtan Türk filmleri de yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin en önemli araçlarından biridir. Nitelikli Türk filmleri; zengin içeriği, kültürel dikkatleri, gerçekçi yapısıyla ve hepsinden önemlisi iyi bir yabancı dil öğretim yardımcısı olarak öğrencilerin en yakın arkadaşıdır. Türk filmleri, yalnızca dil öğretimine katkıda bulunmaz. Ayrıca, Türk toplumunun gerçek yaşamını da yansıtır. Yabancılara verilen Türkçe derslerinde kullanılacak Türk filmlerinin seçimi dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bu konuda öğretmenlerin sorumlulukları ve üstleneceği görev oldukça önemlidir. Ayrıca filmlerin kullanımında yapılacak etkinlikler de yine eğitimcilerin dikkat etmesi gereken diğer bir husustur. Yabancılara verilen Türkçe derslerinde temel hedefe ulaşılması için, nitelikli Türk filmlerinden mutlaka yararlanılması gerekir. Filmler aracılığıyla Türkçe derslerinde istenilen verimi alabilmek için de Türkçe öğretmenlerinin bu konuda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekir. Bu nedenle Türkçe öğretmenliği lisans programıyla, yabancılara Türkçe öğretimi programlarında bu konuya ayrıntılı olarak yer verilmelidir (İşcan, 2011:946-947).

Kaynakça

- Aktaş, T. (2004).** "Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti". Sosyal Bilimler Dergisi, Selçuk Üni, Konya, Sayı 12, s. 45-58.
- Arslan, M. ve Adem, E. (2010).** "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı". Dil Dergisi, 147, ss. 63-86.
- Aslan, Y. (2007).** "Yabancı Dil Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar". Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi, Ankara.
- Barın, E. (2003).** "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi". Türklük Bilimi Araştırmaları Der., 13-1, 311-317.
- Barın, E. (2011).** "Yabancılar Türkçe Öğretiminde İlkel". Türk Yurdu 286, (2011): 44-47.
- Bölükbaş F. ve Keskin F. (2010).** "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Metinlerin Kültür Aktarımında İşlevi".
- Demir, A. ve Açıık, F. (2011).** "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürler Arası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler". TÜBAR XXX, s. 51-72.
- Gülseven, Ü. (2014).** Yabancılar Türkçe Öğretiminde Filmlerin Önemi ve Kullanımı. 3rd International Conference On Language And Literature "Turkish in Europa". Tirana/Albania, Proceedings Book, 404.
- Gün, M. (2015).** "Yabancılar Türkçe Öğretimi Veren Elemanların Adıyaman İli Çadır Kent Bölgesinde Türkçe Öğrenen Suriyeli Araplara Türk Kültürü Aktarımına İlişkin Görüşleri". Cappadocia Journal Of History And Social Sciences, C.5., s.119-138.
- İşcan, A. (2011).** "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi". Turkish Studies, Y. 6, S. 3, s. 939-948.
- İşcan, A. (2011).** "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi". Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, S.2(4), s.29-36.
- Kalfa, M. (2013).** "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı". Millî Folklor, Yıl: 25, Sayı: 97, 167-177.
- Kırkkılıç, A. (Ed.) (2002).** Türk Dili Yazılı Anlatım ve Kompozisyon Bilgileri, Erzurum: Aktif Yayınevi.
- Koçer, Ö. (2013).** "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Hedef Kültürle Bütünleştirilmiş Dersler Sonrasında Görüşlerinin İncelenmesi". Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 3 (2), 25-35.
- Kutlu, A. (2015).** "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürün Araç Olarak Kullanımı: Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1-B2 Seviyesi)". K.Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23 (2), 697-710.
- Okur, A., Keskin, F. (2013).** "Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar Türkçe Öğretim Seti Örneği". Turkish Studies, 1619-1640.
- Ozil, Ş. (1991).** Dil ve Kültür, Çağdaş Kültürümüz Olgular ve Sorunlar (içinde), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özbay, M. (2002).** "Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi". Türk Dili, 602, 112-120.
- Sönmez, S. (2011).** Rifat Ilgaz. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Taşdemir, E., Bilkan, N., Can, H. (2004).** Türkçe Öğretim Teknikleri. İzmir: Dilset Yayınları
- Ülker, N. (2007).** Hitit Ders Kitapları Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünlüler Arabacı, P. (2015).** "Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yararlanılan kısa ve uzun metrajlı filmlerin Kırgızistan bağlamında değerlendirilmesi". Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi. 4(2), 83-97.
- Yılmaz, F. ve Diril, A. (2015).** "Filmlerle Yabancılar Türkçe Öğretimi: Beyaz Melek Film Örneği". Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 10, s. 223-

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dijital Oyunların Kullanımı ve “Criminal Case” İncelemesi

Zeynep DOMAZETOVA*

Giriş

Teknolojinin ilerlemesiyle beraber her geçen gün yabancı dil öğretiminde yeni teknikler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Günümüz dünyasında dijital oyunlara verilen önem son zamanlarda çeşitli araştırma projeleriyle desteklenmektedir. Mevcut oyunların yanı sıra özellikle dil öğretimine yönelik yeni oyunlar hazırlanmakta, geliştirilerek kullanıma sunulmaktadır. Özellikle yabancı dil olarak İngilizce öğretimi üzerine geliştirilen oyunların ve oyunlaştırılmış dil öğretim içeriklerinin yaygın olarak kullanıldığı ve bu konularda çeşitli araştırma ve geliştirmelerin yürütüldüğü bilinmektedir.

Birçok araştırmaya konu olan dijital oyunların; okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerini geliştirmenin yanında özellikle kelime öğrenimini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Irgatoğlu, 2021; Yavuz ve Okur, 2021; Zou, 2021; Raphael, 2010). Son yılların en önemli çalışmalarından biri olan oyunlaştırma (eğitim içeriğinin eğlenceli hâle getirilmesi) motivasyon eksikliği olan, standart öğrenme içeriklerinden sıkılan, yeni nesil teknolojileri kullanarak yeni bilgi ve becerilerini geliştirmek isteyen kullanıcılar için yardımcı bir araç, yeni bir öğrenme ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Oyunlaştırma bilişsel ve fiziksel gelişime yardımcı olan, sınıf içi etki-

* Gazi Üniversitesi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Doktora Programı Öğrencisi

leşimi ve sınıf dışı öğretimi artıran bir unsurdur ve günümüzde geliştirilen eğitim ortamlarının en önemli özellikleri arasında yer almaktadır. Oyunların eğitimde kullanılmasına yönelik yapılan araştırmaların başarılı sonuçlar verdiği savunulmaktadır (Boers, 2021; Saptura, 2021; Sedat, vd., 2021; Handko, 2016; Deterding, 2011; Blum-Dimaya vd., 2010; Prensky, 2007; Prensky, 2003;).

Oyunlar, doğası gereği içinde eğlence barındırmaktadır. Öğretim ortamında oluşacak sıkıcı atmosferi gidermede eğlenerek öğrenmeye fırsat veren faydalı bir araçtır. Sağladığı eğlenceli atmosfer, verdiği motivasyon ve ilgi çekici olması öğrenme potansiyelini arttırmada eşsiz özelliklere sahiptir.

Ders kitaplarının içeriği incelendiğinde okuma, eşleştirme, boşluk doldurma ve benzeri alıştırmalar ve etkinliklerle ezberle dayalı olduğu, geri bildirim sadece öğretmen veya akran tarafından gerçekleştirilebildiği görülmektedir. Dil öğrenimi ve öğretiminin her alanında motivasyon ve geribildirim büyük öneme sahiptir (Erhel, ve Jamet, 2013). Kelime öğretiminde öğrencinin motivasyonunu canlı tutacak, anlık geribildirim verecek materyallerin kullanılması, hedeflenen başarıya ulaşma zamanını kısaltacaktır. Öğrenmedeki verimliliği yükseltirken kelime öğretimi keyifli bir hale getirecektir.

Her zaman merak unsuru olan teknolojik aletler ve bunlarla geliştirilen dijital oyunlar büyük ilgi çekmektedir. Dolayısıyla tüm dikkati kendinde topladığından dil öğrenmede öğrenciyi başrolde veya bir ekibin içinde belirli görevlere tabi tutmaktadır. Bu tür oyunlarda mutlak bir şekilde rekabet etme, en iyisini başarma gibi çeşitli hedefler bulunmaktadır. Bunların yanı sıra kişiye heyecan katacak biçimde sınırlı zaman içerisinde yetiştirilmesi gereken görevler verilerek öğrencinin algısını daima canlı tutacak bir aktif öğrenme sunmaktadır.

Kelime hazinesinin geliştirilmesinin en kolay ve rahat yolunun, motive edici ve hevesli bir or-

Zorlu bir süreç olan kelime öğretimi eğlenceli hale getirecek olan mutlak bir şekilde oyunlardır. Ders içi etkinliklerde dikkat çekici alternatif öğretim metotlarıyla beraber ilgi çekici materyaller kullanmak odaklanmayı sağladığı gibi öğrenmeye karşı hissedilen zorluk karşısında tedirginlik ve endişe edilmesine karşın keyif alınan bir ortam oluşturmak, öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir.

tamda bulunmakla mümkün olabildiğine inanılmaktadır; burada öğrenciler otantik bir atmosferde yeni sözcüğe maruz kalırlar ve oyunlar bu tür faktörlerdendir (Bin-Hady, 2021). Zorlu bir süreç olan kelime öğretimi eğlenceli hale getirecek olan mutlak bir şekilde oyunlardır. Ders içi etkinliklerde dikkat çekici alternatif öğretim metotlarıyla beraber ilgi çekici materyaller kullanmak odaklanmayı sağladığı gibi öğrenmeye karşı hissedilen zorluk karşısında tedirginlik ve endişe edilmesine karşın keyif alınan bir ortam oluşturmak, öğrenmeyi olumlu yönde etkilemektedir. Dijital oyunlar sınıf içi öğrenmenin yanında sınıf dışı öğrenmeye de ciddi katkı sunarak öğrenmenin yer ve zamandan bağımsız bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Problem Durumu

Yabancı dil öğretimi ve öğrenimi, hedef dilin kelimelerinin öğrenilmesiyle başlamaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kelime öğretimi metin ve bağlam temelli yapılmaktadır. Ancak kelime öğretimi yalnızca ders kitaplarındaki metinlerle ve sınıf içi etkinliklerle kısıtlamak dil öğretimi hem monoton bir hale getirebilmekte hem de hedeflenen başarıya ulaşmayı geciktirebilmektedir. Bunların sebebi ise dil öğretiminde sınıf içinde yalnızca kitaba bağlı kalarak öğretiminin öğrettiği kelimelerle gerçekleşen ezberle

dayalı, uygulama kısmının az olduğu pasif bir öğrenmedir. Aktif öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin dinleyerek ve gözlemlenme halinden sıyrılıp bizzat kendisinin düşünme, karar verme yetileriyle beraber zihinsel ve kinestetik yeteneklerini kullanabilmesiyle gerçekleşebilir. Oysaki henüz hâkim olmadığı bir dilde öğrencinin merkezde yer alması pek düşünülemez. Bu durum ancak dijital oyunlar sayesinde mümkün kılınabilir. Oyun pasif, fakat öğrencinin kendisi baş karakter olarak merkezde yer alacağından öğrenci aktif öğrenme konumunda olacaktır.

Sürekli aynı döngü içinde devam eden ders işleyişi sıkıcılık hissi uyandırdığından öğrenciler odaklanma konusunda sorun yaşamaktadır. Özellikle yabancı bir dil öğretiminde öğretmeni anlamama durumunda öğrenme kaygısının oluşması oldukça etkili bir problemdir. Yabancı bir dili öğrenmek zorlu bir süreçtir. Bu zorlu süreci kolaylaştırarak kelime öğretimini eğlenceli hale getirmek, öğrencinin öğrendiği kelimeleri daha sonra öğretmeninden veya diğerlerinden duyması öğrenmenin ve konuşulanları anlaması sebebiyle motivasyon artışına dolayısıyla öğrenme hevesinin tetiklenmesine sebep olmaktadır. Bu sebeple oyunlar, öğrencilerin keşfetmelerine imkân sağlayan bir öğretim yöntemi olarak düşünülebilir (Anastasiadis vd., 2018).

Teknoloji her geçen gün yenilikleriyle büyük ilgiye sahip olsa da eğitim alanlarında, bilhassa dil öğretiminde istenilen ve beklenen duruma çeşitli sebeplerle tam manasıyla hala ulaşamamıştır. Bu sebeplerden bazıları donanım eksikliği ve imkân kısıtlılığından kaynaklanırken, diğer yandan öğretim elemanlarının sınıf içi etkinliklerinde oyunlara karşı ön yargılı olmaları veya sınıf içi etkinliklerine uyarlayacak yeterince deneyimi olmamasından veya dil öğretimine yönelik uygun oyunların olmamasından kaynaklanmaktadır. Dünyada çeşitli oyun geliştirme enstitüleri kurulup araştırmalar ve projeler yapılarak eğitime yönelik oyunlar geliştirilmekte ancak öğrencilere Türkçe öğretiminde çeşitli sebeplerle bu durum

ihmal edilmektedir.

Her bir problemi aynı anda ele almak mümkün olmayacağından bu çalışmada dil öğretiminde kullanılması faydalı olabilecek *Criminal Case* oyunu tanıtılarak detaylı içerik incelemesine yer verilmektedir. Bu sayede eğitimcilere bir fikir olması ve alana katkı sağlaması hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra kelime öğretiminde oyunların kullanılması üzerinde durulmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma ile yurt içi ve yurt dışında benzer konularda yapılmış çalışmalar tarama yöntemiyle toplanmıştır. Bunların neticesinde varılan sonuçlar göz önünde bulundurularak günümüzdeki güncel durumuna yer verilmektedir. Çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özellikle kelime öğretimi esas alınarak dijital bir oyun olan *Criminal Case*'in incelenmesi üzerinde durulmaktadır.

Amaç ve Önem

Bu çalışmada özellikle diğer dillerin öğretiminde yapılan akademik çalışmalarda başarıyla sonuçlanmış olan *Criminal Case* oyunu Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılması üzere özenle incelenmesi amaçlanmaktadır.

Oyunların öğrencilere Türkçe öğretiminde özellikle kelime öğretimine yönelik incelenmesinin çok sınırlı olması bu çalışmaya duyulan ihtiyacı güçlendirmektedir. Günümüz dünyasında dil öğrenimi ve öğretimi alanında çeşitli teknolojiler kullanılmaktadır. Bu teknolojilerin dil öğretimine uyarlanması ve ders içeriğine dahil edilmesi, sınıf içi ve sınıf dışı öğrenmeye entegre edilmesi ancak yapılacak ciddi araştırmalar sonucu elde edilen verilerle doğrulanarak teşvik edilebilir. Zira incelenen oyun içeriklerinin sınıf içi ve sınıf dışı öğrenme etkinliklerine, ders ortamına ve öğrenciye uygunluğunun bilinmemesinden kaynaklanan belirsizlik oyunların kullanılmamasına veya az kullanılmasına sebep olmaktadır.

Criminal Case

Dil öğrenme yazılımları, 1990'lerden itibaren ilk olarak kişisel bilgisayarlar için geliştirilmiştir. Dijital oyunlarla dil öğrenimi 2000'li yıllardan sonra ortaya çıktığı, 2007 yılından sonra ise taşınabilir cihazların gelişmesiyle birlikte bilgisayar destekli uygulamaların mobil versiyonları geliştirilmesiyle hız kazandığı görülmektedir (Alyaz ve Akyıldız, 2018).

Merkezi Fransa'nın başkenti olan Paris'te yer alan Pretty Simple 2010 yılında Bastien Cazenave ve Corentin Raux tarafından Idinvest Partners'ın¹ fonlarıyla kuruldu. Pretty Simple, bir Fransız video oyun geliştiricisi ve yayıncısı olarak sosyal ve mobil platformlar için oynaması ücretsiz ve günlük oyunlar geliştirmekte ve yayınlamaktadır. Şu ana kadar 35 milyondan fazla aylık aktif kullanıcı tarafından oynanmakta olan yayınlanmış üç oyunu bulunmaktadır. Bunların biri de Criminal Case'dir. Criminal Case, Türkçede ceza davası anlamını taşımaktadır. Criminal Case bir dijital oyun olarak 2012'de Pretty Simple tarafından geliştirilmiş ve yayınlanmış bir macera, gizli nesne ve bulmaca video oyunudur.

İlk olarak 15 Kasım 2012'de Facebook'ta yayınlandı; 2013'te aylık ortalama 46 milyon kullanıcısı olan Candy Crush Saga'yı geçerek birinci sıraya yerleşti. Aynı yıl "Yılın Facebook Oyunu" ödülünü aldı.

Ödül öncesi sahip olduğu oyuncu sayısı grafik 1'de görüldüğü üzere 10.000.000'dan 30.000.000'a yükselmiştir. Bütün bunlar daha da gelişme kaydetmesine sebep olmuştur ve Facebook'tan sonra sırasıyla 2014 ve 2015'te iOS ve Android cihazlar için bağlantı noktaları geliştirmiştir.

Criminal Case 'Polisiye' konulu bir macera oyunu olarak: Gizli nesne bulmak, Cinayet vakalarını çözmek, Yapboz yapmak ve bulmacalardan oluşan video oyundur. Uygulamanın şu an dokuz dili mevcuttur. Bunlar: İngilizce, Fransızca, Almanca, Türkçe, Endonezyaca, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca ve Geleneksel Çince'dir.

¹ Idinvest Partners, 1997 yılında kuruluşundan bu yana, Avrupa KOBİ'lerinin büyümesini finanse etme konusunda bir lider ve orta pazar özel sermayesinde önemli bir şirkettir.

Criminal Case'te oyuncu, cinayet vakalarını çözmek için bir dedektif gibi hareket eder ve olay yerindeki öğelere tıklayarak suç mahallindeki ilgili ipuçlarını bulur. Hızlı ipucu konumu, daha yüksek puanlarla ödüllendirilir; oyuncu, daha sonra kanıtları incelemek ve şüphelileri sorgulamak gibi gerekli görevleri yerine getirmek için bir tür para birimi olarak kullanılabilir yıldızlar kazanır. Her davanın sonunda, oyuncuya tüm şüpheliler sunulur ve soruşturma boyunca kazanılan kriterlerin her birini yerine getiren kişiyi tutuklaması gerekir. Karar doğruysa, dava çözülür. Bununla birlikte, bir sonraki davanın kilidini açmak için, oyuncunun ayrıca çözülmüş davanın iddianame sonrası bölümünü tamamlaması, böylece oyuncunun raporları alması ve sonunda bir sonraki davaya geçmesi gerekir ancak bu prosedürün hiçbirinde üstlenilmesi gerekmez. Öğretici vakalar. Oyuna entegre edilmiş bulmaca öğeleri ve çeşitli ilerleme ve bonus özellikleri de vardır.

Criminal Case'te toplam 8 sezon bulunmaktadır. Bu sezonlara dair bilgiler şöyledir:

Birinci Sezon 6 bölgeden ve 56 vakadan oluşmaktadır. Bu sezon Grimsborough adlı bir şehirde geçen bu bölgeler: Sanayi Bölgesi, Finans Merkezi, Tarihi Merkez, Üniversite, Akçaağaç Tepeleri, Havalanı'dır.

İkinci sezon 10 bölge ve 59 vaka bulunmaktadır. Pasifik Koyulu adlı bu sezonda yer verilen bu bölgeler: Okyanus Kıyısı, Mavi Bayou, Şehir Merkezi, Jazz Şehri, Beyaz Tepeler, Ivywood Tepeleri, Ren Kanyonu, Gelişim Vadisi, Cennet Şehir, Çöl'dür.

Üçüncü sezonda 9 bölge, 56 vaka bulunmaktadır. Dünya turu kapsamında yer verilen bölgeler: Av-

rupa, Sahra Bölgesi, Avrasya, Güney Asya, Doğu Asya, Okyanus, Afrika, Güney Amerika, Kuzey Amerika'dır.

Dördüncü sezonda 10 bölge, 60 vaka bulunmaktadır. Geçmişin Gizemi adlı bu sezonda: Yeni Liman, Cennet Çayırıları, Yüzyıl Taşı, Günahkâr Yolu, Çakkal Vadisi, Kızıl Yataklar, Kurt Sokak, Kara Mabet, Fildişi Tepesi ve Kapitol Zirvesi'dir.

Beşinci sezonda 10 bölge, 60 vaka bulunmaktadır. Grimsborough (Komplo)'da bulunan bu bölgeler: Güzel Kaya, Para Kapısı, Yeşilköy, Tarihi Merkez, Akçaağaç tepeleri, Puslu Koru, Üniversite, Bahar Çayırıları, Havaalanı ve Yeni Kent'tir.

Altıncı sezonda 7 bölgeye ve 31 vakaya yer verilmiştir. Zamanda Yolculuk adlı bu sezonda: Antik Çağ, 1960'lar, Rönesans, Değişim Günümüz, Yelken Devri, Asya Orta çağı ve Son adlı bölgeler bulunmaktadır.

Yedinci sezonda 6 bölge 30 vaka bulunmaktadır. Doğaüstü Soruşturmalar adlı sezonda: Batı, Güneybatı, Rocky Dağları, Orta Batı, Doğu ve Güney bölgeleri yer almaktadır.

Son olarak 8'inci sezon Romantizm Kenti adıyla oyunculara sunulmuştur. Bu sezonda 17 vaka ve bu vakaların geçtiği 9 bölge bulunmaktadır. Bunlar: Fantezi, Cazibe, Takıntı, Kıskaçlık, Ayrılık ve Etkileşim'dir.

Oyunun birinci vakasında oyun eğitimi yer almaktadır. Polisiye konulu bir oyun olması nedeniyle oynayıca dedektif görevi verilmekte ve ikinci vaka geçildiğinde yönetim kişiye bırakılmaktadır.

Dolayısıyla bundan sonraki vakalar ve soruşturmalar bizzat kendisi tarafından yönetilmektedir.

Birçok oyunun özellikleri arasında yer alan rakibe veya yazılıma/bilgisayara karşı mücadele etmesi gerektiğinde kendi düşünüp karar verebileceğinden, yeteneklerini kullanarak farkında olmadan aktif bir kelime öğretiminin baş rolünde yer alacaktır. Özellikle çekingen, içine kapalı öğrenciler düşünüldüğünde oyunda kendini daha rahat hissetmesine karşılık kendine güvenme konusunda da ilerleme kat etmiş olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçenin öğretimini desteklemek amaçlı kullanılması üzerine incelenen dijital oyunlardan bir tanesi olan *Criminal Case* adlı uygulamanın tanıtımı ve dil öğrenimi açısından incelemesine yer vermiş olduk.

Mevcut materyallerin yanı sıra kelime öğretimi ni eğlenceli materyallerle desteklemek kelime öğretimine fayda sağlayacaktır. Kolay bir süreç olmayan kelime öğretimi kolay ve eğlenceli yollardan öğretmek Türkçenin kolay öğrenilmesine sebep olacaktır. Dil öğretiminde geliştirilecek ve uygulanacak farklı ancak doğru materyaller, birbirinden farklı milletlere ve kültürlerle sahip olan öğrencilere geniş bir öğrenme yelpazesi sunmuş olacaktır.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğrenimine katkı sunacak olduğunu düşündüğümüz bu macera oyunu, eğlenceye dayalı olduğundan dolayı dil öğrenimini keyifli hale getirecektir. Her vakanın uyandırdığı merak ve gizemi çözme arzusu oyunu oynamaya sebep olurken oyundaki komutları doğru anlamak için oyuncunun dil yeterliliğini geliştirmesi gerektiğini zorunlu olarak hissetti-recektir.

Her ne kadar sanal olduğu düşünülse de gerçek hayattaki arkadaş çevresinin oyuna dahil edilmesi, oyun her aşamasında rekabeti gerektirecek bu ise meydan okuma ve başarıya duygusunun cazibesi ile farkında olmadan aktif öğrenmeye sebep olacaktır.

Kaynakça

- Anastasiadis, T., Lampropoulos, G., & Siakas, K. (2018). Digital game-based learning and serious games in education. *International Journal of Advances in Scientific Research and Engineering*, 4(12), 139-144.
- Alyaz, Y., & AKYILDIZ, Y. (2018). Yabancı dil öğretimi için 3b dijital oyunlar/oyunlaştırılmış uygulamalar geliştirme. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 6(1), 131-158.
- Bin-Hady, W. R. A. (2021). The Role of Games in Enhancing EFL Students' Vocabulary Acquisition. *Faculty of Education Scientific Journal*, 17(1), 59-68.
- Blum-Dimaya, A., Reeve, S. A., Reeve, K. F. (2010). Teaching children with autism to play a video game using activity schedules and game embedded simultaneous video modeling. *Education and Treatment of Children*, 33 (3). http://muse.jhu.edu/journals/education_and_treatment_of_children/summary/v033/33.3.blum-dimaya.html
- Boers, F. (2021). *Evaluating Second Language Vocabulary and Grammar Instruction: A Synthesis of the Research on Teaching Words, Phrases, and Patterns*. Routledge.
- Erhel, S., & Jamet, E. (2013). Digital game-based learning: Impact of instructions and feedback on motivation and learning effectiveness. *Computers & education*, 67, 156-167.
- Irgatoğlu, A., Dağbaşı, G., & Özcan, M. (2021). *Oyunlarla Kelime Öğretimi (İngilizce/Arapça Örnekli)*. Akdem Yayınları.
- Prensky, M. (2003). Digital game-based learning. *Computers in Entertainment (CIE)*, 1(1), 21-21.
- Prensky, M. (2007). *Digital Game-Based Learning*. Paragon House.
- Raphael T. E. (2010). Vocabulary teaching and learning. LEAD Wright Group.
- Saputra, A. D., Septiani, L., Adriani, R., & Sundari, H. (2021). Game-Based English Learning for Young Learners: A Systematic Review. *JEdu: Journal of English Education*, 1(3), 109-122.
- Sedat, E. R. O. L., Erdem, İ., & Akkaya, A. (2021). Yabancı dil olarak türkçe öğretiminde eğitsel oyunların kullanımının akademik başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(Özel Sayı), 166-183.
- Yavuz, G., & Okur, A. (2021) Yabancılar Türkçe öğretiminde eğitsel oyunların konuşma becerisindeki rolü. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 251-264.
- Zou, D., Huang, Y., & Xie, H. (2021). Digital game-based vocabulary learning: where are we and where are we going?. *Computer Assisted Language Learning*, 34(5-6), 751-777.

Hıdır YILDIRIM*

Mehmet Akif İnan'ın Hatipliği ve Konferansları

Hitabet, bir mesajı olan kişinin bu mesajını dilin ve ifade kudretinin imkanlarını en güzel şekilde kullanarak muhatabına ya da muhataplarına aktarması ve ikna etmesi sanatıdır. Bununla birlikte, hitabet yoluyla iletilen mesaj doğrultusunda ikna ve motive edilen muhatap ya da muhatapların harekete geçirilmesi de amaçlanabilir. Bu yönüyle de hitabet, kitlelere yön vermenin en önemli araçlarından birisidir.

Hatip, mesajı en güzel biçimde taşıyacak kelimeleri seçerek, bu kelimeleri telaffuz ederken sesi mesajın içeriğine uygun biçimde yükseltip alçaltarak, vurgu ve tonlamalarla dikkati kendi üzerinde toplayarak ve jest ve mimikleriyle de anlamı güçlendirerek etkili bir hitabet sergiler; ikna ve harekete geçirme yönündeki başarısını artırır. Bu bakımdan hitabet bir sanattır, adeta hatibin kürsüde sergilediği tek kişilik bir şovdur. Hatip, hitabette başarıyı getiren hususları üzerinde çokça çalışarak geliştirebileceği gibi mezkur hususlar bir Allah vergisi olarak da verilmiş olabilir. Yine de hatip, hitabını üzerine inşa edeceği çok zengin bir müktesebata sahip olmalıdır.

Tarih boyunca din adamları, devlet adamları, siyasetçiler, toplum önderleri hitabetin gücünden yararlanarak hitap ettikleri, etki alanı içerisinde bulunan kitlelerini bir paradigma etraflarında toplamış, aidiyetlerini pekiştirmiş, bir ülkü çerçevesinde işaret ettikleri hedefe yönlendirmişlerdir. Kitle iletişim araçlarının bulunmadığı dönemlerde hitabetten umulan bu amacın gerçekleştirilmesi ancak kitlenin karşısına geçilerek ve göz teması kurularak mümkün olabilmiştir. Sultan Alparslan'ın Malazgirt'teki konuşması, Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Ovası'ndaki konuşması hedefe giden yolda motivasyonu üst düzeye çıkaran ve sonuca tesir eden konuşmalardan en bilinenleridir.

* Mehmet Akif İnan Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı

Mehmet Akif İnan, 1992 yılında Şanlıurfa'da verdiği bir konferansta hitabetin önemine ve meşhur hatiplerin tarih boyunca topluluklar üzerinde hatiplikleri dolayısıyla gösterdiği etkiye ilişkin şu değerlendirmede bulunmaktadır: "Söz sanatının toplumları, insanları yönlendirmede yüzyıllar boyu etkin olduğunu görüyoruz. Roma imparatorlarına, imparatorluk yolunu açan, onların belagati. Sezar'ın, Antonius'un hitabedeki ustalıkları onların komutanlıktaki ustalıklarını aşmıştır. Dilinin, belagatinin ürünü olarak imparator oldu. Keza daha yakın dönemlerde Napolyon da öyledir. Bizim tarihimizde de sayısız örnekleri var. Zaferlerin, savaşların kazanımında öncülerin, komutanların vermiş olduğu hitabelerin, nutukların insanları yönlendirmede, orduları harekete getirmekteki rolü. Alparslan'dan Fatih'e kadar. Endülüs'ü fetheden komutanlardan yakın dönemlere kadar. Demek ki sözün bir sihirli yanı var, etkileyen yanı var, yönlendiren yanı var. Bütün büyük bilginlerde, bütün büyük komutanlarda söz sanatının aynı zamanda ustaları olma özelliğini de birlikte görmekteyiz."

Türkiye'de yakın dönemde etkili hitabeti ve il il, ilçe ilçe verdiği konferanslarıyla akla gelen ilk isim Üstad Necip Fazıl Kısakürek'tir. Üstad Necip Fazıl, Büyük Doğu ideali izleğinde 1960 ve 1970'li yıllarda geniş katılımlı konferanslarıyla halkı bir uyanışa ve silkinişe davet etmiş ve bilhassa "tam 45 yıldır Büyük Doğu teknesinde hamurunu yoğurmaya çalıştığım yeni iman ve islâm nesli" olarak ifade ettiği gençlik üzerinde tarih ve medeniyet bilincini yeniden ayağa kaldırmanın çabası içerisinde olmuştur.

Üstad Necip Fazıl Kısakürek'in konferansçı kimliğiyle üstlendiği misyonu devralan ve 1960-2000 yılları arasında yaklaşık 40 yıl ülke sathında il ve ilçelerin en büyük salonlarında gerçekleştirilen geniş katılımlı toplantılarda, edebiyat ve medeniyet, din ve toplum, tarih ve düşünce çerçevesinde halka hitap eden isim Mehmet Akif İnan'dır. İnan, 90'lı yıllardan itibaren Anadolu'nun pek çok il ve ilçesinde faaliye-

tine başlayan yerel televizyon kanallarında aynı çerçevede söyleşi programlarına da katılmıştır.

Mehmet Akif İnan'ın Konferansçılığı

Mehmet Akif İnan, bir hatip olarak Anadolu'da il il, ilçe ilçe konferanslar vermesini takipçisi olduğu Üstad Necip Fazıl'ın da dayandırdığı sebebe dayandırmaktadır: 'şiiirinin hedeflediği iklimi bulabilmek.'¹ İnan, şairlik, köşe yazarlığı ve konferansçılığı birbiriyle ülfet edişini şöyle açıklamaktadır: "Şiirle fikri, fikirle sosyal hayatı, dolayısıyla sanatı Üstad Necip Fazıl'a da buna benzer bir soru sorulmuştu. Cevabı şöyle oldu Üstad'ın: 'Ben şiiirim hedeflediği iklimi bulabilmek için bütün bu faaliyetlere katlanıyorum.' 'Bu konferanslar ve yazılar şiiirin gerektirdiği sosyal hayatı hazırlayan yan ürünlerdir' anlamında söylemiş. Bence de gayet tutarlı bir açıklama. Sanatçı toplumun temsilcisi, şahidi ve yansıtıcısıdır. Ve topluma mesaj ulaştıran adamdır. Biz, sanat adamında böyle bir fikrî içerik daima aramızızdır. Yoksa yalnız mücerret bir sanatla meşguliyet ki eskiden 'fildişi kulesi sanatçılığı' denirdi. Böyle bir sanat yaşamı bizim için kabule uygun değil. Cemiyetten kendimizi soyutlayamayız. Aslında bu realite dünya edebiyatında rastladığımız bütün sanatçılarımız için söz konusudur. Yani bütün büyük sanatçıların hepsinde toplumlarına tanık olma gerçeğini ve günü içerisinde de bir işlevi yerine getirme olgusunu görmekteyiz."²

İnan, konferansların sanatçının kendisini yetiştiren topluma bir borcu olduğu, toplumu eğitmenin bir vasıtası olduğu düşüncesindedir. O bu konuda, "Şimdi efendim, sanatçıyı toplum yetiştirir. Yani sanatçıyı emziren toplumdur. Ama bu toplum ana ise herkesi emziriyordur. Ondan emenlerin içerisinde bazı istisnai insanlar em-

1 "Üstad bir gün şunu söyledi. 'O bütün sosyal kaygılarım, konferanslarım, eserlerim hep şiiirim istediği iklimi oluşturmak içindi.' Bu açıklamaya ben de bütün varlığımla katılırım" Mehmet Akif İnan, Söyleşiler, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2020, s.

2 Mehmet Akif İnan, Söyleşiler, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2016, s. 101-102

diklerini değişik ürünlere dönüştürürler. Ve o ürünler ise döner toplumu emzirir. Dolayısıyla aralarında böyle bir bağlantı var. Yani, toplumdan devşirir, onu değişik bir telkine tâbi tutup yeni mesajlara ulaştır. Ve yine o topluma döner. O artık toplumun eğiticisidir.”³ der.

Mehmet Akif İnan konferansların aynı zamanda bir sosyalleşme imkanı olduğu, toplumsal şuur kazanma yolunda önemli bir misyonu üstlendiklerini belirtir. İnan, yazmanın yeterli olmadığını, mesajın muhatabının bizzat yanına gitmenin ve muhtevalı bir şekilde anlatmanın gerektiğini söyler. İnan konferanslarından kendisi de kazanımla ayrılmakta, tazelenmekte, dinleyenlerin heyecanı ile mücadele azmini artırmaktadır. İnan bir konuşmasında bunu şu şekilde dile getirir: *“Okuma ferdî bir iştir. Bir salona gelerek dinlemek ise cemiyetleşmedir. Toplumsal bir şuur kazanma da belki yüreklendiriyor insanı. Onları öyle heyecanlanmış, yüreklenmiş görünce dünyalar benim oluyor. Ve bazen diyorum ki, keşke bir başka işim, görevim olmasaydı ve maddî durumum da elverseydi de bütün gücümü ve mesaimi konferanslara verseydim. İşim gücüm haftada dört yerde konferans olsaydı. Dahası, her yerleşim merkezine ayda bir konuşmacı gönderebilseydik”⁴*

Mehmet Akif İnan ilk konferansını daha lise öğrencisiyken Maraş'ta vermiştir. Kendi ifadesine göre oldukça ilgiyle karşılanan bu konferans “Urfalı Şairler” konusundadır. İnan, konferanslarını Hilal dergisi, Türk Ocağı ve Türk Taşit İşverenleri Sendikası'nda çalıştığı 60'lı yıllar boyunca sürdürmüştür. 1970'li yılların ikinci yarısından itibaren ise Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki hocalığı ile birlikte köşe yazarlığı ve konferansçılığı birlikte sürdürmüştür. İnan, bu dönemde zaman zaman konferans için gittiği şehirlere ilişkin intibalarını Yeni Devir ve Milli Gazete'deki köşesinde okuyucularıyla da paylaşmıştır. Mesela, Mehmet Akif İnan, Yeni Devir'de, “Çizgiler köşesindeki 4 Mart 1978 tarihli

“Bir Gezi Notu” başlıklı yazısında bir konferans vesilesiyle bulunduğu Karabük'ten söz etmektedir. 24 Aralık 1978 tarihli, “Osmaniye ve Adana Tablosu” başlıklı yazı ise Osmaniye ve Adana konferansları dolayısıyla keleme alınmıştır. İnan'ın, Yeni Devir'deki 12 Nisan 1979 tarihli yazısının başlığı ise “Düzce'nin Aynası” şeklindedir. Bu yazıda da Düzce'de verdiği konferansın ve Düzce intibalarından söz etmektedir. Bu ve benzeri yazılar birer gezi yazısı / şehir yazısı hüviyetinde, aynı zamanda o şehirlerin sosyal ve kültürel atmosferini yansıtan yazılardır.

Mehmet Akif İnan, konferansları için ciddi bir hazırlık evresi geçirir. “Ben her konferansımı, bana uygun düşen bir kitap çalışması olarak hazırlıyorum.” diyen İnan, konferans metinlerinde de görülebileceği gibi, konferansını başından sonuna kadar önceden planlamaktadır. Mehmet Akif İnan'ın aynı konuda farklı yerlerde yaptığı konuşmalarda konuşmanın akışını bir izlek çerçevesinde sunduğu görülmektedir. Ancak Mehmet Akif İnan metne bağlı olarak konuşmaz. Konuşmasının akışını elindeki notlarından takip ederek irticalen konuşur. Bu bakımdan aynı konuda gerçekleştirilen konuşmaların ancak yüzde seksen nispetinde aynı içerikte olduğu, kalan yüzde yirmilik kısmın dinleyenlerin ilgisi, İnan'ın kendisini konuşmanın akışına kaptırması gibi nedenlerle konuşma sırasında aklına gelen bazı eklemelerden oluştuğu görülür. Mehmet Akif İnan'ın konferansları 1,5 - 2 saat süren konuşmalardır. Konferansın sonunda dinleyenlerden sorular alınır ve bir soru cevap faslı gerçekleştirilir.

Konferanslar için ön hazırlık ve planlama için harcanan vaktin yanı sıra bir konferans için bir şehre gidilip dönülmesi, o şehirde konaklanması, yine o şehirde değişik ziyaret ve sohbet toplantılarına katılması da oldukça vakit almaktadır. Mehmet Akif İnan konferanslarının yazı hayatını olumsuz etkilediğini şöyle dile getirir: *“Konferanslarımın, yazıya ayıracağım zamana el koyduğunu itiraf ederim. Hemen her*

3 Mehmet Akif İnan, Söyleşiler, s. 102-103.

4 Mehmet Akif İnan, Mehmet Akif İnan Eserleri, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2020, Cilt 3, s. 435-436.

hafta gidip bir başka şehirde konuşursanız, yazı yazmaya vaktiniz de kalmaz, tâkatiniz de yetmez. Konferans, dost-ahbap meclisinde bir sohbetle bulunmak olmadığına, bir ön çalışmayı gerektirdiğine ve nihayet insanın üstüne bir yol zahmeti de yüklediğine göre bir de oturup dergilere, gazetelere yazı yetiştirmek benim için imkânsız. Çünkü ayrıca resmî görevimiz de var biliyorsunuz.”⁵

Mehmet Akif İnan, gazetelerin, radyo ve televizyonun, tiyatro ve sinemanın, eğitim müfredatının, sosyalleşme mekanlarının hakim kültürünün Batı kültürü olduğu, kendi öz medeniyetimizin ve değerlerimizin yok sayıldığı, dışlandığı, ötelendiği, itelendiği bir vasatta, insanlara ulaşmanın tek yolunun gözünün içine bakarak konuşmaktan başka yol olmadığını bilinciyle konferansları mücadelenin önemli bir imkanı olarak görür. 1991 yılında Şanlıurfa’da 1991 yılında verdiği ‘Baticılık ve Emperyalizm’ konulu konferansta şöyle der: “Bizim resmimizi çarpıtarak yansıtıyor bizim dışımızdakiler,

5 Mehmet Akif İnan, Mehmet Akif İnan Eserleri, Cilt 3, s. 433.

doğru. Bizim sesimizi asliyetinden kaydırıyorlar. Niye? Çünkü iletişim araçlarımız sınırlı. Ben burada 100 kişiye hitap ediyorum ama televizyonda bir açık oturum 70 milyon insana, yüz milyonlarca insanlara hitap ediyor. Atlarımız eşit değil bir yarıştayız. Bizim altımızda merkep, onların altında küheylan var. Olsun ama olsun, yeter ki biz bağlı olduğumuz doğruda hizmete devam edelim. Bize düşen hizmet. Bize düşen anlayışımızın insaniliğini, ilahiliğini, güzelliğini anlatmak.”

Mehmet Akif İnan konferansların tesirinin iç halkadan dışa doğru daha geniş halkalara ulaşmasının gereğine inanır. 1990 yılında Esenler Milli Gençlik Vakfı tarafından organize edilen konferansta bu hususa işaret eder: “Sayısız yazılarımda yazdım, sayısız konferanslarımda söyledim ama kim kime, dum duma. Benim sesimi hep benim gibi düşünenler aha burada dinliyor, her yerde öyle. Son bir buçuk yılın içerisinde 25 vilayette konferans verdim. O konferanslara gelenlerin hepsi sizin gibi insanlar. Ötekileri şartlamış bu düzen, onun yayın araçları, efendim propaganda araçları, sesimizi onlara ulaştırmıyorlar. Siz zaten bu söylediklerimin çoğunu biliyorsunuz, kendi kendimize dertleniyoruz bir yanı da o.”

Mehmet Akif İnan şiirlerinde, yazılarında, konferanslarında dava kaygısı güder. Beyitleri için “Bunların hepsi aynı yeraltı nehrine bağlı kaynaklardır. Her beyit bu yeraltı nehri benim dünya görüşümdür. Yani İslâm’dır.”⁶ diyen İnan’ın konferanslarındaki kaynak İslam, hedef İslam, gaye İslam’ın hakim olmasıdır. Mehmet Akif İnan, konferanslarında dinleyici kitlelerini bu yönde umutlandırır, bu uğurda çaba göstermeye yönlendirir. İnan, Denizli Milli Gençlik Vakfı’nın 1 Haziran 1990 tarihinde Denizli’de organize ettiği konferansta, “Bu son bir yıl içerisinde 35 kadar konferans verdim. Şimdi oldukça yorgun görünüyorum ve sizi de oldukça şevksiz görüyorum. O yüzden heyecanlı, fıkır fıkır bir konuşma vuku bulmadı. Özellikle benim üslubum

6 Mehmet Akif İnan, Edebiyat, Kültür ve Sanata Dair, Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2016, s. 243

bu değildir. Siz de fark etmediniz ama realite şu, 35-36 şehirde konferans verdim. En küçük yerleşme merkezinde bile bu salonun kalabalığını defalarca katlayan kalabalıklar vardı. Geçen hafta Amasya'daydım en az 2 bin kişi vardı spor salonunda. Türkiye'nin her yanı kaynıyor demek istiyorum. Gördüm ki 35 şehirde, her yerde fikrimize, sesimize ortak çıkan insanlar var. İnsanı yüreklendirecek manzara bunlar. İşte biraz daha, biraz daha yürüyelim. Biraz daha omuz verelim bu yükün altına. Bu iş, oldu, oluyor." der.

Mehmet Akif İnan'ın konferanslarına şehirden şehire değişen bir ilgi vardır. Bazı şehirlerdeki yüksek ilgi İnan'ı memnun eder, umudunu artırır. 1991 yılında Şanlıurfa'da verdiği 'Batıcılık ve Emperyalizm' konulu konferansta şöyle der: "Son iki yıldır 40 kadar şehirde gittim, konferanslar verdim. Her şehirde bu salondaki insanların beş, yedi, on, yirmi misli insan sözlerime dinleyici oldu. Her yerde bu sözlerim, bu bağımsızlıkçı anlayışımız ve İslam toplumlarının ve ülkemizin bir gün mutlaka ayağa kalkacağına yönelik ifadelerimiz ve onu gösteren somut örnekler salonu tıklım tıklım dolduran binlerce insanlar tarafından onaylanıyordu. Ve gördüm ki bu anlayış, bu 150 yıldır sürünme durumumuz artık son dönemlerini yaşıyor."

Mehmet Akif İnan, "Fetih, Fâtih ve İstanbul Sempozyumu"nda sunduğu bildiride de Anadolu'daki konferanslarında yüklenip geldiği umudu dile getirerek şöyle der: "Hazret-i Ali (kv.) 'Gören göz için gün ışımıştır.' diyor. Bizi inancımızı yaşamaktan, zamana ve mekâna nakşetmekten alıkoymayı görev bilmiş insanların artık bir acz içinde bulduklarını bilmeliyiz. Bu kervanın yola çıktığını karşıtlarımız da görüyor. Artık bizi engellemenin mümkün olmadığı bir vâkiadır. Biz bu moralle, bu gerçekle ayağa kalkalım, bilenelim, çoğalalım, hızla, hem de en meşru zeminlerde, hem de karşıtlarımızın ayağımıza elimize, pranga vuramayacağı kadar meşru zeminlerde kalarak kavgamızı sürdürelim. Son iki yılım konferanslarla geçti. Kırk kadar şehirde konuştum.

Her şehirde salonları dolduran heyecanlı insanlarla buluştum. Benimle aynı inancı paylaşan insanlar Anadolu'nun her yanında papatya tarlaları gibi açmıştı. Bugün çoğalma devrine girmişizdir. Birkaç adım kaldı, ayağımızdaki zincirlerin kırılması için. Birkaç hamle daha yapacak olursak apışıp kalacak karşıtlarımız. Ve zaman ve çağ ve insanlık, bildirimiz ile kurtulacak, mutlu olacak."⁷

Mehmet Akif İnan'ın Konferansçılığının Dönemleri

Mehmet Akif İnan'ın konferansçılığını dört dönem halinde ele almak mümkündür:

Birinci dönem 1960-1970 arası dönemdir. Mehmet Akif İnan'ın 20-30 yaşları arasını kapsayan bu dönemdeki konferanslarına ilişkin ayrıntılı bilgi sahibi değiliz. Bu dönem Türkiye'de bir uyanış dönemidir. 1960 darbesinin ardından oluşan sosyal ve siyasal atmosfer içerisinde bir hareketlenme, bir derlenip toparlanma dönemidir. Bu dönemde nerelerde, hangi kuruluşların organizasyonu ile konuşmalar yaptı, bunu bilemiyoruz. Kendisi bir söyleşisinde, "1961'de üniversiteye başladığımda, Salih Özcan'ın yeni çıkaracağı Hilâl dergisinde buldum kendimi. 1961'den bu yana yayın hayatım sürüyor. Beş yıl boyunca birlikte çıkardığımız bu dergide kitap yayını yapıyorduk. Ben hem bu dergiyi yönetiyor hem de öteki edebiyat dergilerinde şiir ve yazılar yazıyordum. Sanat üzerine konuşmalarım, konferanslarım devam ediyordu."⁸ demektedir. İnan'ın 1964 yılından itibaren görev yaptığı Türk Ocağı'nda gerçekleştirilen ve geniş kalabalıkların katıldığı konferanslarda takdimcilik yaptığı, kitlelere hitap etme hususunda bir acemilik ya da çekingenlik içerisinde bulunmadığı bilinmektedir.

Mehmet Akif İnan'ın konferansçılığında ikinci dönemi 1970-1980 arası dönemdir. Bu dönemin bilhassa 1976-1980 arası Mehmet Akif İnan çok yoğun bir konferans trafiği içerisinde

7 Mehmet Akif İnan, Fetih, Fâtih ve İstanbul / Sempozyum Bildirileri, Seha Neşriyat, İstanbul 1992, s. 101-110.

8 Mehmet Akif İnan, Söyleşiler, s. 151

olmuştur. 1976 yılında çıkarılmaya başlanan *Mavera* dergisinin tirajı yedi binleri aşmış, Anadolu'nun hemen tüm il ve ilçelerinde okunan bir dergi haline gelmiştir. Dergi ile okuyucu arasında oluşan rabita, derginin kurucu ve yazarlarının Anadolu'da konferanslara davet edilmelerine de yol açmıştır. Mehmet Akif İnan'ın bu dönemdeki konferanslarını Cahit Zarifoğlu organize etmiştir. İnan bir söyleşisinde, kendisini konferanslara tanıyan aydınların ve onların oluşturduğu kuruluşların davet ettiğini belirterek, *"Meselâ benim 1976-1980 yılları arasındaki yüzlerce konferansımın hepsinin organizelerini Cahit yapmıştır."*⁹ demektedir.

İnan 18 Kasım 1990 tarihinde yayımlanan bir söyleşisinde 70'li yıllardaki konferanslarına ilişkin şu değerlendirmede bulunmaktadır: *"Son üç yılım konuşmalarla doldu. Yetmiş civarında konferans verdim. Otuz kadar şehirde konuştum. Daha başka etkinliklere katıldım. Bu faaliyetler yazı yazmamı engellediği gibi, üzerimde büyük yorgunluklar da oluşturdu. Artık konuşmalarımı kessem ve yazıya dönsem diyorum. 1977-80 yılları arasında da çok yoğun bir konferans verme dönemi yaşamıştım. Hem günlük yazılarımı yazıyordum hem de konferanslara yetişiyordum. Fakülte'deki derslerim de aksamiyordu. Şimdi o koşuşturmayı yapamıyorum artık. Yalnız gücüm yetmiyor değil, aynı zamanda uygun da bulmuyorum. Kendime şöyle bir program hayal liyorum. Ayda bir konferans, haftada bir iki yazı ve kitap hazırlama. Elimde kitaba dönüşmeyi bekleyen bir hayli çalışmam var. Onları tamamlamak istiyorum."*¹⁰ Mehmet Akif İnan, aynı söyleşide, konferanslarında salonları dolduranların hep gençler, yol arayanlar, ışık arayanlar olduğunu belirtmektedir.

Mehmet Akif İnan, 1970'li yılların ikinci yarısındaki yoğun konferans trafiği içerisinde, 1 Nisan 1979 tarihinde Akıncılar Derneği tarafından Sakarya'da düzenlenen "Dünya Müslümanları

Katliamını Protesto" mitinginde yaptığı konuşma dolayısıyla 16 Nisan 1979 Pazartesi gecesi saat 24 sularında Ankara'daki evinden alınarak Ankara 1. Şube'ye götürülmüş, o gece nezarete alıkonulmuş, 17 Nisan 1979 Salı günü saat 15 sularında da Adapazarı'na götürülmüş, o geceyi kefaletle bırakılarak dışarıda geçirmiş, ertesi günü 18 Nisan 1979 Çarşamba günü sabah saat 9'da da savcı tarafından azarlı bir şekilde sorgulanarak serbest bırakılmıştır. İnan, bu husustaki detayları, Yeni Devir'deki 23 Nisan 1979 tarihli "Tevkif Hikâyesi" başlıklı yazısında anlatmıştır.

Mehmet Akif İnan'ın konferansçılığında üçüncü dönem 1980-1992 arası dönemdir. Bu dönemin ilk yarısında 12 Eylül 1980 darbesinin olumsuz etkisi toplum üzerinde hala etkisini sürdürmektedir. Bu nedenle sosyal-kültürel faaliyetler asgari düzeye indirilmiş, darbe atmosferinde toplumun sinmişliği hayatın tüm alanlarını kaplamıştır. 1985'ten sonra sisli hava yavaş yavaş dağılmaya başlamış, çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından konferanslar organize edilmeye başlanmıştır. Ancak darbenin zihinlerde oluşturduğu etki eski canlı havanın tekrarlanması önüne geçmiştir. Mehmet Akif İnan'ın, bu dönemdeki konferanslarını Milli Gençlik Vakfı, Hak-Yol Vakfı, Şurkav gibi vakıflar ve çeşitli belediyeler organize etmiştir.

Mehmet Akif İnan, 1980 sonrası konferanslarına ve dönemin atmosferine ilişkin bir söyleşisinde şu değerlendirmede bulunmaktadır: *"İlgi müthiş. Öncelikle üniversite şehirlerinde ilgi ve söylediklerimize katılım olağanüstü. Fakat itiraf etmeliyim ki 1980 öncesindeki heyecanın doruğuna henüz ulaşılmış değil. Biliyorsunuz ben 1977-1980 yılları arasında da sayısız konferanslar vermiştim. Gençlik de halk da o zaman daha heyecanlıydı ve daha çok kalabalık toplanıyordu. 1980'den sonraki resmî tutum, izlenen politikalar gençliği de halkı da büyük ölçüde değiştirdi; onları politikanın, fikrî meselelerle ilgilenmenin dışına itti. Yurt sorunlarını konuşmak, tartışmak, bir ideal edinmek anarşiye zemin oluşturur zannıyla*

9 Mehmet Akif İnan, Mehmet Akif İnan Eserleri, Cilt 3, s. 506.

10 Mehmet Akif İnan, Söyleşiler, s. 69-70

-özellikle gençlik- büyük ölçüde aşındırılmıştır. Gençliğe ilgi alanı olarak günübürlük küçük kaygılar, kişisel istikbal endişesi, para kazanma hırısı, eğlenme tutkusu, turizm, gezip dolaşma sevdası, spor merakı, Batılı olma, onlarla bütünleşme heyecanı kazandırıldı. 'Önce ahlak ve maneviyat' gibi laflar gençliğin hatta halkın gündeminden kazındı. Millî Eğitimdeki 'millîlik lafının, anlamını bu denli yitirdiği bir dönem olmamıştır. (...)

Şu da var: Bu durumlardan asla mutlu olmakla beraber ne yapacağını, nasıl yetişeceğini açık-seçik belirleyememiş bir gençlik kesimi de var. Özellikle onların yardımına ulaşmayı hedeflemişimdir bu konferanslarımla. Onlara bir şeyler anlatmak, bir tavır ve üslup kazanmalarına, moral bulmalarına katkıda bulunmak istiyorum. Gençliğe sahip çıkmak, onları kendime arkadaş etmek amacındayım. Yurtlarını, dünyayı tanıyan; emperyalizmin her türlüüne karşı direnen idealist nesiller yetişmeli. Konferanslarımla, bu konudaki birikimimi aktarıyorum onlara."¹¹

Mehmet Akif İnan'ın konferansçılığındaki dördüncü dönem 1992 yılından vefat ettiği 2000 yılına kadar olan dönemdir. Bu dönemde kürsülerde, salonlarda daha çok Sendikacı Mehmet Akif İnan görülmektedir. Ancak, sendikal bir çalışma için gittiği bir ilde ikinci bir etkinlik olarak bir kültürel konferans verdiği, ya da bir kültürel konferans için gittiği bir ilde vesile kılarak bir sendikal programa daha katıldığı görülmektedir.

Mehmet Akif İnan, 1991 yılının sonlarında henüz kuruluş aşamasında olan Eğitim-Bir-Sen'in kurucu genel başkanlığı teklifiyle karşı karşıya kaldığında yazı ve konferanslarını ileri sürerek bu teklifi ilk anda geri çevirmiştir. Sendikanın kuruluşuna ve genel başkanlığı üstlenişine ilişkin bir söyleşisinde bu süreci şöyle anlatmaktadır: "Biliyorsunuz son üç yılım konferanslar vermekle geçti. Hemen her hafta bir şehirde konferans veriyordum. Bu yoğun konferans faaliyetleri, büyük ölçüde benim yazı hayatımı da

¹¹ Mehmet Akif İnan, Mehmet Akif İnan Eserleri, Cilt 3, s. 435.

engelledi. Kendi kendime bir karar vermiştim. Artık bu konferanslara bir ara verecektim. Oturup tekrar yazı hayatına yönelecektim. Benim verdiğim bu kararlar, eğitimci arkadaşlarımla sendika kurma çalışmaları aynı haftalara rastlıyordu. Yine bir gün aradılar toplantılarına katıldım. Kurulacak olan sendikanın kadrosunu belirliyorlardı. Bu arada benim başkanlığım üzerinde ısrar edildi. Ben bu isteğe teşekkürle beraber karşı çıktım. Arz ettiğim gibi tekrar yazı hayatına dönenecektim. Arkadaşlarıma mazeretimi ifade ettim. Onlar bana, 'Biz sizinle yaptığımız telefon görüşmesinde, elimizi çabuk tutmamızı söylemişsiniz. Böyle bir sendikanın bir an önce kurulmasını tavsiye etmişsiniz. Biz bu sözleri başımıza geçmeniz konusunda taahhüt saydık. Böylelikle çalışmalarımız hızlanmıştı.' dediler. Böylelikle sendikanın başına geçmiş oldum."¹²

Mehmet Akif İnan'ın Eğitim-Bir-Sen genel başkanlığının ilk yıllarında gıyabındaki tenkitlerden birisi de kendi sanatını, düşüncelerini daha geniş kesimlere ulaştırmak için sendikayı bir imkan olarak gördüğüne ilişkin olmuştur. Ancak o, bu tenkitlerin ötesinde sendikacılığa inanarak girmiş, sendikal mücadele yoluyla sanat adamı yönünü güçlendirmeyi ve sanatını kitlelere yaymayı değil, sendikal mücadeleye hasrettiği en verimli çağında sanat adamı yönünü geri plana almayı, örgütçülük bağlamında toplumsal faydayı öncelemeyi yeğlemiştir. Eğitim-Bir-Sen'in kurucularından Nurettin Sezen, bu tedirginlikleri ve nihai sonucu şöyle anlatmaktadır: "Başka bir söylentiye göre, Edebiyatçı Genel Başkan, sendikayı bir 'edebiyat ve kültür merkezi' gibi kullanacaktı. Bunu önlemenin çaresi var mıydı? Türkiye, dahası dünya çapında faaliyette bulunacak olan sendika gibi şümüllü bir sivil toplum örgütünde, Genel Başkan'ın mesleğini daha geniş bir çevrede icra etme niyetine zemin oluşturma imkânı var mıydı? Mehmet Akif İnan'dan böyle bir ihanet ve samimiyetsizlik; sendikayı özel ilgi alanında bir vasıta olarak kullanması beklenebilir miydi? Mehmet Akif İnan'ın, sendikacılığı bütün benliğiyle benimsediği ve sendikacılığa olan inancını güçlendirdiği gözleni-

¹² Mehmet Akif İnan, Söyleşiler, s. 72-73

yordu. Zamanla, sendikal harekete kendisini tamamen kaptırmıştı. Daha da önemlisi, yukarıda değinildiği şekildeki söylentilerin aksine, mesleğini, sanatını, edebiyatını Eğitim-Bir uğruna feda etmişti.”¹³

Mehmet Akif İnan'ın Başlıca Konferans Konuları

Mehmet Akif İnan'ın konferanslarının en çok “Din ve Edebiyat”, “İslam ve Edebiyat” konularında olduğu görülmektedir. Bunu “Necip Fazıl” konferansları takip etmektedir. Mehmet Akif İnan, “Batılılaşma Serüvenimiz ve Sonuçları” konusunda da epeyce konferans vermiştir. İnan'ın diğer konferans konuları, “Mevlana” “Fetih ve Fatih” ve “Mehmet Akif”tir.

1- Din ve Edebiyat, İslam ve Edebiyat

Mehmet Akif İnan'ın konferanslarında başı çeken konu, “Din ve Edebiyat”, “İslam ve Edebiyat”tır. Mehmet Akif İnan bir söyleşisinde, “İslâmî edebiyat üzerinde bu memlekette en çok konuşmuş yazmış adam benim. Buna dair belki üç yüz civarında yazı yazdım. Umarım bu yazılarımdan bir kısmı toplanarak bir kitap oluşturulur. Hâlen bu mesele üzerinde düşünmekteyim ve konferanslar vermekteyim. İslâm'ın öngörmüş olduğu bir edebiyat var. Bu edebiyatın mesnetlerini biz Kur'an-ı Kerim'de ve Peygamberimiz zamanındaki şairlerin eserlerinde görmekteyiz”¹⁴ demektedir.

Mehmet Akif İnan, “Din ve Edebiyat” konulu konferanslarının başında edebiyatın ezeli olduğunu, söz ve yazının ilk insanla birlikte başladığını, ilahi mesaja muhatap olan ilk insan ve ilk peygamber olan Haz. Adem'in yaratıcı tarafından konuşmayı bilen bir varlık olarak gönderildiğini, onun da mesajını nesline, muhataplarına ulaştırabilmek için edebiyata başvurduğunu belirtir. İnan, dilin oluşumuna ilişkin bilimsel teorileri reddeder. İlk insan, ilk peygambere

13 Nurettin Sezen, Tanıklığımla Eğitim-Bir ve Mehmet Akif İnan (1992-2000), Eğitim-Bir-Sen Yayınları, Ankara 2013, s. 55.

14 Mehmet Akif İnan, Söyleşiler, s. 86.

gönderilen mesajın muhafazası için yazının da gerektiğini dile getiren İnan, konuşma gibi yazının da yaratıcı tarafından öğretildiğini ifade eder.

Peygamberlerin söz sanatı bakımından toplumun içerisindeki en yetkin kişiler olduğunu belirten İnan, tarih boyunca din adamlarının aynı zamanda edebiyat adamları olduğuna işaret eder. Allah'ın kitaplarının da birer söz harikası olduğunu söyleyen İnan, Kur'an'ın ifade gücü bakımından mucizevi olduğunu, edebiyatta ileri gitmiş bir topluluğa gönderildiğini dile getirerek İslamiyet öncesi Arap toplumunun edebiyatına ilişkin çeşitli örnekler verir ve Hz. Peygamber'in Cahiliye devri şiiirlerini reddetmediğini, zaman zaman bu devir şairlerinin şiiirlerinden okuttuğunu belirtir. İslamiyet'in şiiire bakışını ayetlerden ve Hz. Peygamber'in yaklaşımlarından örneklerle ortaya koyan Mehmet Akif İnan, Müslüman şairlerin toplum hayatındaki yerlerini, dinin yayılmasında ve muarızlarla mücadeledeki katkılarını dile getirir.

Mehmet Akif İnan, İslami Edebiyat'ın Müslüman edebiyatçıları elinde oluşmuş edebiyat varlığı olduğunu ve illa dini konuları ihtiva etmesinin gerekmediğini söyler. Bir Hristiyan şairin Hz. Peygamber'i öven bir şiiirinin İslami Edebiyat ürünü kabul edilemeyeceğini, Fuzulî'nin, Baki'nin, Şeyh Galip'in şiiirlerinin ise İslam'dan bahsetmese bile İslami Edebiyat ürünü olarak kabul edileceğini söyler.

2- Necip Fazıl

Mehmet Akif İnan, babasının Büyük Doğu okuyucusu olması dolayısıyla -dergi münasebetiyle ve diğer telif eserleri dolayısıyla- Üstad Necip Fazıl'ı çok erken yaşlardan itibaren tanır. Lise döneminde Büyük Doğu'ya mektup yazar, Üstad Necip Fazıl mektuplarına “Okuyucularla Başbaşa” köşesinden cevap verir. Mehmet Akif İnan'ın Üstad Necip Fazıl'la tanışması ise 1961 yılındadır. Özellikle 1964 yılından itibaren, Türk Ocağı'nda görev yaptığı dönemde Üstad Necip

Fazıl'ın Ankara'ya geliş gidişlerinde samimiyetleri ilerler ve Üstad Necip Fazıl'ın "Diyorum ki ya sen benim devrimin insanı olmalıydın ya da ben seninle yaşdaş olmalıydım." dediği bir boyuta ulaşır. Üstad Necip Fazıl Ankara'ya geldiği günlerde Mehmet Akif İnan'ın evinde misafir olur, onun Anadolu şehirlerindeki konferanslarını Mehmet Akif İnan organize eder.

Üstad Necip Fazıl'ı en yakından tanıyan, sanatına, mücadelesine, kişiliğine, eserlerine vukufiyeti en üst düzeyde olan isimlerden birisi Mehmet Akif İnan'dır. Bu çerçevede Üstad Necip Fazıl'ın hayatı, sanatı ve eserleri üzerine gerçekleştirilen toplantılara, vefat yıldönümünde gerçekleştirilen anma etkinliklerine en çok davet edilen isim Mehmet Akif İnan olmuştur. Mehmet Akif İnan, Üstad Necip Fazıl'ı anlatan konferanslar verdiği gibi çeşitli TV söyleşilerinde ve dergi ve gazetelere verdiği söyleşilerde de Üstad Necip Fazıl'ı çeşitli yönleriyle ele almıştır.

Mehmet Akif İnan, Tanzimat'tan itibaren Türkiye'nin sanat hayatı ile fikir hayatının aynı isimler üzerinden ilerlediğini, Tanzimat devrinin fikir adamlarının sanat adamı olan Şinasi, Na-

mık Kemal, Ziya Paşa, Rezaizade Mahmut Ekrem gibi isimler olduğunu; fikir, hatta politika hayatını sanat adamlarının temsil ettiğini ifade eder. Meşrutiyet döneminde de fikir adamlarımızın hemen hepsinin aynı zamanda sanat adamları olduğunu söyleyen İnan, İslamcılık hareketini Mehmet Akif'in, Batıcı anlayışını Tefvik Fikret, Abdullah Cevdet, Cenap Şahabettin ve arkadaşlarının, Türkçü-Milliyetçi anlayışı Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul, Ömer Seyfettin, Hamdullah Suphi gibi sanat adamlarının temsil ettiğini dile getirir.

Mehmet Akif İnan, Meşrutiyet döneminin İslamcılık hareketinin Cumhuriyet dönemindeki en belirgin isminin Necip Fazıl olduğunu belirtir. İnan, Necip Fazıl'ın Cumhuriyet şiirinin temel taşı olduğunu ifade eder. Türk şiirini etkileyen iki isimden birinin Nazım Hikmet, diğerinin Necip Fazıl olduğunu, Nazım'ın etkilemesinin tamamen ideolojik yönden, Necip Fazıl'ın etkilemesinin ise şiir estetiği, muhteva bakımından olduğunu ifade eden İnan, Necip Fazıl'ın Türk şiirinde gerek sağda, gerek solda zuhur eden bütün sanatçıların üzerinde en derin etkileri olan tek isim olduğunu orta koyar. İnan, Necip Fazıl'la birlikte Türk şiirine ruh

ve ötesi, korku, hafakan, şuur altı, bunalım gibi yeni muhtevaların dahil olduğunu kaydeder.

Mehmet Akif İnan, Necip Fazıl'ın yaşadığı büyük dönüşümü yorumlar, bu dönüşümün sanatına ve mücadelesine etkisini ele alır.

3- Batılılaşma Serüvenimiz ve Sonuçları

Mehmet Akif İnan'ın edebiyat ve medeniyet bağlamında gerek yazılarında gerek konferanslarında yorumladığı konulardan birisi de "Batılılaşma Serüveni"dir. Mehmet Akif İnan'ın 1969 yılından itibaren Edebiyat dergisinde yayımladığı ve bilahare Edebiyat ve Medeniyet Üzerine adlı kitabında yer alan yazılarının muhtevası da bu yöndedir.

Mehmet Akif İnan, Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyılda dünyanın en güçlü devletleri arasında yer aldığını, 19. yüzyılda dördüncü sıraya düştüğünü, 20. yüzyılın üçüncü çeyreğinde ise 67. sıraya gerilediğini ifade eder. Osmanlı Devleti'nin Tanzimat'a kadar bir bildirinin, inancın devleti olduğunu, Allah'ın şeriatı ile amel eden bir devlet yapısının bulunduğunu ifade eden İnan, 1839 Tanzimat'ı ile birlikte Osmanlı Devleti'nin

bünyesinde Batılılaşmayı hedef tutan bir programla yeni baştan kendisini düzenlediğini, Tanzimat-ı Hayriye denilen bir başlangıçla Batı'ya açıldığını dile getirir.

Tanzimat'la birlikte devlet adamlarının ülkeyi ihya için, Batı'nın tecrübelerinden istifade etmeye yöneldiklerini, ancak bu yönelişin Osmanlı Devleti'nin hem toprak planında hem dünyaya egemen olma yolunda gerilemesine neden olduğunu belirten İnan, sonuçta Osmanlı Devleti'nin tasfiye olduğunu ve üzerinde 40'tan fazla devletin kurulduğunu söyler. İnan, Batılılaşmaya başladığımızdan bu yana, Müslümanların sürekli kan kaybına uğradığını belirtir.

Mehmet Akif İnan, karanlıkların ecelinin geldiğini, çarpıklıkların son debelenme dönemi yaşadığını, İslam toplumlarındaki dirilme, uyanma, kenetlenme, bilinçlenme hareketinin başladığını ifade eder. İnan, dünya Müslümanlarının bir araya gelmesi, emperyalizme karşı direnişe geçmesi için Türkiye'nin büyük önem taşıdığını belirterek dinleyenleri bir uyanışa, silkinışı davet eder.

3600

EMEK GÖSTERGE

ÖĞRETMENLERİMİZE

Hayyete Olsun

“Yetkide **İstikrar** Sendikacılıkta **İtibar**”

**EĞİTİM TEMALİ
ULUSLARARASI
KISA
FİLM
YARIŞMASI**
**EDUCATION THEMED
INTERNATIONAL
SHORT
FILM
COMPETITION**

Son Başvuru/Deadline: 15 Ağustos 2023

www.ebskisafilm.org

[ebskisafilm](https://twitter.com/ebskisafilm)

[ebskisafilm](https://facebook.com/ebskisafilm)

www.ebs.org.tr

www.egitimebakis.org

[egitimbirsen](https://twitter.com/egitimbirsen)

[egitimbirsen](https://facebook.com/egitimbirsen)

[egitimbirsen](https://instagram.com/egitimbirsen)